
UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

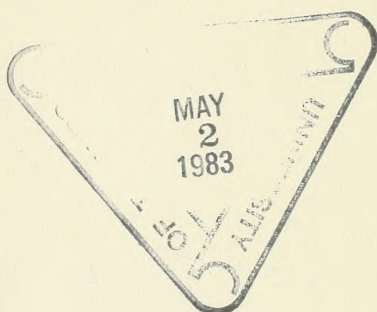
BIBLIOTHECA MUNDI

ANTHOLOGIA
HUNGARICA

1 · 9 · 2 · 2

INSEL-VERLAG * LEIPZIG

MAY
2
1983

MAGYAR ANTHOLOGIA

KIADTA

GRAGGER RÓBERT

REGŐS ÉNEK GÖCSEJBŐL

1. Mëggyüttek szëginy szent István szolgái hideg havas országbu, efagyott kinek fülö, kinek lábo; a kentek adományábu akargyuk mëggyuógyittanyi.

2. Mongyuk-ë vaj nyomgyuk?
Mongyuk!
Kell föl, gazda, kell föl,
Szállott Isten házodra
Sokável, seregivel,
Szárnyos angyalável,
Vetëtt asztalável
Teli poharável.
:: Riétöki régi törviny
Hej regüő rejtëm! :: (Refr.)

3. Amott keletkëzik
Ëgy kis kerek pázsit,
Azon legeliészik
Csuda fiu szarvas,
Csuda fiu szarvasnak
Ezer ága boga,
Ezër mise gyërtya,
:: Gyojtatlan gyulladjék,
Ojtatlan alugyék. :: (Refr.)

4. Azt is mëgengedtë nekünk az nagy ur Isten,
Hogy szent oltár mi asztalunk lëhessën.
Misemonduó ruha mi abroszunk lëhessën,
A szent kelhë mi poharunk lëhessën,
:: A szent ostya mi kënyerünk lëhessën. :: (Refr.)

5. Aggyon ez ur Isten ennek e gazdának
Kiét kis ökröt, ëkkis birest;
Annak e kezibe arany ekë szarvat,
:: Az ökör hajtuónak arany szál sudarat. :: (Refr.)

6. Adgyon ez ur Isten ennek e gazdának
Egy huód füődön ezër kërëszt buzát,
Csöngüős csilinküős aranyozott szekeret,
:: Bele arany kereket. :: (Refr.)

7. Aggyon ez ur Isten ennek ez asszonynak
Ëgy tik alatt száz csibe fiat,
Ëgy puóka alatt száz puóka fiat,
Ëgy lud alatt száz zsiba fiat,
Egy disznuó alatt kilenc sima malacot,
:: Egy tehién alatt száz vindüő vajat. :: (Refr.)

8. Itt is vagyon ëgy szíp leginy,
Kinek nevë Pësta;
Amott is van ëgy szíp lëány,
Kinek nevë Naca,
Isten mëg së mentsë,
Kebelibe ejtsë,
Belë pöndörgessë,
Mint e cica farkát,
Miég anná is jobban,
Mint e ruóka farkát. (Refr.)

9. Ágybo fekszik e mi gazdánk,
Csatos erszíny a dërëkán,
Abba vagyon kiét száz forint,
Felë szëginy regüősökie,
Fele e gazdájié.
Hajdinaszár köntösünk,
Cserfa kérëg bocskorunk.
Ha kiereszt kentëk,
Kicsuszunk a fagyon.
Dicsírtessik!

MISERORUM PIA ADIUTRIX

Bínösöknek kegyös Segédség,
És mindön nyomorúltaknak
Vígasztalója, megújítója!
Légy énneköm, asszonyom,
Jó segédségöm.
És jó urvosom;

Mert én testöm nagyon kénzatik,
Fene farkasnak sebével
Sephesűltetik és gyöttretik!
Nincsen kitől gyógyittassék,
Sem segéltessék,
És vigasztassék.

Kérlek tégöd, szízeknek rózsája!
Ki mondatol mindönöknek
Malasztos anyjának, siralmasoknak!
Esedözjél kórságomért
Jézus fiadnál:
Gyógyíhon meg engöm.

ÉNEK SZENT ISTVÁN KIRÁLYRÓL

Idvezlégy bódog szent István királ!
Te népednek nemes reménsége!
Idvezlégy mi megtérésönknek
Bizon doktora és apostola:
Idvezlégy minden szentségnek
És igasságnak fénes tíköre.

Te miattad hittönk Krisztus Jézusban,
Te miattad üdvözőlünk és Krisztusban kérünk:
Imágy ez te népedért,

Imágy egyházi szolgálókért es,
Hogy egy ellenség se légyen
Ragadozó ez te néped között. Amen.

ÉNEK SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL

Idvezlégy kegyelmes szent László kerály!
Magyarországnak édes oltalma,
Szent kerályok közt drágalátus gyöngy,
Csillagok között fénességes csillag.

Szentháromságnak vagy te szolgája,
Jézus Krisztusnak nyomdoka követi;
Te szent léleknek tiszta edénye,
Szíz Máriának választott vitéze.

Magyarországnak vagy kerály magzattya,
Szent kerályoknak fénes tűköre:
Tenéked atyád kegyes Béla kerály,
Hogy hozzáképest kegyes kerály lennél!

Nekönk sziletíl Lengyelországban,
Menyből adatál nagy csudaképpen.
Másszor sziletíl szent keresztvíztől,
Ősödnek nevén László lőn neved.

Mikoron méglen gyermegded volnál,
Kihoza Béla kerály jó Magyarországba,
Hogy dicsekednél te két országban,
Magyarországban és menyországban.

Letelepedél Bihar-Váradon,
Ah várusnak lől édes oltalma;
Templomot rakatál szíz Máriának,
Kiben most nyúgoszol menden tisztességvel

Környőlfekesznek téged császárok,
Püspökök, kerályok és jobbágy urak;
Olaj származik szent koporsódból,
Tetemed foglalták az szép sár-aranyból.

Téged dícsérnek szent zolozmával
Papok, diákok és várusnépek;
Téged földnek kereksége,
Mert téged dícsérnek Istennek angyeli.

Te dicsekedel kerály-székedben,
Képed fel-tötték az magas kőszálra;
Fénlik mint nap, salyog mint arany:
Nem elégeszik senki tereád nézni.

Te arcúl tellyes szép piros valál,
Tekéntetedben embereknél kedvesb;
Beszédedben ékes, karodban erős.
Lám mendent te ejtesz ki tevéled küzdik.

Tagodban ékes, termetedben díszes,
Válladtúl fogva mendeneknél magasb;
Csak szépségéd császárságra méltó,
Hogy szent korona téged méltán illet.

Testedben tiszta, lelkedben fénes,
Szívedben bátor miként vad oroszlán,
Azért neveztek bátor Lászlónak,
Mikoron méglen iffjúdad volnál.

Mert választa az szíz Mária,
Megdicsőite sok jó ajándékkal,
Hogy te őriznéd és oltalmaznád,
Neki ajánlád jó Magyarországot.

Fejedben kele az szent korona,
Megbátorejta téged az szent lélek;

Kezdéd követni atyádnak életét,
Rózsákot szaggatál koronádban fízéd.

Dicsérük magyarok szent László kerált!
Bizony érdemli mi dícséretönköt.
Dícsérjük őtet angyelok mondván:
Idvezlégy kegyelmes szent László kerály!

PESTI GYERMEKEK UTCAI ÉNEKE
Hunyadi Mátyásnak királlyá választatásakor 1458

Mátyást mostan választotta
Mind ez ország királyságra,
Mert ezt adta Isten nekünk
Mennyországból oltalmunkra.

Azért mi is választottuk,
Mint Istennek ajándékát,
Kiből Isten dicsértessék,
És örökre mondjuk: Ámen.

VIRÁGÉNEK 1505–BŐL

Supra aggnő, szökj fel kabla,
Hazajött fírjed, tombj Kató!
Az te szíp palástodban,
Gombos sarudban;
Haja haja virágom!

BALASSA BÁLINT
1551–1594

BORIVÓKNAK VALÓ

Áldott szép pünkösdnek gyönyörű ideje,
Mindent egészséggel látogató ege,
Hosszú úton járókat könnyebbítő szele!

Te nyitod rózsákat meg illatozásra,
Néma fülemile torkát kiáltásra,
Fákat is te öltöztetsz sokszínű ruhákba.

Néked virágoznak bokrok, szép violák,
Folyóvizek, kútak csak néked tisztúlnak,
Az jó hamar lovak is csak benned vígadnak.

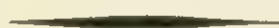
Mert fáradtság után fejeket, tagjokat,
Szép harmatos fűvel hizlalod azokat,
Új erővel építvén űzéshez inokat.

Sőt még az végbeli jó vitéz katonák,
Az szép szagú mezőt kik széllyel bejárják,
Most azok is vígadnak, az üdőt mulatják.

Ki szép füven lévén bánik jó lovával,
Ki vígan lakozik vitéz barátjával,
S ki penig vitéz fegyvert tisztíttat csíszárral.

Újul még az föld is mindenütt tetőled,
Tisztúl homályából az ég is tevéled,
Minden teremptett állat megindul tebenned:

Ily jó időt érvén Isten kegyelmébül
Dicsírjük szent nevét fejenkint jó szíbül.
Igyunk, lakjunk egymással vígan, szeretetbül.

ÖRÖK SZERELEM

Idővel paloták, házak, erős várak, városok elromolnak,
Nagy erő, vastagság, sok kincs, nagy gazdagság idővel mind elmúlnak,
Tavaszi szép rózsák, liliom, violák idővel mind elhullnak.

Királyi méltóság, tisztesség, nagy jószág idővel mind elvesznek,
Nagy kövek hamuvá s hamu kősziklává nagy idővel lehetnek,
Jó hírnév, dicsőség, angyali nagy szépség idővel porrá lesznek.

Még az föld is elagg, hegyek fogyatkoznak, idővel tenger apad,
Az ég is béborul, fényes nap setétül, mindennek vége szakad,
Márvánkőbe metszett irás kopik, veszhet, egy helyiben más támad.

Meglágyul keménység, megszűnik irígység, jóra fordul gyűlölség,
Istentül mindenben adatott idővel változás, bizonyos vég,
Csak én szerelmemnek, mint pokol tüzének, nincs vége, mert égten ég.

Véghetetlen voltát, semmi változását szerelmemnek hogy látnám,
Kiben Juliátul, mint Lázár ujjátul, könnyebbségemet várnám,
Ezeket úgy írám s az többi után Júliának ajánlám.

KEGYES, VÍDÁMSZEMŰ…

Kegyes vídámszemű, piros rózsa színű én édes fejér hölgyem;
Kin hű szerelemmel s teljes reménységgel nyugszik tüzesűlt lelkem,
Nemde nem siralmas kár-e énnekem az, hogy elfeledtél engem?

Jó vitézek harca hol volt – gondolhaddsza – piros vérontás nélkül?
Szerelemben esett vígan ki élhetett külön szerelmesétül?
Ne felejts engemet, ne veszesd lelkedet hitetlen, félj istentül!

Az szelid daruhoz szintén hasonlatos te kegyes tekinteted,
Rózsát jegyez orcád, kláris te kis szép szád, mézet ereszt beszéded.
Jőjj immár előmben, mondjam örömömben: az isten hozott téged!

Kerített várasok, kertek, mezők, szép tók nálad nélkül mind tümlöc,
Mint sólyom kis fuat *, bús lelkem magadat szerelmében úgy üldöz.
Jussak már eszedben, láss meg keservemben, magad jűjj, mást ne küldözz.

Hangos fülemile gyönyörű szép kertbe zöld ágak között csattog,
Én is szegény rabod új verset kiáltok hozzád, hogy lelkem buzog.
Mit vétettem, kérlek, hogy nem szánsz engemet, kinek szíve háborog?

---

* vadréce

Érted, hogy elementél és elfelejtettél engem, szegény árvádat,
Ily reménytelenül, szép személyed nélkűl ne hagyd veszni szolgádat,
Emlékezzél rólam fényes fejér rózsám, add már látni magadat!

Szívem nagy szerelmét s titkon felgyúlt tüzét jelenteni nem merem,
Mert ha megjelentem, nagy tüzemmel – féltem, hogy – sokat, eszit vesztem,
Ha penig titkolom, csak magam fogyatom, mert belső tűz veszt engem.

Török szép versekből szerelmese felől csak nem régen fordíttá,
Igérül ígére nem szinte teheté, de hertelen jobbítá,
Régi szörnyű kárán így veszett bánkodván, Júliának ajánlá.

KATONAÉNEK

Vitézek mi lehet e széles föld felett szebb dolog a végeknél?
Holott kikeletkor a sok szép madár szól, kivel ember ugyan él:
Mező jó illatot, az ég szép harmatot, ád, ki kedves mindennél.

Ellenség hírére, vitézeknek szíve gyakorta ott felbuzdúl;
Sőt azon kívül is csak jó kedvéből is, vitéz próbára indul;
Holott sebesedik, öl, fog, vitézkedik, homlokán vér lecsordúl.

Véres zászlók alatt lobogós kópiát vitézek ott viselik;
Roppant sereg előtt, távol a sík mezőt széllyel nyar-
galják, nézik.
A párduc kápákkal, fényes sisakokkal, forgókkal szép
mindenik.

Jó szerecsen lovak alattok ugrálnak, hogyha trom-
bita riadt:
Köztök ki strását áll, ki lováról leszáll, nyugszik
reggel, hol viradt,
Midőn éjten-éjjel csata-viseléssel mindenik lankadt,
fáradt.

Az jó hírert, névért, a szép tisztessegért ők mindent
hátrahagynak;
Emberségről példát, vitézségről formát mindeneknek
ők adnak,
Midőn mint jó sólymok, mezőn széllyel járnak, vag-
dalkoznak, futtatnak.

Ellenséget látván, örömmel kiáltván ők kópiákat
törnek;
S ha súlyosan vagyon a dolog harcokon, szólítatlan
megtérnek;
Sok vérben fertezvén, arcul reá térvén üzőt sokszor
megvernek.

A nagy széles mező s a szép liget-erdő sétáló palotájok;
Az útaknak lese kemény harcok helye, tanuló osko-
lájok;
Csatán való éhség, szomjúság s nagy hévség, fáradt-
ság-mulatságok.

Az éles szablyákkal méltán örvendeznek, mert fejeket
ők szednek;
Viadalhelyeken véresen, sebesen halva sokan feküsz-
nek

Sok vad madár gyomra gyakran koporsója vitézül holt testeknek.

Oh végbelieknek, ifjú vitézeknek dicséretes serege!
Kiknek e világon szerte szerént vagyon mindeneknél jó neve:
Mint sok fát gyümölccsel, sok jó szerencsêkkel áldjon isten mezőkbe'!

BOLDOGTALAN VAGYOK

Boldogtalan vagyok,
Mert kínaim nagyok,
Béborult ifjúságom.
A szokatlan dolgot
És a nehéz jármot
Már megszokni nem tudom.
Régi időm elmúlt,
Most másképen fordult, –
Szomorú az én sorsom,

Őszi harmat után,
Végre mikor aztán
Fujdogál a hideg szél,
Nem sok idő mulván
Sárgul, hulldogálván
Fáról a gyönge levél.
Zöld erdő harmatját,
Piros csizmám nyomát
Hóval lepi bé a tél.

Én szemeim sírván,
Könnyeim csordulván,
Néznek csak keservesen;

Bús szívem zokogván,
Csaknem meghasadván,
Bánkódik nagy erősen;
Ki miatt naponkint
Látok szomorú kínt,
Szenvedek én testemben.

Istenem, mit tegyek?
Immár hová legyek?
Mire jutok végtére?
Ha mind búval élek, –
Ezentul mit érek,
Élek-e még kedvemre?
Vagy mind holtig árván
Járok csak bút látván,
Mégyek keserűségre.

Ennyi gyötrelemmel,
Vagy ennél is többel
Ifjúságom mint éljem?
Jobb lesz a darvakkal
Vagy más madarakkal
Ősszel búcsúmat vennem.
S mennem oly országra,
Hol irígyim soha
Nem szólhatnak ellenem!

Talán elmentemmel,
Búcsú-vételemmel
Ha útamat követem:
Gonosz irígyimnek,
Kik most reám törnek,
Nyelvök elkerűlhetem.
Ha nem látnak, talám
Nem szólhatnak reám, –
Igy kedvök bétölthetem.

Azért szerelmedre,
Világod kedvedre
Éld ezentul, kivánom;
De én fáradságom,
Kedves virágszálom,
Éretted nem sajnálom.
Légy jó egészségben
Addig, mig az isten
Éltet, szivből óhajtom!

Szivem, isten hozzád!
Megbocsáss, ha szolgád
Vétett ő beszédében;
Mert noha nehezen, –
De tőled elmegyen,
Ki téged szán szívében.
Lesz-e véled szemben?
Láthatd-e e testben?
Maga tudja az isten!

Immár sólymocskádat,
Kedves madárkádat,
Kit karodon hordottál,
Klárisokkal rakott,
Szkófiummal varrott
Lábzsinóron tartottál –
Bocsásd el békével
Szegényt, hadd menjen el,
Reá ne haragudjál!

BÚCSÚ A HAZÁTÓL

Oh én édes hazám, te jó Magyarország!
Ki keresztyénségnek viseled paizsát;
Viselsz pogány vérrel festett éles szablyát,
Vitézlő oskola, immár isten hozzád!

Egriek, vitézek, végeknek tűköri,
Kiknek vitézségét minden föld beszéli,
Régi vitézséghez dolgotokat veti:
Istennek ajánlva légyetek immár ti.

Ti is ráró-szárnyon járó hamar lovak!
Az kiknek hátokon az jó vitéz ifjak
Gyakorta kergetnek s hol penig szaladnak, –
Adassék egészség már mindnyájatoknak.

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség
Katonatalálmány, új forma ékesség,
Seregben tündöklő és fénylő frissesség
Én tőlem istentül légyen már békesség!

Sok jó vitéz legény, kiket felemeltem,
S kikkel sok jót tettem, tartottam, neveltem, –
Maradjon nálatok jó emlékezetem,
Jusson eszetekbe jó tétemrül nevem!

Vitéz próba helye, kiterjedt sík mező!
S fákkal, kősziklákkal bővös hegy, völgy, erdő,
Kit az sok csata jár s jó szerencse-leső, –
Legyen isten hozzád sok vitézt legelő!

Igaz atyámfia s meghitt jó barátim!
Kiknél nyilván vannak keserves bánatim,
Ti jutván eszembe hullnak sok könnyeim,
Már isten hozzátok, jó vitéz rokonim!

Ti is angyal-képet mutató szép szűzek,
És szemmel öldöklő örvendetes menyek,
Kik hol vesztettek s hol élesztettetek;
Isten s jó szerelem maradjon veletek!

Sőt te is, oh én szerelmes ellenségem,
Hozzám háládatlan, kegyetlen szerelmem,
Ki érdemem — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

Ti penig szerzettem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjetek, vesszetek,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

KEGYELMES ISTEN

Kegyelmes Isten!
Kinek kezében
Életemet adtam;
Viseld gondomat,
Vezérld útamat,
Mert csak rád maradtam.

Gyermekségemtől
Fogván egyedül
Csak tetőled vártam;
Mint atyja után
Fiú kiáltván,
Könyörögvén jártam.

Most is csak benned
Reménségemet,
Uram, helyheztettem:
Magam rád hagytam,
Rád támaszkodtam,
Te alád vetettem.

Mi hasznod benne,
Hogyha veszélyre
Jutok kétség miatt?
Kit fiad által
Hozzád váltottál,
Mint fogadott fiat.

Hallgass meg azért
Te nagy nevedért
Én könyörgésemben;
Mutasd meg jódat,
Sok áldásodat
Az én szerencsémben.

Add meg énnékem
Én reménségem
Szerént való jódat.
Áldd meg fejemet,
Ki bízik benned
S viseljed gondomat.

A szép harmatot
Miként hullatod
Tavasszal virágra;
Sok jódat, uram,
Úgy hullasd reám,
Te régi szolgádra!

Hogy mind holtomig
Szívem légyen víg,
Téged magasztalván, –
Mindenek előtt
S mindenek fölött
Szent nevedet áldván.

Ezeket írám
A tenger partján,
Oceánum mellett,
Kilencvenegyet
Mikor jegyzettek
Másfél ezer felett.

RIMAY JÁNOS
1537–1631

BIZTATÁS

Az idő ósága nevel magasságot.
Mint tél után nyárhoz kórókra virágot,
Igy koporsó terjeszt hírnek névnek magot,
Halál sötétjéből hozván rá világot.

Ne várd hát éltedben, bár nagy érdemü légy,
Hogy itt holtod előtt nagy becsületet végy;
Híredet nevedet tapodja sok irégy:
Mindazáltal jó légy s mással is sok jót tégy.

Bizd a jövendőkre érdemed jutalmát,
Ha szolgáltad, időt vékony alafát ád,
Te a czélra vigyázz s a centrumot találd:
Ne várd halandóktól s az uristen megáld.

GRÓF ZRINYI MIKLÓS
1620—1664

ELÉGIA FIA HALÁLÁRA

Elég volt Istennél Ábrahám jó kedve,
Fiának halála mert meg volt engedve:
Másképpen vagyok én Istentől büntetve,
Avagy talán inkább Istentől szeretve.

Meglátá kis Izsákot és megszereté,
Kar-angyalok köziben el is viteté,
Ezt az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradicsom kertiben űtet teteté.

Tudom, miért köllött most szintén az Urnak
Paradicsom kertiben kis virág Izsák,

Tavasszal ugyanis virágot plántálják,
Űtet is most ültetik kisded angyalkák.

Virágjában megmarad mindenkor ottan,
Itt penig az földön lett volna hervadtan,
Ottan örök öröme neki az Urban,
Itt búbánat űtet verné világban.

Ebben csak egy ok van,
Az kit én szüvem bán,
Hogy nem élem gyümölcsét
Uránák, hazának
És nagy Jehovának
Had talált volna kedvét.
Mint pálmafa termett,
Ugy őneki köllött
Elröndölni menését.

De heában sirok,
Utánna ohajtok,
Fatum irigy énnekem,
Hogy ha ember korban
Ő gyuthatott volna
Azt bizonnyal elhittem,
Ő Zriny jó névvel,
Vitéz magyar kézzel
Kedvet tett volna nékem.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen?
Vele nem pörölhetni.
Az mi dolgunk nem más,
Csak mint pironkodás,
Mindent el kell szenvedni;
Mind jóért, körösztért,
És balszöröncséjért
Az Istent köll áldani.

Im mast ifiadik megvénűlt esztendő,
Tavaszra fordul a téli kemény üdő,
Ujul föld, frissül víz, vigadik az erdő,
Teli szép madarakkal magas levegő.

Az szép fülemile sirással ugy tetszik,
Régi bánatjáért hogy panaszolkodik,
De nem, hanem még inkább ű vigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imádkozik.

Ah az én tavaszomat irigy elrontá
Szerencse, sőt még inkább télre forditá;
Derűlt szemeimet essőnek bocsátá,
Jéggel én szüvemet s buval beburitá.

Gyönyörü madárkám, kicsin fülemilém,
Ah igen hirtelen elröpüle tülem,
Az énnékem vala minden reménségem,
De mint könnyű árnyék elkele előlem.

Igy számlálom vala az én jövendőmet,
Hogy sok üdő mulván ez megvált engemet,
Hogy követi, meg is haladja versemet,
És szegény hazánkért igyekezetemet.

S zengőbb trombitával magyar vitézséget,
Fogja énekleni erős kar erejét.
És hogy ű is osztán érdemeljen ilyet,
Kinek énekelhessék cselekedetét.

Ah, szép fülemilét az irigy halál
Lecsapá kebelemben szörnyü kaszával,
Izsákot, mely vala mint egy szép virágszál,
Kertek szépségére mely oly gyönyörün áll.

KURUC DALOK

PATYOLAT A KURUC

Patyolat a kuruc
Gyöngy a felesége;
Hetes vászon a hajdu –
Köd a felesége . . .
        Szántóvető parasztember
        Szántóvető parasztember
        Szép a felesége
        Szép a felesége

Sárgalábu kis kakas
Kiugrott a gyöpre;
Patyolatos töröknek
Gyöngy a felesége . . .
        Kopasz fejű vén basának
        Kopasz fejű vén basának
        Száz a felesége
        Száz a felesége.

MENJ EL MADÁR, MENJ EL

Menj el madár, menj el,
Mondd szolgálatomat
Az én asszonyomnak,
Kedves szép rózsámnak.

Vidd el levelemet,
Mondd meg hűségemet:
Engem oda várjon
És el ne aludjon!

Szive ne busuljon,
Azon ne óhajtson:

Ha véle szólásom,
Gyakran nem volt titkon.

Ez jövendő éjjel
Őtet nagy öremmel
Higyjed megkeresem —
Csak legyen örömben.

Mondjad, hogy szeressen,
Engem meg ne vessen
Egy hitván nyalkáért,
Egy rút fertelmesért.

Mert ha egy nyalkáért,
Megvet csak egy rosszért:
Kész az koporsóban
Vagyok leszállanom.

Mint az gerlicének,
Nem szabad már nékem
Zöld ágra szállanom,
S tiszta vizet innom.

Tudod, hogy szeretlek
Tégedet, kedvellek
Gyenge liliomom,
Gyenge majoránnám.

Kertemben mint rózsám,
Arany-vessző-szálom,
Olyan vagy te nálom
Mosolygó szép poskám.

Megnyugodtam rajta,
Amit minap mondál,
Midőn szép csókokkal
Engem látogattál.

Ha tetszem kedvednek,
Ékes termetednek:
Engedek mindenben –
Csak legyek kedvedben!

Hogy te víg kedvedet
Nyerném szerelmedet;
Soha mást kivűled
Ne keressek szivet.

Soha az mig élek
El nem felejtkezlek:
Mert szivem közepin
Földjegyzettelek.

Légyen egészségben
Az kit verseimben
Most kit emlegetek
Ez kis énekemben.

MOST JÖTTEM ERDÉLYBŐL

Most jöttem Erdélyből, – Erdélyországából –
Lovastól, nyergestől, egy nyargalt szolgástól.

Szolgámnak a neve Hányd-el-vesd-el Gyurka,
Magamnak a neve: bujdosó katona.

Nem vétettem semmit, az ég bizonyságom:
Még sincs maradásom, köztetek lakásom . . .

Szegény árva fejem nincs hová hajtanom –
Szegény árva fejem nincs hová hajtanom.

Elment az én uram idegen országra:
Levelet iratott, hogy menjek utána . . .

Elment az én uram a török táborra –
Meggyászolom őtet fekete bársonyba.

Délig feketébe, – délután veresbe
Hajnalkor peniglen öltözöm fegyverbe . . .

Ülök paripára – jó lovam hátára:
Úgy megyek utána — nagy Törökországba.

SZERENCSÉT PRÓBÁLTAM

Szerencsét próbáltam,
Csatákon forgottam,
Magyar hirért, névért
Vigan vagdalkoztam.

Az szép hirért-névért
Ragyogó fegyverrel,
Használok én immár
Szép böcsületemmel.

Az pogány törökkel,
Mintegy ellenséggel,
Bátran szemben mentem
Vitéz legényimmel.

Sok fohászkodással,
Gyakor óhajtással
Mulatom időmet,
Könyhullatásimmal.

Játszik az szerencse
Most szegény fejemmel,
Örül veszélyemmek –
Nyomorúlt fejemnek.

Tengeri háború
Megemészt a sok bú –

Én idegen, szegény,
Igen nagy nyomorúlt.

Társaim, társaim,
Szerelmes barátim:
Hová távoztatok
Vitéz jó barátim?

Vajjon s mikor látom
Jóakaróimat?
Vajjon s mikor látom
Vitéz barátimat?!

Vajha tündér volnék,
Testem hogy eltűnnék:
Bizony elrepülnék –
Virágomhoz mennék.

Átkozott irígyim
Szüntén rám dühödtek –
Nyomorult sarcomon
Örülnek s tombolnak.

No az is hadd legyen,
Csak Isten megáldjon:
Hordozzon jó uton –
Az hová gondolom!

Ez éneket szerzé
Az Olt vize mellett
Fogaras várában
Egy ifjú magában.

Nevét följegyzette
Az versek fejekben . . .
Oltalmazza Isten
Mindet ily igyében!

MIT BÚSULSZ KENYERES

Mit búsulsz Kenyeres, midőn semmid nincsen?
Jó az Isten, jót ád, légy jó reménségben! . . .
Fölnyilik az idő majd az gyenge fűre —
Hová két szemünk lát, oda megyünk ketten!

Oh édes pajtásom, hogyne búsulkodnék:
Midőn az sok gondok rajtam uralkodnak;
Sok gondolkodások szüntelen fárasztnak —
Minden órán engem elmémben bágyasztnak.

Rongyos az dolmányom, ki van az oldalom,
Az sok folttul ugyan nehéz az nadrágom,
Hátam lapockáját veri az kalpagom —
Zsirtúl ködmenyem is igen megavult már.

Az köpönyegem is igen jó-viselt már,
Az sok esső miatt vagyon benne sok kár,
Mind elrothasztotta az csizmámat nagy sár —
És nyereségemmel kerest pénz szűkön jár,

Nincsen abrak, széna, rút hitvány az lovam,
Rongyos az istállóm, igen puszta házam,
Mind eltöredezett szegen az nyeregfám —
Mind lekopott róla az sok szép nyert szerszám.

Kenyerem, pecsenyém igen szűkön vagyon,
Morzsalék sem hever mast az tarsolyomban,
Pénzem penig nincsen, mast az oldalamon
Kiürült az gyüszőm, elkölt kóborlásom.

Az lovamrul igen lekopott az patkó,
Az ki még rajta van, az is nem igen jó;
Ha nem patkoltatok, elhal tűlem az ló,
Csak gyalog maradok, mint egy rút kóborló . . .

Az farkasbőrömnek lekopott az szőre,
Pókháló palackom az szegen bélepte;

Nyargalódzik rajtam az tetvek serege,
Mert szurkos az ingem, nincs ki fejérítse.

Ördög már az anyja! mint élhetek: élek,
Kivetem hasamat az szép verőfénynek;
Csak úgy dohányozok — az midőn éhezek,
Igy én is másokkal szépen eltöngődek.

ÁLLJ ELŐMBE RÓZSÁM...

Állj előmbe, rózsám, hadd búcsúzzam tőled,
Ha el nem búcsúzom; bujdossunk el ketten!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szivem!

Fekete két szemed mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozott engem?
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szivem!

Ne menj el galambom, ne repülj el tőlem,
Jöjj vissza madaram, szállj bé ablakomban!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szivem!

Ha elmégy is szívem, csak hozzám igaz légy.
Igaz szereteted hamisra ne fordítsd!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimme tészlek,
Édes szivem!

ÉDES HAZÁM, SZÁNJAD VÁLÁSOM ...

Édes hazám, szánjad válásom,
Messze földre van indulásom;
Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom –
Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom.

Most bocsátod el hiv szolgádat,
Nem szánod-é szegény árvádot?
Tőled szintén eltávozni kedves fiadot –
Tőled szintén eltávozni kedves fiadot.

Nem lészen-é nehézségedre,
Nem fordul-é nagy sérelmedre,
Hogy ugy viselsz gondot rám, mint idegenre?
Hogy ugy viselsz gondot rám, mint idegenre?

Az kisdedek anyjok tejétől,
Az szoptató anyjok mellétől,
Még az madár sem távozik messze fészkétől,
Még az madár sem távozik messze fészkétől ...

Más nemzetségek országára,
Idegen föld tartományára
Hát én szegény, hogy induljak más határára?
Hát én szegény, hogy induljak más határára?

Föld idegen, valahol járok,
Csak kegyelmet hejában várok;
Emberek kegyetlensége vélem határos –
Emberek kegyetlensége vélem határos.

Jaj, hol lészen megmaradásom!
Hegyek-völgyek közt bujdosásom,
Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom –
Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom!

Hol lészen éjjel lefekvésem?
Vad gyomrában lesz temetésem . . .

Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem,
Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem.

Veszedelmes tenger örvénye
Beteg ember keserves élte
Bizonytalan az idegen ország ösvénye,
Bizonytalan az idegen ország ösvénye.

Im az égi háboruk ellen,
Az ellenség rajtunk kegyetlen,
Hova hajtsam te kivüled magam hirtelen —
Hova hajtsam te kivüled magam hirtelen?

Ne hagyd hejaba könyhullásom,
Nem sok tőled én kivánságom;
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom,
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom.

AMOTT KEREKEDIK . . .

Ámott kerekedik
Egy fekete felhő,
Abban tollászkodik
Egy fekete holló.

Várj meg holló, várj meg,
Hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak,
Jegybéli mátkámnak.

Könnyen megösmerhetd
Ennek háza táját;
Piros rózsák lepik
Aranyalma-fáját.

Gyémánt az ablakja,
Üveg az ajtaja,

Magának kék szeme,
Aranyszinü haja!

Ha kérdik hol vagyok?
Mondd meg, hogy rab vagyok,
A török udvarban,
Talpig vasban vagyok.

BOTLASZ VÉRSZOPÓ

Botlasz vérszopó s megcsalod
Magadat, ki azt gondolod,
Hogy büntetsz, ha ölsz engemet,
Halandó s romlott testemet.

Belől vagyon még más ember,
De nem árthat ennek ember;
Szabad, csendes, tökélletes
S távul tőle kínszenvedés.

Készülsz ily nagy dühösséggel,
Hogy a külső embert rontsd el;
E csak romló cserépedény
S igen könnyen töredékeny.

Sőt inkább, nossza légy rajta:
Vágjad, üsd, ha karod fogja,
Ki megáll belül s csúfolva
Bolondságodat tapodja.

Ezt bosszantsad, ezt csapdossad,
De bizony semmit nem ad rajtad.
Semmi szél ezt meg nem hajtja;
Térdét csak istennek hajtja.

FALUDI FERENC
1704–1779

FORGANDÓ SZERENCSE

Fortúna szekerén okosan ülj,
Úgy forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj:
  Ha miben kedvezett,
  Ha szépen vezetett,
    Meg ne örülj.
Fortúna szekerén okosan ülj.

Jó kedve s kereke egyaránt jár:
Forgandó, változó: ma kinccsel vár,
  Holnap lenyomorit,
  És megint boldogít.
    Elhigyed bár:
Jó kedve s kereke egyaránt jár.

Érdemre nem tekint, szemtelen, vak:
Kire ma vont aranyt, holnap szűrt rak.
  Tudják, kik táborát,
  Lakták és udvarát,
    Sok nagy urak;
Érdemre nem tekint, szemtelen, vak.

Hol édes jó anyád, hol mostohád.
Dolgáról senkinek számot nem ád.
  Megbecsűl, megaláz,
  Magasztal, legyaláz,
    Bút hoz reád;
Hol édes jó anyád, hol mostohád.

ÁNYOS PÁL
1756–1784

EGY BOLDOGTALANNAK PANASZAI A HALAVÁNY HOLDNÁL

Szomorú csillagzat! mely bús sugárokkal
Játszol a csendesen csergő patakokkal, –
Csak te vagy még ébren boldogtalanokkal,
Kiknek szívek vérzik s küzködik bajokkal;

Hallod, hogy sóhajtnak estvély homályában,
Midőn a természet szunnyadoz álmában.
Nincs álom ezeknek gyászos kunyhójában!
Eltűnt! Eltávozott boldogabb házában!

Ott egy temetőnek látom keresztjeit:
Bágyadt szél mozgatta ciprus-leveleit:
Oh! az árnyékozza soknak tetemeit,
Kik velem érezték az élet terheit! –

Egy fejér árnyékot szemlélek sírjából
Suhogva felkelni halottas honjából; –
Valyon nem lesz-e ez azoknak számából,
Kik, mint én, könnyeztek szívek fájdalmából?

Oh! bár felém jönne, nem félnék képétől;
Többet reménylenék borzasztó lelkétől,
Mint élő halandók szemfényvesztésétől,
Kiknek számkivetve vagyok kegyelmétől!

Jaj! de ismét eltűnt, ez is fut engemet!
Talán észrevette hullani könnyemet!
Oh! hát nincs már senki, aki nyögésemet
Hallaná, s enyhítni akarná ügyemet?

Üss te boldog óra! amely inségemből
Ki fogsz szólítani ily sok gyötrelmemből!

Szakaszd ki e sebes szívet kebelemből!
S csinálj port agyagból-készített testemből!

Talán majd valaki jő sírom szélére! . . .
S akasztván egy darab fátyolt keresztjére,
Reá emlékezik barátja szívére, –
Egy könnyet gördítvén hideg tetemére!

BARÓTI SZABÓ DÁVID
1739–1819

EGY LEDŐLT DIÓFÁHOZ

Mely magas égnek szegezett fejeddel,
Mint király, állasz vala társaid közt:
Tégedet látlak, gyönyörű diófa,
Földre terítve?

Elszakadt testes derekad tövétől.
Csak kicsiny kéreg maradott kötésül,
Ágaid csüggnek, levelid kivesznek,
Nedvek elhagyván.

Sorvadó kebled csecsemős gyümölcsit
Hasztalan szűlvén, elereszti: hullnak
Ők, és nem tudván rövid életekről
Rendre kihalnak.

Annyi szélvészen diadalt nyerett fa!
Nemtelen porban hever a nemes dísz?
Ezt leendőnek lehetett-é valyon
Vélni felőled?

Senkinek kárán nem örűlt; sokaknak
Hűvös árnyékkal feles hasznot hajtó,
S kedvek', étkeddel kereső kegyes fa!
Monddsza, ki bántott?

Ah, minek kérdem! szemeimbe tűnnek
Gyilkosid. Nem volt külerőszak: ott benn
Önmagadban volt megölő mirigyed,
S titkos elejtőd.

Im egész bélig gyökered kirágták
A gonosz férgek s az elett odúba
Hangyabolyt híttak! Mi nyüzsögve járnak
Most is alattad!

Átkozott vendég! viperák szülötti!
Ah szerencsétlen fa! — Hazánk! szelíd ég!
Szűz virágjában tehetős karoddal
Tartsd meg örökké!

DAYKA GÁBOR
1768–1796

KESERGÉS

A csendes éj bús asszonya csillagos
Fejével intett, s a csecsemő korát
Felül nem élt királyi nappal
Anyja szelid kebelébe süllyedt.

A játszi Morpheus álmadozásival
Elszenderítő mákszemeit rokon
Kezekkel hinti széljel a lágy
Szunnyadozásnak eredt szemekre.

Halotti csendben fekszik az érező
Természet, és a nappali gondokat,
S a bút, s az élet aggodalmit
Megfeledő nyugalommal űzi.

Csak én panaszlom régi keservimet
Lengő homályban a könyörületes
Echónak; – ah ő bánatimra
Itt rokon hangzatain felelget!

Csak nékem hullanak, fátyolos asszonya
A csendes éjnek gyöngyeid hasztalan!
Csak nékem! ah, mert jőni álmot
Harmatozó szemeimre tiltasz!

De nem sokára bús alakú, szelid
Testvéred immajd, a tehetősb halál,
Int, és puhább álomra mindent
Átölelő kebelébe hajlok.

A RETTENETES ÉJ

A barna felleg szárnyain az éj
A földre borzasztó árnyékot hint,
A hold csillámló fénye béborúl,
Homályba sülyednek csillagjaink,
A záporral teljes köd megszakad,
S özönbe fojtja a természetet.
Nézd a gyilkos villám mint hempereg,
Mint csattogtatja mennykövét alá
A zordon ég. A pusztító tüzek
Hasítják a kősziklás bérceket.
Az öldöklő villámok fényinél
A halvány orca rettegést mutat.
Felrémül ágyából a jámbor,
S szentelt világgal űzi a halált.
Im újra csattan, és a gyenge szűz
Lelkét kedveltje karján hörgi ki. –
Tovább, tovább kérlelhetetlen ég!
Forgasd fel a rémült természetet,

S szegezd rám életoltó nyiladat!
De, jaj, megszűnt a gyilkos fergeteg,
A hold előjön a homály megől,
A csillagok halvány fényt hintenek,
Az ég derűl. Rémitő éjtszaka!
Az – holnap ismét hajnalom hasad!

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY
1773–1805

ÉDES KESERŰSÉG

Oh Cypria terhes igája!
Hogy kell magam adnom alája!
  Nyakamat vaslánca keríti,
  Szívem siralomba meríti.

Nem nyughatom, és csak epesztem
Magamat sírásnak eresztem,
  Éjjel szememet le sem zárván
  Siratom bal sorsomat árván.

Mint a szomorú egek éjjel
Sírnak mezeinkre le széljel,
  Hogy enyészvén a nap, az égnek
  Tetején súgári nem égnek.

Sírok, zokogok, keseregvén,
Könnyem kebelembe peregvén,
  Mint gerlice párja tavasszal.
  Nyögök ah, sok ezernyi panasszal.

Egek! óh egyedűl tireátok
Kérést panaszolva bocsátok;
  Jaj! enyhítsétek emésztő
  Tűzemet, mert már megemészt ő.

Szánjátok, egek, nyavalyámat,
Könnyebbítsétek igámat,
Enyhítsetek állapotomban,
Én tömjént gyújtok azomban.

Te pedig, kegyes angyali lélek!
Ki miatt bús életet élek,
Nézz e szívbéli sebemre,
Tölts balzsamot árva fejemre.

Nézz erre galambi szemekkel:
Jobban gyógyítol ezekkel,
Jobban egy gerlicecsókkal
Mint minden sebrevalókkal. –

Ah! mézzel elegy keserűség!
És kínnal teljes gyönyörűség!
Oh Cypría édes igája,
Hogy kell nyakam adnom alája!

A PILLANTÓ SZEMEK

Ne kínozz, Lilla! újabb ostromokkal;
Ne hányd oly hasgató pillantatokkal
Felém villám-szemed.
Az verte szívemet halálos sebbe,
Ne szórj, ne szórj újabb dsidákat ebbe,
Kiméld meg éltemet.

Nem látod-é? nem-é? miként zsibongnak
Az Ámorok, miként rajmódra dongnak
Kökény szemed körűl?
Ki kis nyilát belőle rám ereszti,
Ki ellobbant szövétnekét gerjeszti,
Ki vesztemen örűl.

Pillantatod szárnyára egy felűle,
Szívem titkos várába bérepűle,
És ott helyet fogott.
Zászlót ütött reményem fő tornyába;
Mindent letiprott már parányi lába; –
Halld csak – mint tombol ott.

A RÓZSABIMBÓHOZ

Nyílj ki, nyájasan mosolygó
Rózsabimbó! nyílj ki már,
Nyílj ki: a bokorba bolygó
Gyenge szellő csókja vár.

Nyílj ki, gyenge kerti zsenge:
Hébe nektárt hint terád.
Szűz nyakadba Flóra gyenge
Bársonyos palástot ád.

Oh miként fog díszesedni
Véled e parányi kert!
Oh, hogy óhajtják leszedni
Rólad ezt a drága szert! –

Hadd szakasszalak le, édes
Rózsaszál: szép vagy te már.
Hej, ha meglát, hány negédes
Hány kacér leányka vár?

Nem, nem! egy leány se nyissa
Büszke fűzőjét terád,
Ültetőd kedves Julissa
Néked újabb kertet ád.

Ott kevélykedj bíboroddal,
   Ékesebb bíborja közt!
Ott kevélykedj illatoddal
   Kedvesebb illatja közt!

AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK

Éltemnek fényes horizonja
Dűlt borzadó setétességre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre. –
Két szép szemecskék engemet
Megvígasztalhatnak magok:
Űzzétek el hát éjemet
Ti, két halandó csillagok!

AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ

Nincs tavasszal, nincs se nyáron,
   Mint te, olyan rózsaszál:
Még nagyobb díszt nyerne Sáron,
   Csak te ott virítanál.

Rózsaszínnel játszadoznak
   Két virító arcaid,
Rózsamézzel harmatoznak
   Csókra termett ajkaid.

Látta kellemid Cythere
   Látta és irígykedett,
Hogy pirosló lába vére
   Képeden büszkélkedett.

Hófehér tekintetednek
Hajnalán nyílásba jött
Rózsaszálacskák ferednek
Tiszta téjhabok között.

Szűz melyed fehér ölére
Ők is úgy mosolyganak,
Mint mikor rózsák tövére
Gyöngyvirágot raktanak. –

Rózsa vagy te, rózsa lészel,
Rózsa még a selymed is:
Jaj, de bezzeg kínra tészel,
Hogyha van tövisked is!

Rózsa! Engedd hadd heverjek
Éltető bokrodba már,
S édes árnyékodba nyerjek
Fészket én rideg madár.

A SZEPLŐ

Mint egy megért boróka,
Mely tiszta hóra hullott;
Mint a delin fejérlő
Rózsába bútt bogárka:
Mint a korinti szőllő
A cúkoros kalácson:
Ugy bársonyollik, oly szép,
Oly édes egy kerekded
Szeplőcske Lilla melyén.

Ez az a kies szigetke,
Amelybe a szerelmek,
Ha keble tengerének

Téjhabja közt fürödtek,
Enyelegve szárogatják
Hajok vizes aranyját,

Ti szóljatok, reája
Hult csókjaim! ha méltó
Dühödés-e Lilla melyén
Egy földi nimfa melyén
Imádni az hibát is?

A TIHANYI ECHÓHOZ

Oh Tihanynak riadó leánya!
Szállj ki szent hegyek közűl
Im kit a sors eddig annyit hánya,
Partod ellenébe űl.
Itt a halvány holdnak fényén
Jajgat és a sír elpusztúlt reményén
Egy magános árva sziv.

Míg azok, kik bút bajt nem szenvednek
A boldogság karjain,
Vigadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sirok,
És te, Nympha! a mit én nem birok,
Verd ki zengő bérceden.

Zordon erdők, durva bércek, szirtok!
Harsogjátok jajjaim!
Tik talám több érezéssel birtok,
Mintsem embertársaim,
Kik keblekből számkivetnek,
És magok közt csúfra emlegetnek
Egy szegény boldogtalant.

Akik hajdan jóbarátim voltak
 Még felköltek ellenem,
Üldözőim pártjához hajoltak:
 Oh! miket kell érzenem,
Amidőn már ők is végre
Úgy rohannak rám, mint ellenségre,
 Bár hozzájuk hív valék.

Nincsen, a ki lelkem vígasztalja
 Oly barátim nincsenek:
Vállat rándít, aki sorsom hallja;
 Már elhagytak mindenek.
Nincsen szív az emberekbe:
Hadd öntsem ki hát vas kebletekbe
 Szívem bús panaszszait.

Lilla is, ki bennem a reménynek
 Még egy élesztője volt,
Jaj, Lillám is a tyrann törvénynek
 S a szokásnak meghódolt.
Hogy vagy most te, áldott lélek?
Én ugyan már elhagyatva élek
 A tenger kínok között.

Oh van-é még egy Erémi szállás,
 Régi barlang, szent fedél,
Melyben egy bölcs csendes nyugtot, hálást
 E setét hegyekben lél?
Hol csak egy kő lenne párna,
Hol sem ember, sem madár nem járna,
 Mely megháborítana.

Abban gondolom, hogy semmi jussal
 Ellenkezni nem fogok,
Hogyha én egy megvetett virtussal
 Itt egy kőben helyt fogok.

S e szigetnek egy szögében,
Mint egy Rousseau Ermenonvillében,
Ember és polgár leszek.

Itt tanúlom rejtek érdememmel
Ébresztgetni lelkemet.
A természet majd az értelemmel
Bölcsebbé tesz engemet.
Távol itt, egy más világban,
Egy nem esmért szent magánosságban
Könnyezem le napjaim.

Itt halok meg. E setét erdőben
A szomszéd pór eltemet.
Majd talán a boldogabb időben
Fellelik sírhelyemet:
S a mely fának sátorában
Áll együgyű sírhalmom magában
Szent lesz tisztelt hamvamért.

SIRALOM

Gerliceként nyögdécselek,
Vígasztalást már nem lelek
Nálad nélkül, mintegy árván.
Kietlen pusztákon járván.

Nékem pedig bú, siralom
Szerelmemért a jutalom;
Miolta azt elvesztettem
Akiért élni szerettem

Gyászra dűlt éltem hajnala:
Boldogságom szép angyala!
Várhatom-é valahonnan,
Hogy megvigasztalsz újonnan? –

Ah! örök gyászt szerze nékem
Elrablott gyönyörűségem.
Más lett boldoggá általa,
Ki az én reményem vala.

Kiáltozom fűnek, fának,
Kedves nevét itt Lillának:
Ő pedig űl más ölébe,
S nem is jutok tán eszébe.

Halavány hold bús világa!
Te légy kínom bizonysága;
Te sok álmatlan éjjelem
Együtt virrasztottad velem.

Süss kedvesem ablakára,
Hints lágy álmot szemhéjára;
Hogy a bájoló szerelem
Párnáján álmodjék velem.

Te pedig, oh kedves kellő
Álomhozó esti szellő!
Legyezd gyengén angyalomat
S ejtsd melyére egy csókomat.

A REMÉNYHEZ

Földiekkel játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak Remény!
Kit teremt magának
A boldogtalan,
S mint védangyalának
Bókol úntalan. –

Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
Még is megcsalál.

Kertem narciszokkal
Végig ültetéd;
Csörgő patakokkal
Fáim élteted;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt,
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel
Mint a fürge méh,
Repkedtek a fris meleggel
Rózsáim felé.
Egy hiát esmértem
Örömimnek még:
Lilla szivét kértem;
S megadá az ég.

Jaj de fris rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Oh! csak Lillát hagytad volna,
Csak magát nekem:

Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejteném,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irígyleném.

Hagyj el, oh Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgy is eltemet.
Érzem, e kétségbe
Volt erőm elhágy,
Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kisült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dült. –
Bájoló lágy trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák!
Isten véletek!

A BÚKERETŐ

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
Ki boldogabb halandó
Mint aki nem sohajtoz?
Ki boldogabb magamnál?
Hej, vízivók! be sűrű
Pocsolyába foly világtok!

Szép volt Fileta, s ifjú,
Szerelem s dalok barátja;

De béka módra zengett,
Csigaként tudott szeretni,
Bámúlsz-e? – Vízivó volt. –
Hej víziszák! be sáros
Elmétek és világtok! –

Kancsót fiú! veszendő
Ez élet, és előlünk
Mint egy palack bor elfogy.
Hát kurta napjainkból
Hányat lelopnak a búk!
Mért bokrosítsam a bajt?
Miért fogyasszam éltem,
Míg a gohér virágzik?
Iszom, ha szívem örvend,
Iszom, ha bánat éri;
S ha szíhatok borocskát
A gondjaim csucsúlnak.

A MAGÁNOSSÁGHOZ

Áldott magánosság, jövel! ragadj el
Álmodba most is engemet;
Ha mások elhagyának is, ne hagyj el,
Ringasd öledbe lelkemet.
Öröm nekem, hogy lakhelyedbe szálltam,
Hogy itt Kisasszondon reád találtam,
E helybe' andalogni jó,
E hely poetának való.

Itt a magános völgybe' és cserében
Megfrisselő árnyék fedez,
A csonka gyertyánok mohos tövében
A tiszta forrás csergedez.

Két hegy között a tónak és pataknak
Nymphái kákasátorokban laknak;
S csak akkor úsznak ők elő,
Ha erre bölcs, s poeta jő.

A lenge hold halkkal világosítja
A szőke bikkfák oldalát,
Estvéli hűs álommal elborítja
A csendes éjnek angyalát.
Szelid magánosság! az ily helyekbe'
Gyönyörködöl s mulatsz te; ah ezekbe
Gyakran vezess be engemet,
Nyugtatni lankadt lelkemet.

Te a királyok udvarát kerűlöd,
Kerűlöd a kastélyokat;
S ha bévetődsz is, zsibbadozva szűlöd
Ott a fogyasztó gondokat.
A félelem s a bú vad únalommal
Csatáznak ott a tiszta nyúgalommal,
A nagy világ jótétedet
Nem tudja, s útál tégedet.

Óhajtoz a fösvény, de gyötrelemmel
Goromba lelkét bünteted;
A nagyravágyót kérkedő hiszemmel
A lárma közzé kergeted.
Futsz a csatázó trombiták szavától,
Futsz a zsibongó városok falától:
Honnyod csupán az érező
Szív, és szelíd falu s mező.

Mentsvára a magán szomorkodónak
Csak a te szent erődbe' van,
Hol biztatásit égi szónak
Hallhatja a boldogtalan.
Te azt, ki megvetette a világot,

Vagy a kinek már ez nyakára hágott,
Kiséred és ápolgatod;
Magát magával biztatod.

Te szülöd a virtust, csupán te tetted
Nagygyá az olyan bölcseket,
Kiknek határtalanra terjegetted
Testekbe kisded lelkeket.
Tebenned úgy csap a poeta széljel,
Mint a sebes villám sötétes éjjel;
Midőn teremt új dolgokat
S a semmiből világokat.

Oh kedves istenasszony! én is érted
Gyakorta mint sohajtozom,
Mert szivemet baráti módra érted
Midőn veled gondolkozom.
Ártatlanúl kecsegtetel magadba,
Nincs tettetés sem csalfaság szavadba,
Hív vagy, nem úgy mint a mai
Színes világ barátai.

Lám mely zavart lármák között forognak
A büszke lelkek napjai,
Kőről kövekre görgenek, zajognak,
Mint Rajna bukkanásai –
De ránk mikor szent fátyolid vonúlnak:
Mint éji harmat, napjaink lehúllnak,
Tisztán, magába, csendesen:
Élünk, kimúlunk édesen.

Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző a halál;
Ott a magánosság setét világán
Behullt szemem reád talál.
Síromba csak te fogsz alá követni,
A nemtudás kietlenén vezetni;

Te lészel ah! a sírhalom
Völgyén is örzőangyalom.

Áldott magánosság! öledbe ejtem
Ottan utolsó könnyemet,
Végetlen álmaidba elfelejtem
Világi szenvedésemet,
Áldott magánosság! te légy barátom.
Mikor csak a sír lesz örök sajátom.
De ez napom mikor jön el? –
Áldott magánosság, jövel!

SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR

Estve jött a parancsolat
Violaszín pecsét alatt.
Egy szép tavaszi éjtszakán
Zörgettek Jancsim ablakán.

Épen akkor vált el tőlem,
Vígan álmodott felőlem,
Kedvére pihent ágyában,
Engem ölelvén álmában,

Mikor bús trombitaszóra
Ülni kellett mindjárt lóra.
Elindúlván a törökre;
Jaj! talán elvált örökre!

Sírva mentem kvártélyáig,
S onnan a kertek aljáig.
Indúlt nyelvem bús nótára
Sírva gerlice módjára.

Csákóját könnyel öntöztem,
Gyász pántlikám rákötöztem;

Tíz rózsát hinték lovára,
Százannyi csókot magára.

A lelkem is sírt belőlem
Mikor búcsút veve tőlem:
„Isten hozzád!“ többet nem szólt,
Nyakamba borúlt s megcsókolt.

TÜDŐGYULADÁSOMRÓL

Fenn lengő hold! nézd mind kínlódom,
Mondd meg nekem, hol fekszem én?
Ágy-é, amelyben hánykolódom,
Nem! – Csónak ez, mely jaj a kétes
Remény és biztos félelem,
S az élet és halál setétes
Hullámjain lebeg velem.

Fojtó sirocróknak hevétől
Asznak tüdőhólyagjaim,
S a kriptának fagyos szelétől
Borsódznak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
Kéznek nyila bélőve áll,
S melyem csontboltján irgalmatlan
Sarkával rúgdos két halál.

Hová ütődöm az habokba?
Hajh! mely szörnyű hányattatás!
Most a cupressusos partokba
Hol rémlet űl s jéghallgatás!
Majd a túlsó part lejtőjébe,
Honnan barátság szózatit
Hallok a platánok berkébe,
S örömszerszámok hangzatit.

Innen savanyú ázótjokkal
Pusztás barlangok fojtanak;
Amonnan kerti balzsamokkal
Hígabb szellők újítanak.
Fúlok, lehellek; fázom, gyúlok,
Vagy egy kivégez már, vagy más,
Ájúlok, érzek, és ocsúlok:
Haj! mely szörnyű hányattatás! ...

Ki vagy te, ki hószin leplekbe
Felém mosolyogva közelitsz,
S a partról e szagos berekbe
Áldott jobbodon felsegítsz?
Te, földi biztossa az égnek:
Arany gyógyúlás! Te a nagy
És bölcs teremtő tehetségnek
Halandó leánya! te vagy.

Te illetéd rózsás újjoddal
Melyemnek rokkant boltjait
S elindítád pillantásoddal
Az élet dobbanásait.
Már lelkem új phoenix módjára
A lángok közzűl éledez;
S gyengűlt újjom pattanására
Kis lantom újra zengedez.

De te repűlsz? – mind tűnnek – mennek
Minő derűlés ez, nagy ég?
Sándorffym űl ágyamnál ... s ennek
Köszönhetem hogy élek még?
Zendülj, echózz, esti csendesség!
A hála engem dalra ránt.
Telj bé; kettős szent kötelesség
Az orvos és barát eránt!

KAZINCZY FERENC
1759—1831

A SZONETT MUZSÁJA

Mint a szerelmes járja táncosával
Menüetje keccsel teljes lépteit,
S igézi a szála torlott rendeit
Enyelgő vissza-s vissza-fordultával:

Honom-Ausonia narancsgallyával
Körülövedzve főm szög fürtjeit,
Úgy járom én a dal lejtéseit,
A négyest összefűzve hármasával.

Boráq köríti mostan homlokom;
Ott, hol Tokaj nyújt nektárt istenének,
Víg szárnyakon kél a nem-hallott ének.

E szép vidék lőn kedves birtokom;
Egy új Tibull itt megdicsőjtett engem,
S én őtet és hölgyét örökre zengem.

BOR MELLETT

Életem fut, s nemsokára
Már e szép kor elrepül;
Érzem, messze nincs határa,
S majd komor telére dűl;
De borral, sebes tollának
Lépvesszőket hányhatok;
Bort hamar, bort! elmúltának
Ha iszom, kacaghatok.

Még most, hála istenimnek!
Kelyhem bátran forgatom;

Még most, hála istenimnek!
    Lollimat csókolhatom.
Még nincs aki elfogassa
    Gyanúba vett levelem,
Nincs aki tudakoztassa,
    Ki sziszeg titkon velem.

Lányka, jer, jer, mártsd rózsádat
    Kelyhem édes nedvibe,
Fonjad azt, s mellpántlikádat
    Homlokom vig fürtibe.
Ingereld szám szomjuságát,
S ah, éreztessed velem,
Éltemnek fő boldogságát
    Hogy csak kebledben lelem.

BERZSENYI DÁNIEL
1776–1836

A MAGYAROKHOZ

Romlásnak indúlt hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fajúl?
    Nem látod a bosszús egeknek
        Ostorait nyomorúlt hazádon?

Nyolcz századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
    Ámbár ezerszer vak tüzedben
        Véreidet, magadat tiportad.

Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölcsöd; undok vípera-fajzatok
    Dúlják fel e várt, mely sok ádáz
        Ostromokat mosolyogva nézett.

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora,
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja, s titkos gyilkosaid keze:
A szent rokonvérben fürésztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs, spártai férfikar
Küzdött s vezérelt fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herkulesként
Ércbuzogány rezegett kezedben.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge széltől földre teríttetik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledül s rabigába görbed.

Mi a magyar most? — Rút sybarita váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt végfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Elődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet őrlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya.

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atilla véres harczai közt, midőn
A félvilággal szembe szállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője Árpád a Duna partjain.
Oh! más magyarral verte vissza
Nagy Hunyadink Mahomet hatalmát!

De jaj, csak így jár minden az ég alatt!
Forgó viszontság járma alatt nyögünk
Tündér szerencsénk kénye hány vet,
Játszva emel s mosolyogva ver le.

Felforgat a nagy századok érckeze
Mindent: ledűlt már a nemes Ílion,
A büszke Karthago hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

A FELKÖLT NEMESSÉGHEZ

A szombathelyi táborban

1797

Él még nemzetem Istene!
Buzgó könnyeimen, szent Öröm, ömledezz!
Állsz még, állsz, szeretett hazám!
Nem dőlt még alacsony porba nemes fejed!
Méltán búslakodám előbb,
Hogy hérósz eleid nyomdokiból kitérsz,
S régen félt veszedelmidet
Rád húzzák netalán majd buta korcsaid.
Hála! mást mutat e sereg,
Mely most, régi magyar módra, nyeregben ül.
Nem szállt Trója alá soha
Ily szép spártai had, sem Hunyadink kevély
Zászlóit nem emelte volt
Rettentőbb hadi nép Bécs letörött falán.
Csak sast nemzenek a sasok,
S nem szül gyáva nyulat Núbia párduca.

Thétis nagy fia nem maradt
Chíronnál, mikoron kardra veté szemét.

Árpád vére se hűlhet el,
Ámbár rég heverész a puha pamlagon.
Nézd: most felköti fegyverét,
Csákóján lobogó kolcsag emelkedik.
Buzdító katonás ruhát
Öltvén, lelke nemes lángja kigerjedez,
Majd kardjára feleskűszik,
Mindent ront s megemészt, mint heves Afrika
Búsult tigrise, amidőn
Ordít kölykeiért s körme viaskodik.

Majd felkelnek alattad is,
Oh József! nagyanyád Trézia bajnoki.
S bátran mégy, szeretett vezér,
A jégálpeseken s Ádria öblein.
E nép nem gyülevész csoport,
Nem rabbérbe emelt bús buzogányt keze.
Önként áldoz ez életet,
S horgas kardja kövér hantaiért hasít.
Míglen hősi bibor süveg
Tündöklik fejeden, Hunnia csillaga,
Eszterházy, dicső magyar!
Míg győző eleid pallosa combodon
Csattog: győzni fog a magyar,
S Andrásnak ragyogó napja le nem menend.

A KÖZELÍTŐ TÉL

Hervad már ligetünk, s díszei hullanak.
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinth, s balzsamos illatok,
    Közt nem lengedez a Zephyr.

Nincs már symphonia, s zöld lugasok között
Nem búg gerlice, és a füzes ernyein
A csermely violás völgye nem illatoz,
S tűkrét durva csalét fedi.

A hegy boltozatin néma homály borong.
Nektárthyrsusain nem mosolyog gerezd.
Itt nem rég az öröm víg dala harsogott:
S most minden szomorú s kiholt.

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepűl,
S minden míve tünő szárnya körűl lebeg:
Minden csak jelenés: minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejts, enyész.

Lassanként koszorúm bimbaja elvirít,
Itt hagy szép tavaszom: még alig ízleli
Nektárját ajakam, még alig illetem
Egy-két zsenge virágait:

Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom.
Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
Sem béhunyt szememet fel nem igézheti
Lollim barna szemöldöke!

OSZTÁLYRÉSZEM

Partra szállottam. Levonom vitorlám.
A szelek mérgét nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
Izzada orczám.

Béke már részem, lekötöm hajómat,
Semmi tündérkép soha fel nem oldja.
Ó te, elzárt hely; te fogadd öledbe
A heves ifjút!

Bár nem oly gazdag mezeim határa
Mint Tarentum vagy gyönyörű Larissa,
S nem ragyog szentelt ligetek homályin
Tiburi forrás:

Van kies szőlőm, van arany kalásszal
Biztató földem: szeretett szabadság
Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől
Kérjek-e többet?

Vessen a végzet valamerre tetszik,
Csak nehéz szükség ne zavarja kedvem:
Mindenütt boldog megelégedéssel
Nézek az égre!

Csak te légy vélem, te szelid Caména!
Itt is áldást hint kezed életemre,
S a vadon táj ék kiderült virány lesz
Gyenge dalodra.

Essem a Grönland örökös havára,
Essem a forró szerecsenhomokra:
Ott meleg kebled fedez, oh Caména,
Itt hüves ernyőd.

FOHÁSZKODÁS

Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér,
Csak titkon érző lelke ohajtva sejt:
Léted világít, mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

A legmagasb menny s aether Uránjai,
Melyek körűlted rendre keringenek,
A láthatatlan férgek, a te
Bölcs kezeid remekelt csudái.

Te hoztad e nagy Minden ezer nemét
A semmiségből, a te szemöldököd
Ronthat s teremthet száz világot,
S a nagy idők folyamit kiméri.

Téged dicsőít a Zenith és Nadír,
A szélveszek bús harca, az égi láng
Villáma, harmatcsepp, virágszál
Hirdeti nagy kezed alkotásit.

Buzgón leomlom színed előtt, dicső!
Majdan, ha lelkem záraiból kikél,
S hozzád közelb járúlhat, akkor
Ami után eped, ott eléri.

Addig letörlöm könnyeimet, s megyek
Rendeltetésem pályafutásain,
A jobb s nemesb lelkeknek útján,
Merre erőm s inaim vihetnek.

Bizton tekintem mély sirom éjjelét!
Zordon, de oh nem, nem lehet az gonosz,
Mert a te munkád: ott is elszórt
Csontjaimat kezeid takarják.

A TAVASZ

A tavasz, rózsás kebelét kitárva,
Száll alá langyos levegőn mezőnkre.
Balzsamos fürtjén Zephyrek repesnek
S illatot isznak.

Alkotó aethert lehel a világra,
Melyre a zárt föld kipihenve ébred;
Számtalan létek lekötött csirái
S magvai kelnek.

Flóra zsengét nyujt mosolyogva néki,
Nyomdokin rózsák s violák fakadnak,
A vidám Tréfák, Örömek, Szerelmek
Lejtnek utána.

Én is üdvezlő dalomat kiöntöm,
S egy virágbimbót tűzök, édes Emmim,
Gyenge melledhez: valamint te, oly szép,
S mint mi, mulandó!

A SZERELEM

Mi a földi élet s minden ragyogványa,
Nélküled, oh boldog szerelem érzése?
Tenger, melyet ezer szélvész mérge hánya,
Melynek meg nem szűnik háborgó küzdése.

India kincsével légyen tömve tárod,
S Caesar dicsősége ragyogjon fejeden:
Mit ér? ha vágyásid végét nem találod,
S nem lel szíved tárgyat, hol megelégedjen.

De te, édes érzés, egek szent magzatja!
Az emberi lelket bétöltöd egészen,
Bájodnak ereje az égbe ragadja
S a halandó porból egy félisten lészen.

Te a Szerencsének játékát neveted,
Mert hatalma néked semmit nem ad s nem árt;
A nagyság álképét mint bábot elveted,
S nem szab semmi földi erő néked határt.

Mosolyogva rohansz te habnak és lángnak:
Meg nem rémít ég föld reád rohanása;
Te a bús koporsót menyasszonyi ágynak
Nézed s elenyészik rettenetes váza.

Te a szegénységnek mohos kalyibáját
 Márvány palotává tudod változtatni,
S mezei gyümölccsel rakott asztalkáját
 A mennyei nektár-illatban úsztatni.

Tegyen mást boldoggá a sors csalfa kénye:
 Nékem te légy dajkám s ápolóm, Szerelem!
Zöld myrtuskoszorúd pályám szép reménye,
 S könnyel ázott kendőd légyen szemfedelem.

BÚCSÚZÁS

Elszakadsz tőlem, szeretett barátném!
Hasztalan zárlak kebelembe: eltűnsz,
S mint az álomkép, örömim, reményim
 Véled enyésznek.

Jaj! sem a sérült szerelem nyögése,
Sem kegyességem, sem az ég hatalma
Téged énnékem soha vissza többé,
 Vissza nem adnak.

Élj szerencsésen! valamerre fordúlsz!
Légyen áldásom veled és vezérljen!
Légyen a végzés utain szerelmünk
 Angyala társad.

Élj szerencsésen, s ne felejts el engem!
Menj az égtartó Pyrenéken által,
Menj az éjszaknak havasin keresztűl,
 Csak ne felejts el.

Ott is, oh ott is tied e sebes szív,
Mindenütt kísér, veled él, veled hal;
S sárga képemnek halovány vonásin
 Festve neved lesz.

ÉLETPHILOSOPHIA

Én is örömre születtem
   Arkádia berkében,
Rózsapárnán szenderegtem
   Cyris ambrás ölében.
      Az arany század Istene
      Pásztorai közé kene.

Ah! de mint az aranyvilág.
   A rózsakor elrepül!
Olympusra más Isten hág,
   S Dodona berke dördűl.
      Elvirít a szép kikelet,
      S vele a hesperi liget.

Az enyém is elvirúlt már!
   Pályám vége közelít:
Hol a gígászi Örök vár
   S chaoszába elmerít,
      Mint egy cseppet az oceán,
      Mint egy sohajtást az orkán.

Légyen álom, légyen bíró
   Bátran megyek elébe,
Mint egy elfáradt utazó
   A vadon enyhelyébe.
      Mert ha bíró: nem furdal vád,
      Mert ha álom: nyúgalmat ád,

Ember voltam, csak gyarlóság
   Létem fényes bélyege,
Ha virtusom nem hiúság,
   Forró vérem melege,
      Ha szivem nemesebben vert,
      Önmagában méltó bért nyert.

Sirjak-e hogy életemet
   Jól használni nem tudtam,

S legkisebb ösvényimet
Álmodozva folytattam?
Ha ezt újra elkezdhetném:
Ismét a múltat követném.

Az ifjúság örömeit
Lelkesedve öleltem,
De szívem szebb ösztöneit
Soha bé nem tölthettem.
Ithakám partját elértem:
S ah hazámra nem ismértem!

Úgy éltem, hogy életemet
Visszaélni ne bánnám,
Úgy éltem, hogy életemet
Végezni ne fájlalnám,
Megcsókolgattam rózsáját,
Megizzadtam vaspályáját.

Láttam a mosolygó tavaszt,
Láttam az égető nyárt,
Láttam minden időszakaszt,
S minden földi láthatárt:
Ha örök időket élnék,
Ezeknél többet nem érnék.

Tűnő éltem rövidségét
Én tehát nem síratom,
S a jövendő kétes képét
Előre nem borzadom.
Minden kornak van Istene,
Nem zúgolódom ellene,
S kebelembe marasztom.

LEVÉLTÖREDÉK BARÁTNÉMHOZ

Ne kérdezd, barátném! mint töltöm időmet,
S távolléted alatt kedvem miben lelem?
Tudod, elvesztettem édes enyelgőmet,
Tudod, magam vagyok, mert te nem vagy velem.

Lefestem szüretem estvéli óráit,
Ha már cselédimet nyugodni eresztem.
És csak alig hallom a vígság lármáit.
Agg diófám alatt tüzemet gerjesztem.

Leplembe burkolva könyökömre dűlök,
Kanócom pislogó lángjait szemlélem,
A képzelődések álmába merűlök,
S a lelkesedésnek szent óráit élem.

Az őszibogárnak busongó hangjai
Felköltik lelkemnek minden érzéseit,
S az emlékezetnek repdező szárnyai
Visszahozzák éltem eltűnt örömeit.

Életem képe ez. – Már elestvéledtem,
Béborult az élet vídám álorcája!
Még két múlatótárs van ébren mellettem!
A szelíd szerelem hamvadó szikrája,
S bús melancholiám szomorgó nótája.

A TEMETŐ

Elrémülve tekint, oh temető, reád
A tündér hatalom s a ragyogó dagály.
Látásodra szemek vázai s a világ
Álorcái lehullanak.

Te a durva tyrann bíborit elveted,
Mint a koldus utált élete terheit,
S a szent emberiség jussa szerint nekik
Egy rangot s nyugodalmat adsz.

A kit szíve emészt s elhagya a remény,
Annak még te reményt adsz s magas enyhülést.
Jer, adj nékem is, adj! ím leereszkedem
Szentelt hantodon s álmodok.

Mit? s hát kell-e nekem álmodozás, remény?
Agyváz altat-e vagy pólyadal engemet?
Oh ismérem ezen phantomi lét körét
S nem szédűl küszöbén fejem!

Minden szálfü, virág, melyre tekintek itt,
Érző szív vala, mely ömlede mint enyim:
Minden porszem úgy élt, úgy szeretett, örűlt
Mint e gerjedező kebel!

Minden kődarabon, melyre szemem vetem,
A nagy Persepol és Palmyra képe int:
Látom Theba kevély tornyait omlani
S a márvány Babylon falát.

Látom, hangyabolyi míveidet, világ!
Mint szórja s temeti a nagy Örök' keze,
Látom, hangyasereg! mint tusakodsz s tolongsz
Sírod partjain és porán.

Jertek, bámulatos bajnokok és nagyok!
S ti, kik nem meritek nézni az elmulást,
És ti porba-nyögők, jertek ide s velem
Élni s halni tanuljatok.

KÖLCSEY FERENC
1790–1838

GÉNIUSZ SZÁLL

Géniusz száll az énekes mellébe,
Mely szelíden ömlő dalra hív:
Elmerülvén lantja zengzetébe
Sziveket ragadni égi mív!
Mint Zephyr lágy szárnya zúg fölettünk,
Bükkje sátorából szép dala,
S Hesperidák kertjeként mellettünk
Rózsaberkek nyílnak általa.

Gyűl s borong az érzelem reája
Fellegként, mely nyári napra jő;
Felderűl a gondolat fáklyája,
S mint szivárvány, a dal áll elő;
S fénykörének messze csillogtában,
A merengve néző szem előtt,
Ég ragyogva színes pompájában,
Melyet égi sugarakból szőtt.

Boldog, akit isteneink szeretnek
És teremtő szellem ajkán leng,
S karja közt a nyájas képzeletnek
Ideálok bájhonába reng!
Századokká nyúl ki pillantatja,
S felderűl a kétes messzeség,
Enyhe fényt kap a bú csillagzatja
S Hesperusként rózsaszínben ég.

Istenűlő! földi szellemében
Gúnyol a gőg téged álnokúl,
Vesd meg őtet lelked szép hevében:
Álragyogvány fénye, mely kimúl.
S szállj királyi saskként égi pályán,
Szárnyaidnak nyíl szokatlan út,

S homlokodra, túl a föld homályán,
Nyersz jutalmúl csillagkoszorút.

HIMNUSZ

A magyar nép zivataros századaiból.

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhödte már e nép
A multat s jövendőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendeguznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de büneink miatt
Gyult harag kebledben,

S elsujtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre?

Bujt az üldözött, s felé
Kard nyul barlangjában,
Szertenézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll.
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette,

Vár állott; most kőhalom;
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virul
A holtnak véréből,
Kinzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből,

Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyujts feléje védő kart

Tengerén kinjának.
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhödte már e nép
A multat s jövendőt!

BORDAL

Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordul az élet.
Kedved a jó bor
Jobban éleszti,
Búdat a jó bor
Messze széleszti
S elmúlat véled.

Minden por, álom,
S füst e világon;
Mi haszna gázol
A boldogságon
A hír barátja?
Ha dob riadt a
Harc reggelére,
Patakban omlik
Hullámzó vére,
S bérét más látja.

Békételen, bús,
Senyved magába,
Kétség s remény közt
Vár s fél a kába
Percet s esztendőt.

Miért törődöl
Szűk életeddel?
Napod ma mit nyújt
Köszönve tedd el,
S hagyd a jövendőt.

Reggel vagy este
Szélben vagy csenddel
Eljön magától
Sorsod mit rendel:
Miként nyár és tél.
Ernyőt keress, ha
Készül borúlni,
Szenvedj, ha nem tudsz
Hová vonulni:
Fordúlhat a szél.

Éld a jelenlét
Percét s óráját,
Együtt lefutja
Jó s rossz pályáját,
S együtt húny véled.
Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordúl az élet!

VANITATUM VANITAS

Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon,
S benne feltalálhatjátok
Mit tanít bölcs Salamon:
Mikép széles e világon

Minden épűl hitványságon,
Nyár és harmat, tél és hó,
Mind csak hijába való!

Földünk egy kis hangyafészek,
Egy perc-hozta tünemény;
A villám és dörgő vészek
Csak méhdongás, s bolygó fény;
A történet röpülése
Csak egy sóhajtás lengése;
Pára minden pompa s ék:
Egy ezred egy buborék.

Sándor csillogó pályája
Nyúlvadászat, őzfutás;
Etele dúló csordája
Patkánycsoport, foltdarázs;
Mátyás dicső csatázási,
Napoleon hóditási,
S waterlooi diadal:
Mind csak kakasviadal.

A virtus nagy tűneményi
Gőz, mit hagymáz lehele;
A kebel lángérzeményi
Vértolúlás kínjele;
A vég, melyet Sokrat ére,
Cátónak kihulló vére,
S Zrínyi Miklós szent pora:
Egy bohóság láncsora.

És ti bölcsek, mit hozátok
Ami volna szép s jeles?
Mámor bírta koponyátok
Plato s Aristoteles.
Bölcselkedő oktalanság,
Rendbe fűzött tudatlanság,

Kártyavár s légállítvány
Mindenféle tudomány,

Demosthen dörgő nyelvével
Szitkozódó halkufár;
Xenophon mézbeszédével
Rokka közt mesére vár;
Pindar égi szárnyalása
Forró hideg dadogása;
S Phidias amit farag,
Berovátkolt kődarab.

Mi az élet tűzfolyása?
Hulló szikra melege,
A szenvedelmek zúgása?
Lepkeszárny fergetege.
Kezdet és vég egymást éri,
És az élet hű vezéri,
Hit s remény a szűk pályán
Tarka pára s szivárvány,

Holdvilág csak boldogságunk,
Füst a balsors, mely elszáll,
Gyertyaláng egész világunk,
Egy fúvallat a halál,
Vársz hírt s halhatatlanságot?
Illat az mely tölt virágot,
És a rózsát, ha elhull,
Még egy perccel éli túl.

Hát ne gondolj e világgal,
Bölcs az, mindent ki megvet,
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt s életet.
Légy mint szikla rendületlen
Tompa, nyúgodt, érezetlen,
S kedv emel vagy bú temet,
Szépnek s rútnak hunyj szemet.

Nem kell nékem
Remény violája;
Ujjaim csak
Nefelejtset szednek
Bús estvéjén
Bús emlékezetnek.

SZÉP ERDÉLY

Szép Erdély barna fürtű
Leánya, hű anyám,
Tekints az égi lakból
Még egyszer vissza rám.

Im elhagyott hazádon
Pusztúlat átka leng;
Erdély ledőlt s fölötte
Fiad keserve zeng.

ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE

Te lásd meg, oh sors, szenvedő hazámat,
Vérkönnyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedűl,
Hatalmas, oh légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dűl.

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Ön népe nem lesz védfala?

Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harcra nyitva várt az út,
S ti védfalat körűle nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, oh sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, ön gyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
S míg hamvokon majd átok űl,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körűl.

Törvényem él. Hazád őr csillagzatja
Szülötti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblü nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

KISFALUDY SÁNDOR
1772–1844

KESERGŐ SZERELEM

Mint a szarvas, kit megére
 A vadásznak fegyvere,
Fut, – de későn, – foly már vére,
 Vérzik tőle a csere:
Úgy futok én a pár-szemtől,
 A seb mellem baljában;

Nem kell nékem
Remény violája;
Ujjaim csak
Nefelejtset szednek
Bús estvéjén
Bús emlékezetnek.

SZÉP ERDÉLY

Szép Erdély barna fürtű
Leánya, hű anyám,
Tekints az égi lakból
Még egyszer vissza rám.

Im elhagyott hazádon
Pusztúlat átka leng;
Erdély ledőlt s fölötte
Fiad keserve zeng.

ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE

Te lásd meg, oh sors, szenvedő hazámat,
Vérkönnyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedűl,
Hatalmas, oh légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dűl.

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Ön népe nem lesz védfala?

Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harcra nyitva várt az út,
S ti védfalat körűle nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, oh sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, ön gyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
S míg hamvokon majd átok űl,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körűl.

Törvényem él. Hazád őr csillagzatja
Szülötti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblü nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

KISFALUDY SÁNDOR
1772–1844

KESERGŐ SZERELEM

Mint a szarvas, kit megére
A vadásznak fegyvere,
Fut, — de későn, — foly már vére,
Vérzik tőle a csere:
Úgy futok én a pár-szemtől,
A seb mellem baljában;

Ázik a föld keservemtől
Lábam minden nyomában.
De hajh! mennél tovább érek,
Annál jobban gyűl a méreg
S beljebb rögzik szivembe; –
Futok, hajh, – de vesztembe.

A halavány olajfáknak
Járván csendes békében,
Lelkem iszonyú csatáknak
Forog vesztő dühében.
A hajdani századokban
Egy olajág mit nem tett!
Ellenkedő országokban
Békességet szerezett:
S most egy olajerdő nékem
Meg nem szerzi békességem
Meddig tart e szomorú
Létem dúló háború?

Napok jönnek, napok mennek,
De búm csak nem távozik;
És az órák elreppennek,
De sorsom nem változik:
A volkánok kifáradnak, –
De nem az én tüzeim;
Folyók, tavak kiapadnak, –
De nem az én könnyeim;
Erdők, mezők felvídúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó –
Csak inségem állandó!

BOLDOG SZERELEM

Más a világ ábrázatja,
    Másként látnak szemeim;
Más a dolgok folyamatja,
    Más hangúak verseim;
Mások éltem érezeti,
    Más alakja testemnek,
Mások lelkem repűleti,
    Más aránya létemnek;
Más most egész természetem: –
Mert szeretek, s szerettetem;
    Másként jár most az idő,
    Mióta már enyém ő.

A bereknek gyors kaszási
    Már utolsót vágának:
Az árnyékok óriási
    Hosszúságra nyúlának;
Mink ott járánk, – meg-megállánk
    A rét magas füvében;
S hogy a bürűn általszállánk
    A folyamnak mentében,
A vízbe letekintettünk –
És alattunk és felettünk –
    És bennünk is a menny volt,
    S szívünkben szent tűz lángolt.

Erdőn, mezőn zúgva dúl-fúl
    Az éjszak hideg szele;
Tölgynek, bükknek zörögve húll
    S repdez száraz levele;
Hamvas ködbe van borúlva
    A szép vidék pompája;
Szerelmünknek elpusztúlva
    Fekszik öröm-tanyája:

De minket ez nem szomorít;
Noha négy fal közé szorít
    Bennünket a zordon tél –
    Szívünk mindég tavaszt él.

KISFALUDY KÁROLY
1788–1830

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT

Miről apám nagy búsan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsóhajtok,
A mint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összegyűltek, tanakodtak;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok vivni szálltak.

Eltüntek ők; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz,
Hej de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már;
Hej! maholnap a magyar szó
Ritka, mint a fejér holló.

Hűs szél támad onnan felűl,
Zúgó szárnyán sötét köd űl;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szívek hamvábul jön.

Barna leány a falubul!
Hej ne igyál a Rákosbul!
Magyar csonton foly a vize,
Könnyektül sós annak ize,

Rákos! Rákos! hová lettél?
Szép hiredbül de kiestél!
Fáj szivem, fáj, ha ezt látom,
S hazám földét sírva szántom.

SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA

Szülőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem,
Virulsz-e még, szülőföldem!
Azt kérdezem a felhőktül,
Azt a suttogó szellőktül.

De azok nem vigasztalnak,
Bús szivemmel árván hagynak;
Árván élek bús szivemmel,
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisded hajlék, hol születtem,
Hej tőled be távol estem!
Távol estem mint a levél,
Melyet elkap a forgószél.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY
1800–1855

KIS GYERMEK HALÁLÁRA

Eljátszottad már kis játékidat
Kedves fiú, hamar játszottad el;
Végsőt mosolyga arcád, s a halál
Leszedte róla szép rózsáidat.
Nem csak magad menél, elvitted a
Szülék vidámságát, elvitted a
Legszebb remények gazdag bimbaját.

Ki mondja meg neked, hogy már reggel van? Ah
Ki fog téged megint fölkelteni?
Sirat szülőd és mondja „Kelj fiam,
Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!"
Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
Mulásod könnyü volt és tiszta, mint
Az égbe visszareppenő sugáré.
A földhöz minket baj s öröm kötöz,
Óhajtjuk és rettegjük a halált:
Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Oh majd ha csendes tiszta éjeken
Föltünnek a dicső csillagzatok,
Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
Hogy ég nyugalmát terjeszd rájok is?
Oh jőj, ölelgesd kis testvéridet:
Orcáikat csókdossa szellemed;
S a mely napok tetőled elmaradtak,
Add a szüléknek vissza. Ők együtt

Éljék le megszakasztott éltedet,
És míg porodra hintenek virágot,
Lebegj te őrző angyalként felettük.

UTÓHANG CSERHALOMHOZ

Elzengette dalát a késő kor fia, rólad
Cserhalom, és az apák hírét meghozta tetődnek.
Még te soká harcolsz ezután is enyészeted ellen,
Még sokszor tavasz új diszeit elhinti meződön;
Őt hamar a sor erős vas karja lehúzza örökre,
És benövik sírját a vad fák ágai: akkor
Még ki fog emlékezni felőle? ki tudja, hogy ott is
Megfáradt ember hamvára nehezkedik a domb
Aki rövid pályát futván a szárnyas idővel
Feljöve, és az eget s a földnek zsenge virágit –
Mert mi egy életidő? – megnézi, s elvesze köztök?
Nem tudják – de ne is tudják; csak az ősi dicsőség
Híre maradjon fenn s unokánk tettekre hevűljön,
És legyen, aki szabad lélekkel zengje utánunk:
„Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője."

A MAGYAR KÖLTŐ

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez és dala oly szomorú,
Oly édes-epedve foly ajkairól,
Hogy szikla repedne hegy ormairól.

Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
A régi csatákat, az ősi vezért,
S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját,
A szép szemet, arcot, az ifju baját.

S míg a dal epedve foly ajkairúl,
Bús éjbe az arc szeme könnybe borúl.

„Jó gyermekem a haza szebb idejét
— Elmúlt az örökre — ne zengjed.
Ah, ifju nem érez, a lányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
Némuljon utána keserved.

Vagy zengj, de magadnak, örömtelenűl,
Hol vad sas az éjjeli bérceken űl,
S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért."
És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva, hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihal
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Kőszikla! te zárd kebeledbe szivét,
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden oh csalogány!"
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az őzfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg;
Oh ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az őzfi, az ordas eláll,
S ott szendereg a vihar — álmainál.

HEDVIG
Legenda

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép cselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szegd be nappal, a szép délvilággal,
Arcaidra vedd tavasz derűltét
Végy mosolygóbb ifjuságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
Aki szép, hogy még szebb csókod által,
S aki, boldog boldogabb lehessen."
És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény itélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívű lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy, ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert fűszálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, aki nem szerelmes,
Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Igy örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár ohajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többe."
Igy felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten:
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja még is feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek,
Arra szálljon csókod áldomásul."
S ment az angyal. Hajnal nyílt utána,
Dal szövődött szárnya zajszeléből,

Dal, minőt a lélek hall magában,
Éjein ha boldog álma eljő,
S a nem ösmért tündérhon öléből
Legrejtettebb vágya visszahangzik.
És soká és messze járt vigyázva;
Ifjú és agg volt figyelme tárgya,
S lelt szerelmet mindenütt a földön.
Hőben és fagyok közt a leányszív
Ége, mint a pártusok vetése,
Melybe Sámson karja űze lángot.
S felsohajta néha Gábor angyal:
„Istenem! mi bajra hajtasz engem!
A szerelmes lányka mit kivánjon,
Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
Ez hivének szép szemében olvad,
Az mosolygó ajkin vágyna csüggni,
Termetét más, s délceg indulatját,
Sőt hibáit mint bálványt imádja.
Van, ki fényről, kincsről mér szerelmet,
S a fagyért ég büszke gondolatban."
Igy az angyal néha felsohajta,
S mert előtte, mint a könyv, kitárva
Leplezetlen állott a leányszív,
Tarka, s tarkább lőn tapasztalása.
Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
Évig élt a hű leány szivében;
Mint folyamnak tükre volt a másé,
Mely utában majd a törpe bokrot,
Majd kevély fa termetét mutatja;
Ebben a szerelmek rózsavásznán
Jégfonállal szőve volt kevélység:
Abban olvadásig lágy ohajtat,
Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
Lenge jóság, elmuló szelídség
A hiúság cifra köntösében
Változának mind a hold világa,

Vétlen vétkes vágyaik sokával,
S álmaiknak minden ezredével.
És az angyal, más világ lakója,
Nem találta kedvét mindezekben,
Nem talála tetszhetőt az égnek.
S ím egy ország föltünék szemébe,
És egy nemzet messze napkeletről,
Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
Mely parancsolt a sebes Dunának,
S tengerektől tengerig csatázván,
Nagy királyát s a jót, mint egy Istent,
Ős Budában fénnyel udvarolta:
A magyar volt, s nagy Lajos királya.
Gábor angyal megszállt e vidéken:
S ahogy ott ült a magas tetőkön,
Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
Rózsafelhő szálla fel Budából,
Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
S Gábor angyalígyen szóla hozzá:
„Rózsafelhő! honnan és hová mégy?"
„„Szűz leánynak arciról s az égbe.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy kegyedben szép arcot teremtél.""
S felleg szálla ismét, barna felleg,
Mint az árnyék, mint az éj palástja!
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Barna felhő! honnan és hová mégy?"
„„Szűz leányhaj lebbenése voltam.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy setétlő szép hajat teremtél.""
Csillag is szállt kettő fel Budából:
Szűz leánynak pillantási voltak,
És imádni kezdtek: „„Hála Isten!
Hála hogy szép kék szemet teremtél.""
Egy sugár is, termetéhez illő,
Felhatott a termetért köszönni.

Végre sánta hangya hajta morzsát
Felfelé a legmagasb tetőig;
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá;
„Sánta hangya, honnan és hová mégy?"
Az pedig megálla válaszolván:
„„Hála Isten, hála szent erődnek!
Kis fiammal költözém Budában,
S kő esék rám; de király leánya,
Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte,
S mondá: hangya! kelj föl, s menj fiaddal.
S fölkelék, de megfogadtam akkor,
Hogy nevének emléket hozok föl.""
Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment,
   Gábor angyal látva hallva mindent,
Amit angyal hallhat, emberek nem,
Uj örömmel, új reménnyel indúlt,
S nagy Lajosnak várlakába szállott.
S im király leánya Hedvig ott ült
Ifjusága hajnalköntösében,
S rózsafelhők arci, szép hajának
Gyenge fodra barna köd valának,
S minden a mi kellem és gyönyör van
Harcban állott termetén, vonásin;
S a szemérem diadalma rajtok
Mint királyné ünnepel szelíden.
Gábor angyal ahogy látta mindezt,
Elborúla lelke tisztelettel,
S így imáda: „Hála, hála Isten!
Hogy kegyedben szép leányt teremtél."
   A királylány csendes ámulattal
Ült azonban: a szent könyv előtte
Nyiltan állt, s a vérivó magyarnak
Régi nyelvén új csodát beszéle.
A teremtés titka, Isten, ember
S a világ valának följegyezve
Szent soraiban, és az élet álma;

A nagy, a várt s rettegett jövendő,
Melyre holtak sírból fölriadnak,
S földdel a magas menny összerendűl;
Végbiró pedig lesz a nagy Isten,
S jót, gonoszt a szív szerint itélend:
Mindezek s több fel valának írva,
S Hedvig olvasá a szent igéket,
S így tünődék rajtok önmagában:
„Im ezek mi szép igék, mi szentek!
Lengyelország hős hirálya, férjem,
Kit szivemben hordok, hű jegyelted!
Nem leend-e megvetett ajándék,
Majd ha fényben eljövendesz értem,
S én kitárom a csodák világát
Ifjú, hős, de még vad nemzetednek?
Durva nyelve, melyen eddig a düh
S a harag vad győzödelme hangzott,
Általam most szent igékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet,
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat.“
Gondolá, és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függe Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel s üdvözült gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé,
Mondhatatlan kedves és muló volt.

GÁBOR DIÁK

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
A világért fel sem pillantana,
Ha egy filégy reá nem szállana;
De már erre csak felpillánt,
S ím meglát egy fürge leányt.
„Ejnye, hugom, be piros az orcád,
Hadd szakasszak róla egy pár rózsát.“

„„Gábor diák, hamis Gábor diák!
Hagyjon békét, mert bizony meglátják.““
„Semmi látás!“ – mond az jó kedvében –
„Lakodalom van a csók végében.“
„„Jaj ne bántson! kell sietnem, –
Elhull pártám, itt felejtem,
Ah vegye el azt a forró száját.““
„Még egy csókot!“ „„Nem nem!““
„Kettőt adj hát.“ –

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
S hogy felpillant, egyszer csak elmerűl,
A leány jön búsan s színtelenűl:
„Ej hugom, be halovány vagy,
Féltelek hogy el ne hervadj.“
„„Gábor diák, átkozom a csókját,
Mikor tartjuk meg a lakodalmát?““

„Semmi átok, jőj el pünkösdnapra,
Addig, rózsám, addig menj dolgodra.
Ne egy pár csók! Egyik útra való,
Másik, ha úgy tetszik, vigasztaló . .“
„„Gábor diák! hátha késő
Pünkösdnapkor a menyekző?““
„Semmi késő! te világ rózsája.“
„„Ej beh hamis az a maga szája.““

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
A világért fel nem pillantana,
Pedig itt van piros pünkösd napja.
De elébe jön a leány,
S egy csecsemőt ringat karján:
„Ej ej már ezt még sem hittem volna!“
„„Most a világ engem sem csufol na.““

„S hogy mosolyog istenadta fattya!“
„„Épen olyan, mint az édes atyja.““
„Mit csináljunk, mit tegyünk galambom?“
„„Én tudom hogy a Dunába ugrom.““
„Semmi ugrás! jer a paphoz.“
Igy szól Gábor a leányhoz,
S nagy szomorún a könyvet becsapja:
„Soha, soha, ilyen pünkösd napja!“

SALAMON

„Átok reád, magyarok hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed koronája,
S mint az árnyék, légyen oly setét.
Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! aki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
Nem kivánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyugta, égre vágyódása.“

A lesujtott angyalként imígyen
Átkozódik a futó király;

Tört sisakja, pajzsát elvetette,
S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arculatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb;
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szivében,
Melyet érez vesztett koronán,
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bércek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája,
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, veszti a komor vadon.
Felzendűl az elholt dal koronként
A virúló ifju lombokon.
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár istenadta föld,
Térdepelve éjt, napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;

És ragyogva ömlik el szakála;
Mindenik szál lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak,
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsímultanak;
Egy ohajtást rejt s mond szíve, szája:
„Boldogúljon a magyar hazája!"

S elhal a nagy átok, messzetűnvén
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérvén aggodalmai:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!"

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak puszta sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

SZÉP ILONKA

I

A vadász ül hosszu méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat;
Hasztalan vár; Vértes belsejében
Nyugszik a vad hűs forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:

Vár feszülten a nap áldoztáig,
S ím a várt szerencse megjelent:
Ah de nem vad, könnyü kis pillangó,
S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
A hol a nap nyúgodóba jár."
Szól s iramlik, s mint az őz futása,
Könnyü s játszi a lány illanása.

„Istenemre!" szóla felszökelve
A vadász: „ez már királyi vad!"
És legottan, minden mást feledve,
Hévvel a lány nyomdokán halad.
Ő a lányért, lány a pillangóért
Versenyeznek tündér kedvtelésért.

„Megvagy!" így szól a leány örömmel,
Elfogván a szállongó lepét;
„Megvagy!" így szól a vadász gyönyörrel
A leányra nyújtva jobb kezét;
S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
A leány rab szép szem sugaránál.

II

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
Él-e még a régi harc fia?
Áll a ház még, bár fogy gazdasága
S telt pohárnál űl az ősz maga.
A sugár lány körben és a vendég;
Lángszemében csábitó varázs ég.

S Hunyadiért, a kidőlt dicsőért,
A kupák már felvillantanak,

Ősz vezére s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könyei hulltanak;
Most könyűi, vére hajdanában
Bőven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára“
Szól az ősz most „éljen a király“
A vadásznak vér tolúl arczára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek és kövesd apádat.“

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs cenkekért;
Talpig ember, akit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!“
S illetődve s méltóság szemében
Kél az ifju, tölt pohár kezében:

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen,
Nyűg a népen a rossz s tehetetlen.“

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hívebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő és merre van hazája?“
Gondolá, de nem mondotta szája.

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon Isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász, elvár;

Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában."

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kürthang; menni kell.
Semmi szóra, semmi bíztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
„Emlékezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk."

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsején,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indúl a hold éjjelén,
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma.
Fölveré azt szerelem hatalma.

III

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát:
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.
A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
A ki Bécset vívó haragában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe.

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordúlt életén?
Honn-e vagy tán messze költözötten
Jár az őzek hűvös rejtekén?"

Kérdi titkon aggó gondolattal,
S arca majd ég, majd szinében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jő, fölség érzetével
Környékezvén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!“

„Fény nevére, áldás életére!“
Fenn kiáltja minden hű ajak;
Százszorozva visszazeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Haloványan hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,
Kis tanyánk ott nyúgodalmat ád.“
Szól az ősz, jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gondsujtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása líliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenűl
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kivűl
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt . .

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszu harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok viszály után,
Megfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!“

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,

S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet sűlyed el,
Népek veszik körűl,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny űl.

Légy híve, rendületlenűl
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kivűl
Nincsen számodra hely:
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

A GUTTENBERG-ALBUMBA

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népzsaroló dús
S a nyomorú pórnép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó sziv nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság!"
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ád a világ.

LISZT FERENCHEZ

Hirhedett zenésze a világnak,
Bárhová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod a beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek láncain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Lázbetegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszaszállnak,
Rég ohajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak,

A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szivünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog – és erősnek kunyhajában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
A hol rőten a vér biborától
Végre a nap földerűlni mer,
Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltűnének;

S most helyettök hófehér burokban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a müvészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenésszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc menydörgése szól,
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozdúljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel visszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerűl a gyásznak régi tére;

S férfikarján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,
S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dúl a honfiháború,
S míg könyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Mely ölelve tartja a jelent,
Mely a hűség szép emlékezetével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni tűrni egyesűljenek;
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Érckarokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folyna,
Áthevűlve járja a Dunát;
S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,

Melyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

AZ ÉLŐ SZOBOR

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dúl;
Tompán sajognak dermedt izmaim;
Idegzetem küzd mozdúlhatlanúl.

Szemeim előtt képek vonúlnak el
A népemésztő harcok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.

És látom gyermekimnek árnyait,
A végcsatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.

És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejökre hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyű átkait.

S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a köny százszor megered;
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.

Agyamban egyik őrült gondolat
A másikat viharként kergeti:
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi.

S a balszerencse minden ostora,
Mely népem' érte annyi vér után;
Magas dicsőség a harc reggelén,
Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szivemben – oh mondhatlan szenvedés! –
Lázongva forr a szent boszú heve!
Gyúlt ház az, mely ön gazdájára ég,
Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
Nehéz mellem sohajjal van tele:
De rajta áll megbűvölt gát gyanánt
A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
Szó és fohász kihalnak ajkimon.
A gondolat s az érzés ölyvei
Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harcra szomju kard,
De nem mozdúlnak a feszűlt karok;
Dermedten állnak lépő lábaim,
S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövűlt tagok,
Szakadj fel dúlt keblemből, oh sohaj!
Légy mint a földrenditő éji vész,
Bútól haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó hagyd el börtönöd',
Törj át a fásúlt nemzedék szivén,
Hogy megcsendüljön minden gyáva fül
Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
„Ember, világ, természet, nemzetek!

Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!“

KESERŰ POHÁR

(Bordal a „Czilley s a Hunyadiak“ szomorújátékból)

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét;
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könyűt,
S mig az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha, mint tenlelkeden,
Függél barátodon,
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán

Ontottál érte vért,
S az elcsábúltan megveti
Hű buzgóságodat,
S lesz aljas, – gyáva, – és buták
Kezében áldozat;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha fájó kebleden
A gondok férge rág,
S elhagytak hűtlenűl
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt a puszta lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frigyre lép,
S lassankint földerűl
Az életpuszta kép,
Gondolj merészet és nagyot,
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett,
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De a mig áll, és a mig él
Ront vagy javít, de nem henyél.

TÓT DEÁK DALA

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapcám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok,
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek
Hol dús kalászok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyűjtemény,
És ez mind nem enyém!
Oh szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
— S miért ne mennék? nem tudom —
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék,
Oh szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
A ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!
Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van a ki jól lakott,
És hány van, a ki jót ivott!
Ha ezt elképzelem:
  Étvágyam csöndesűl,
  A sor majd rám kerűl.
    Oh jó világ,
    Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivévén, már ha lefeküdt,
S akkor sincs éjszakám:
  A hold leszen napom,
  Világát bámulom.
    Arany világ,
    Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek.
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
  Hazám' naggyá teszem,
  Ki szólhat ellenem?
    Dicső világ,
    Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,
Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
  Ki hinné: én vagyok,
  Ki most itt koplalok?
    Oh szép világ,
    Dicső világ!

A MERENGŐHÖZ
(Laurának)

Hová merült el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?
Talán a múlt idők setét virága,
Min a csalódás könnye rengedez?
Tán a jövőnek holdas fátyolában
Ijesztő képek réme jár feléd,
S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
Mert egyszer azt csalúton kereséd?
Nézd a világot: annyi milliója,
S köztük valódi boldog oly kevés.
Ábrándozás az élet megrontója,
Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özön,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint;
Kéjt veszt, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kínt.
Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
Ki életszomját el nem égeté,
Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
Földön honát csak olyan lelheté.
Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
Egész világ nem a mi birtokunk;
A mennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
Megférhetetlen oly kicsin tanyán;
Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,
Zajától felréműl a szívmagány.
Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondolj és szeress,

Maradj az élvvel kínáló közelben,
S tán szebb, de csalfább távolt ne keress,
A birhatót ne add el álompénzen,
Melyet kezedbe hasztalan szorítsz:
Várt üdvöd kin se bánat ára lészen,
Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
Hozd, oh hozd vissza szép szemed világát;
Úgy térjen az meg, mint elszállt madár,
Mely visszajő ha meglelé zöld ágát,
Egész erdő viránya csalja bár.
Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
Barátod arcán hozd fel a derűt:
Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
Ne adj helyette bánatot, könyűt.

AZ EMBEREK

I

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél,
Könyzápor, mellyet bánat hajt,
Szél, mellyet emberszív sohajt.
Hiába minden: szellem, bűn, erény;
Nincsen remény!

II

Hallátok a mesét: a népnek
Atyái voltanak,
S a mint atyáik vétkezének,
Ők úgy hullottanak:
A megmaradt nép fölsüvölt:

Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztitott a vas!
S az ember kérkedett.
S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg,
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV

És hosszu béke van s az ember
Rémítő szapora,
Talán hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert hajh a föld! az nem övé,
Neki a föld még sírnak is kemény:
Nincsen remény!

V

Mi dús a föld, s emberkezek még
Dúsabbá teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Igy kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrelem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI

Istentelen frígy van közötted,
Ész és rosz akarat!
A butaság dühét növeszted,
Hogy lázítson hadat.
S állat vagy ördög, düh vagy ész,
Bár melyik győz, az ember vész:
Ez őrült sár, ez istenarcu lény!
Nincsen remény!

VII

Az ember fáj a földnek; oly sok
Harc- s békeév után
A testvérgyűlölési átok
Virágzik homlokán;
S midőn azt hinnők, hogy tanúl,
Nagyobb bűnt forral álnokúl.
Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
Nincsen remény! nincsen remény!

EMLÉKKÖNYVBE

Setét eszmék borítják eszemet.
Szivemben istenkáromlás lakik.
Kivánságom: veszszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kiáltozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kivánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem

Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál – te meghallgattatol –
Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember, mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött.
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, melyért fáradott.
Ünnepre fordúlt a természet, ami
Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm – s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözölje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszünt forogni egy pillantatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Lélekzetétől meghervadt az élet,
Emberszivekben dúltak lábai.
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnyel a villámok rajzolák le

Az ellenséges istenek haragját.
És folyton folyvást orditott a vész,
Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszaggatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közől,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megőszült;
Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
Egyszerre őszült az meg mint az Isten,
Ki megteremtvén a világot, embert
A félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.
Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendéghajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üveg szemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain
Jó kedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
Hová tevé boldogtalan fiait?

MINT A FÖLDMIVELŐ

Mint a földmívelő jól munkált földbe magot vet
S várja virulását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dús, a szegény és a koronás fők
Mennek alá, vig, bús, balga, mogorva vegyest.

A VÉN CIGÁNY

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig igy volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen, mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vésznél szilajabban.
És keményen, mint a jég verése,
Oda lett az emberek vetése. –
Húzd, ki tudja meddig huzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal! –

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl;
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl,
Háboru van most a nagy világban
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,

Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, őrült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját,
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomoru föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Mely egy új világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd de még se, – hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve

Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derűljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN A NAPOD

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs a hová tennéd.
Véred megsürűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gunyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál!

PETŐFI SÁNDOR
1823–1849

TÁ VOLBÓL

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S oda hagytam őslakom s anyámat.

Kínok égtek a szülőkebelben
Hogy bucsúmnak csókját rá leheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karjával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövendő tündérkert gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk:
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

. . . Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha lészen
Utazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse — —
Ah, ha tudná mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegénynek!

TEMETŐBEN

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, o kellemes élet!
— — Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam az életi mézzel:
Mélázva örömtelen hangjaival
Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

Kivánatos a tavasz éke nekem,
Indúlok is olykor örűlni virághoz;
S mig kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői keresztek alá hoz.

Itt élek a szív komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Akácai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden.

A szobrok a domboru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sírbul az égbe ragadnak.

Bús, tompa harang konog a faluban.
Új gödröt amott komor emberek ásnak.
Gyászhanga kiséri áhítatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szivemnek aligha csaland:
Nem messze lehet már keze az időnek,
Mely engem is ágyba tesz itten alant,
S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
Mely pályafutásom elállja, az óra;
Létem fonalai, szakadozzatok el,
Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
Isten veled, égi virág . . . szerelem!
S föld hajnali csillaga, napja . . . dicsőség!

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA

Befordúltam a konyhára,
Rá gyujtottam a pipára . . . .
Azaz rá gyujottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam.
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyúladott.

A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET

A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lyány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek –
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvös-bájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást űzi bennem e két gondolat,
Mint ősszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orcád tejben úszó rózsája:
Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám boldogságom csillaga!
Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

FÜSTBE MENT TERV

Egész uton – haza felé –
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék . . .
Röpűlt felém anyám . . .
S én csüggtem ajkán . . . szótlanul . . . .
Mint a gyümölcs a fán.

AZ ALFÖLD

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája?
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegy-völgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadúlt sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpűlök ekkor gondolatban . . .
Túl a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája:
Deleléskor hosszu gémű kútnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseknek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak.
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven szinével
A környéket vígan koszoruzza.

Ide járnak szomszéd nádasokból
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a széltől meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt kéményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
Oda fészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj
S kék virága a szamárkenyérnek;
Hűs tövéhez déli nap hevében
Megpihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. –

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép;
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

CSOKONAI

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jó barátai.
Kilódul egyszer Debrecenből
S a jó barát előtt megáll,
S: ihatnám, pajtás! így kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

„No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pincémben;
Ottan nem egy hordó bor áll“,
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

„Ihol ni, uccu!“ fölkiált a pap,
A mint egy hordóból dugaszt kikap;
„Szaladj, csapért! ott fönn felejtém;
Szaladj, öcsém, de meg ne állj!“
És fölrohan ló halálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:
„De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?“

Tovább nem győzte várni a csapot,
Ott hagyta a hordót, (a bor kifolyt),
Fölmén a pincéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapot Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
És igy csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvetettem volna magamat
Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremtő harcok viharába.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párducbőrre dőlve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen;
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!

Jaj, be bús ez a harangszó!
Neked harangoznak,
Kedves, hervadt rózsaszála
Tizenöt tavasznak!

A templomnál van koporsód,
Koporsód van itten!
Hova veled vőlegényként
Egykor jőni hittem.

Védangyala kedvesemnek
Odafönn a mennyben!
Szánj és vedd el eszemet, vagy
Vígasztalj meg engem.

Vagy talán te is meghaltál?
Tán megölt a bánat?
Hogy hervadni hagytad ezt a
Legszebb rózsaszálat.

JŐJ, TAVASZ JŐJ!

„Jőj, tavasz, jőj!“ – gondolám az ősszel, –
„Várlak, mert boldogságommal jősz el;
Kinn falun lesz ifju szép galambom,
És szabad lesz őt meglátogatnom;
S hogyha tőle száz mérföldre lennék,

Száz mérföldről is hozzája mennék.
Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
Ha megy a nap éj-fölébresztésre,
És a hold, a szultán, ha belépe
Csillaglyányos gazdag háremébe:
Én galambom hű árnyéka lészek,
Követője minden lépésének,
Mig szerelme, mint, tavasz! virágod
Melegűlő keblén kicsirázott,
És a míg ő e virágot szűzi
Pirulással én szivemre tűzi;
S mért ne tűzné? s lehetetlenség-e?
Hogy menyasszonycsók leend a vége.
Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl jegyesem fejére."...

* *
*

Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl sírja keresztjére.

A NÉGY ÖKRÖS SZEKÉR

Nem Pesten történt, a mit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre űltek és azon menének.
Szekéren mentek, de ökörszekéren,
Két pár ökör tevé a fogatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, a ki férjinek
Sírhalmát keresi a temetőben.

Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön,
S vett a füvektől édes illatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének.
A társaságnak többi tagjai
Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam, s szóltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?“
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?“
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
„A csillag vissza fog vezetni majd
A múlt időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.“
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekerrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A HAZÁRÓL

Lement a nap. De csillagok
Nem jöttenek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfélt ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra . . .
Szemeid gyöngék . . . a napfény megvakít.

Hazám dicső, nagy ősei,
Ti földetrázó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

Csakhogy rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis, mire oda ér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könny rengedez.

Magyar nép, vajon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozék,
Hogy századok multával ujra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

AZ ŐRÜLT

Mit háborgattok?
Takarodjatok innen!
Nagy munkába' vagyok. Sietek.
Ostort fonok, lángostort, napsugarakból;
Megkorbácsolom a világot!
Jajgatnak majd és én kacagok,
Mint ők kacagtak, mikor én jajgattam.
Hahaha!
Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kacagunk.
De a halál azt mondja: csitt!
Egyszer már én is meghalék.
Mérget töltöttek azok vizembe,
A kik megitták boromat.
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gaztettöket elleplezzék?
Midőn kiterítve feküdtem:
Reám borúltak s könnyezének.
Szerettem volna fölugrani,
Hogy orraikat leharapjam,
De nem harapom le! gondolám,

Legyen orrok és szagolják,
Ha rothadok, s fúladjanak meg.
Hahaha!
És hol temettek el? Afrikában.
Az volt szerencsém,
Mert egy hiéna kiása siromból.
Ez az állat volt egyetlen jóltevőm.
Ezt is megcsaltam.
Ő combom akarta megenni;
Én szívemet adtam oda,
S ez oly keserű volt, hogy megdöglött tőle.
Hahaha!
De hiába, csak így jár,
Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
Mondják: virágnak gyökere,
Amely fönn a mennyben virúl.
De ez nem igaz.
Virág az ember, melynek gyökere
Ott lenn van a pokolban.
Egy bölcs tanított engemet erre,
Ki nagy bolond volt, mert éhen hala.
Mért nem lopott? mért nem rabolt?
Hahaha!
De mit kacagok? mint a bolond;
Hisz sírnom kellene,
Siratni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is felhő-szemével
Gyakran siratja, hogy megalkotá.
De mit használ az ég könyűje is?
A földre hull, a ronda földre,
Hol az emberek lábbal tiporják,
S mi lesz belőle,
Az ég könnyéből? . . . . sár.
Hahaha!
Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
Érdempénz melleden a nap,

S ruhád, rongyos ruhád a felhő.
Hm, igy eresztik el a vén katonát,
A hosszu szolgálat jutalma
Egy érdempénz és rongyos öltözet.
Hahaha!
S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven,
Midőn a fűrj azt mondja: pitypalatty?
Az azt teszi, hogy kerüld az asszonyt!
Az asszony vonzza magához a férfiakat,
Mint a folyókat a tenger;
Miért? hogy elnyelhesse.
Szép állat az asszonyi állat,
Szép és veszedelmes;
Arany pohárban méregital.
Én ittalak, oh szerelem!
Egy harmatcseppnyi belőled édesebb,
Mint egy mézzé vált tenger;
De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb,
Mint egy méreggé vált tenger;
Láttátok-e már a tengert,
Midőn a fergeteg szánt rajta
És vet beléje halálmagot?
Láttátok a fergeteget,
E barna parasztot,
Kezében villám-ösztökével?
Hahaha!
Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról.
Érett gyümölcs vagy, föld, lehullanod kell.
Még várok holnapig;
Ha holnap sem lesz a végitélet:
Beások a föld közepéig,
Lőport viszek le,
És a világot a
Levegőbe röpítem... hahaha!

ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN

Itt állok a rónaközépen,
Mint a szobor, merően.
A pusztát síri csend födé el,
Mint elfödik a halottat szemfödéllel.
Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
Mostan megáll,
S köszörüli a kaszát...
Pengése hozzám nem hallatszik át,
Csak azt látom: mint mozg a kéz.
És most ide néz,
Engem bámul, de én szemem sem mozdítom...
Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

TÜNDÉRÁLOM

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón;
Hullámzik a viz, reng a könnyü sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ráncigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkám ugy hányod-veted,
Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
Mely béfogad révébe; ... vagy az örvény?
Mely nyúgodalmat szintugy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előttem,
Csak hánykódás, szak örökös habok;
Hánykódom egyre a folyó nagy árján...
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily túlvilági hang,
Mely bévegyűl a habzugás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
Hol büntetését már átszenvedé?...
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket –
Oh lassan szállj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet!... –

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb perc, midőn a hajnalégről
Az éj kárpítja félig van levéve.
Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugárok, a vágyak s remények,

A mire vágytam, bírni is reméltem,
S a mit reméltem, azt el is nyerém;
Talán azért, mert nem sok volt... egyéb sem,
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdek,
E mindent elrágó hernyója a
Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; ürítgettem véle
A boldog órák édes poharát,
S a lelkesülés égi mámorában
Sasként röpültem a világon át.
S a merre szálltam, minden az enyém volt!
A dúsgazdagság bársony pamlagára
Hajtám le főmet, melyet övezett
A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerünek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom . . .
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom;
Szivem tágúla, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzém,
Hogy kebelemben hézag támadott,
Hézag, keblemnek legmelegebb részén.

És napról-napra nőttön nőtt ez űr,
S ez űr miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull . . . s nem kelle többé,
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jó barát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresék tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem . . .
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körűlem s szálltak el fölöttem!

Szivembül jöttek e tündéri lények,
Szivemnek nem rég támadt üregébül,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezém a szép gyermekregékbül.
„Megálljatok! megálljatok!“ kiálték,
„Oh, csak egy álljon meg közűletek.
Csak addig, mig egy csók s egy ölelés tart!“
Nem álltanak meg; mind eltüntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém.
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távozának tőlem,
Minél homályosabban láttam őket,
Annál dicsőbbek voltak, és szivem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szivem sovárgott és én sorvadék.
Társim nevettek a sápadt fiún,
Csak jó barátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta búsan, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék, s vizet hiába ittam,
Nem enyhité viz a tikkadt kebelt.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondám, a mennybe! a hová
Fájó szivemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színak: tán majd e szomj nem éget . . .
S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget! –

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsan néztenek . . . . talán
Tudták, hogy elkészűlök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekinték föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég . . .
Belé láttam . . . . tisztán láttam belé . . .

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
Hallottam hívó hangjait... de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondám, s a bérc szélére léptem,
A hol száz ölnyi mélység nyilt alattam.
Már-már ugrám... hátúl egy kéz ragadt meg...
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem... oh, mit érezék?
Leírhatatlan édes érzeményt!
„Ilyen közel van hát a föld az éghez?"
Zavart elmémmel ekkép gondolkodtam,
„Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perccel még a földön voltam."

Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
Avvagy talán nem mertem szólani,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tünjék tőlem újolag,
És derekát átöveze karom,
Átöveze, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltem fényes arculatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem veszett e földöntúli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába,
Sötétkék csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán ugy úsztak barna fürtei,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről,
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
„Én lyány vagyok,“ szólt, „földi lyány, nem angyal;
A hol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.“

„Legyünk tehát a földön,“ válaszoltam;
„Földön vagy égen, az mindegy nekem,
Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
Hisz a hol te vagy, ott az én egem.
De űlj le mellém, s engedd hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, oh engedd!
Ugy is sajátom vagy, tulajdonom,
Mert téged az én képzetem teremtett.“

Leültünk ott a szikla tetején,
S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
„Egy bús sohajtás voltam eddig,“ szólék,
„Öledben ím e csókkal meghalok.
Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
Föltámadásom ... — im, föltámadok,
Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
Most a gyönyörnek mosolya vagyok.“

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
Első szavamra ajkamon volt ajka;
E csók! ez ajk! ... mért nem váltunk itt kővé?
Hadd függtem volna mindörökre rajta!
E csók, e csók! ez édesb volt a méznél
S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
Midőn elcsattant e csók ajkamon,
Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

„Tekints körül,“ szólott a csók után
A lyányka, „látod, milyen változás?
Én nem tudom, honnan s miként van ez,
De mostan ég és föld egészen más,
Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
S pirosb a rózsa, illatosb a lég....
Ah, mintha csak egy más világban járnék!“

„Más a világ, más, nem olyan minő volt,“
Feleltem én, „vagy csak mi változánk?
De bármiként van, mit törődünk véle,
Midőn e változás áldás reánk!“
Egymás ölében így fontuk tovább
Beszélgetésünk rózsakötelét,
S a mint eszméltünk szép ábrándjainkból,
Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
A nap violaszin hegyek mögé.
A messzeségbe nyúló rónaságot,
E száraz tengert, halvány köd födé.
A szikla melyen állottunk, piroslott
A végsugártól, miként bíbor párna
A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
S nem szomorúan, oh nem; oly vidáman!
Az éjt ugy néztük, mint a haldokló
A sírt, a melyen túl egy szebb világ van.
Nem igértük, hogy holnap eljövünk,
De mind a ketten eljövénk, hiven,
S így éltük által az egész tavaszt,
Ajk ajakon, kéz kézben, szív sziven..

S így éltük által az egész nyarat.
Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytül illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De e virágok elhervadtanak már;
Mit ér, szemlélnem száraz kelyhöket?
Röpűlj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
A földre sujtja, és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arcainknak
Leszaggatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé,
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lyánykámat
Könnyes szemem még egyszer fölkereste,
Aztán futottam, útat nem tekintve,
Arcom, kezem tövistől vérezék....
Futottam árván, mint a hullócsillag,
Melyet magából kilökött az ég. — —

Azóta arcom és kezem begyógyult,
Arcom s kezem, mit tüske sérte meg,
S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
Oh tündérálom, első szerelem!

TE VAGY, TE VAGY, BARNA KIS LYÁNY

Te vagy, te vagy, barna kis lyány,
Szemem s lelkem fénye!
Te vagy mind a két életem
Egyetlen reménye!
Ha ez az egy reményem is
Elmulandó álom,
Nem leszek boldog sem ezen,
Sem a más világon!

Álldogálok a tó partján
Szomorúfűz mellett.
Nekem való hely; engem ily
Bús szomszédság illet,
Nézem lecsüggő ágait
Szomorúfűzfának,
Mintha azok csüggedt lelkem
Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
Hervadt őszi tájról,
Hejh ha én is kiszállhatnék
Búmnak országából!
Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
Oly nagy, mint szerelmem,
És szerelmem ... és szerelmem ...
Oh ez véghetetlen!

DALAIM

Elmerengek gondolkodva gyakran,
S nem tudom, hogy mi gondolatom van,
Átröpűlök hosszában hazámon,
Át a földön, az egész világon! –
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Holdsugári ábrándos lelkemnek.

Ahelyett, hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb lenne élnem a jövőnek,
S gondoskodnom . . . eh, mért gondoskodnám?
Jó az isten, majd gondot visel rám. –
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánnyal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
S mélyen nézek a szép lyány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe. –
Dalaim,mik ilyenkor teremnek,
Vadrózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lyány? iszom örömömben;
Nem szeret? kell inni keservemben.
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jókedv születik meg ottan. –
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Nemzeteknek keze van bilincsen;
S a milyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése! –
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Fellegei bánatos lelkemnek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?
Arra vár, hogy isten kegyelméből
Azt a rozsda rágja le kezéről? –
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Villámlási haragos lelkemnek!

EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj én nekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszírt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le . . . . — —
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép,
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
"Világszabadság!"
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyúgatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudörej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. — —
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kiséretével

A hősöket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

A TISZA

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly simán oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék habjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga föveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, hevertek.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő; benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folyna vére.

Más felől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyilás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők úsztak át az égen
Legmesszebbről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be.
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlnan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig telemeritette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz
Annál többet, annál szebbet mondasz. —

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzse-láng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájuk:
„Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója."

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.

„Jön az árviz! jön az árviz! hangzék,
S tengert láttam, a hogy kitekinték.

Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

A SZÉL

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
„Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,“
Ezt sugom fülökbe „nyíljatok, nyíljatok!“
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblökön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
„Balga, könnyenhivő lyányok, hervadjatok!“
Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kacagok.

Ma lágy szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léget néma nyúgalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
Mely hazafelé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készít,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Úgy segítem elő lankadt röpülésit.

Holnap vihar leszek, zúgó, bőgő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok:
Szárnyát, a lobogó vitorlát kitépem,
S árbocával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

SÁRI NÉNI

A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat .... tán szemfedőjét varrja.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Ami eddig ott lenn volt ruháján,
Odafönn van most a ránc orcáján;
Csak ugy líg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hányva.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, — ha látom, szinte fázom —
Fejér, mint a fejérített vászon,
S borzasan űl feje tetejében,
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az utját szeme,
Ráúnt régi születőhelyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,

Mint a lámpa a beroskadt sírban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, puszta s csendes róna,
Mintha már alatta szív se vóna;
Ott van még a szív, de mozdulatlan,
Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
Két marokkal szórja gazdaságát,
De jön apja, a zsugori vénség,
S visszaszedi elpazarlott kincsét.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

ALKONY

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,
Lankadtan bocsátja le fejét;
Levelei, a halvány sugárok,
Bús mosollyal hullnak róla szét.

Néma, csendes a világ körűlem,
Távol szól csak egy kis estharang,
Távol s szépen, mintha égbül jönne
Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
Ábrándos hang jól esik nekem.
Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
Tudja isten, hol jár az eszem.

LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ.

Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott
Jankóm, vagy feledéd végkép, hogy létezem én is?
Vagy mi az ördög lelt? ... híred sem hallja az ember.
Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn,
Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad,
Hogy mi okért hallgatsz? mért késel szólni levélben?
Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába s iparkodj'
Meggyógyulni, fiam, s aztán írj rögtön, azonnal.
S ha feledél engem? ha barátod volna feledve?
Dejsz ugy, öcsém, vessz meg, kívánom tiszta szivembül.
Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad,
Mit tettél, tudod azt? gránitsziklába acéllal
Vágtál életen át múlás nélkűli betűket;
Hát én? én nevemet karcoltam volna homokba,
Melyet, névvel együtt, egy hó szellője is elfúj?
Megköszönöm, ha netán így van ... no de elhiszem inkább,
Hogy rossz verseim is vannak, mint hogy te feledtél.
Lomha vagy, itt a bibéd; restelsz, mint jó magam, írni.
Kérlek, hagyd nekem a restséget, légy te serényebb,
Lásd, nekem úgy illik, (s oly jól esik!) úgy-e lemondasz
Róla, ha én kérlek? – Hah, már is látlak ugorni,
Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát
A tintába, miként huzod a sok hosszu barázdát
A papiron, ringy-rongy eszméket vetve beléjök ...
Mert ne is írj inkább, hogysem bölcs gondolatokkal
Terheld meg leveled s gyomrom, mert semmi bolondabb
Nincsen, mint az okos levelek, s én iszonyuképen
Irtózom tőlük; tán mert én nem tudok olyat
Kompónálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van,
Esküszöm erre neked túróstésztára, dohányra

És mindenfélére, mi csak szent s kedves előttem. –
Drága komámasszony, kegyedet kérem meg aláz'san,
Üsse agyon férjét és szidja meg istenesen, ha
Még ezután sem fog nekem írni az ilyen-amolyan.
Irjon mindenről hosszan, de kivált ha kegyedről
Ir röviden, haragunni fogok majd hosszu haraggal,
El ne feledje a barna Lacit s a szőke Julist, e
Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, amelynek
Rózsáin szemeim sokszor függének, amig a
Messzerepült lélek hívemhez vitte szerelmét?
És a csonka torony, mely a harcoknak utána
Most szomorún hallgat gyér fű-koszorúzta fejével,
S várja jövendőjét, mely lábát ráteszi, s akkor
Összeomol, mint a koldús, ha kikapja kezéből
A mankót a halál ... áll még a gólya fölötte,
Méla merengéssel nézvén a messze vidékbe?
Mindenről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
Jártam azóta dicső szép tájakon, ámde tiétek
Mindig eszemben volt, bár nincs mit rajta csodálni;
A veletek töltött kor tette szivemben örökké.
S jártam azóta magas fényes paloták körül, ahol
Minden, minden nagy; gazdáik lelkekicsiny csak ...
Akkor eszembe jutott alacsony hajlékotok, ebben
Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép!
Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
Most veszem észre, hohó! mind, amit mondtam, hazugság,
Csúnya hazugság volt. Le akartam csak kenyerezni
A nótáros urat, hogy ... hogy ... hogy majd beszerezzen
Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
Hívatalok valamelyike meg fog ürűlni idővel.
Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom,
Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet
Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
Századik édes apám eladá vagy meg se szerezte,

S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
Nyájas szófogadás, kígyó-csúszásu hizelgés
Lesz kenyerem (s zsíros kenyerem) . . . hah, lesz a kutyának,
Nem pedig énnékem! pusztán a gondolat is már
Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
És szívem tombol, mint a harmadfü csikó, ha
A pányvás kötelet legelőször dobja nyakába
A pásztor, hogy a ménesből kocsirúdho' vezesse.
Nem a tehertől fél, amelyet húznia kell majd,
Nem! hanem a hámtól, mely korlátozza futását.
És amit igy elveszt, azt nem pótolja sem abrak
Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
S a hiu fény; megelégeszik ő a pusztai gyeppel,
Bármi sovány, s a záporesők szabad égnek alatta
Verhetik oldalait s a bozót hadd tépje sörényét,
Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzében
A sivatag viharát s a villám sárga kigyóit — —
Isten hozzátok! lelkem múlatni szeretne
Még veletek, kedves hiveim, de az elragadó szél
Képzeletem százrétü vitorlájába beléfújt,
Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
S ringat habkarján a látkör nélküli tenger,
És mig az orkán zúg, s a felhők dörgenek, én a
Lant idegébe kapok, s vad tűzzel zengi el ajkam
Harsány himnuszodat, százszorszent égi szabadság!

FALU VÉGÉN KURTA KORCSMA

Falu végén kurta korcsma,
Oda rúg ki a Szamósra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsma bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjogatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, arany virág,
Ide a legjobbik borát,
Vén legyen, mint a nagyapám;
És tüzes, mint ifju babám!

Húzd rá cigány, húzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet!"

Bekopognak az ablakon;
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy."

„Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!...
Húzd rá cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!"

Megint jőnek, kopogtatnak:
„Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édes anyám beteg."

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,

Végét vetik a zenének
S haza mennek a legények.

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyűl már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet . . .
Űlj, hitvesem, űlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rá bírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

A TÉLI ESTÉK.

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
Hova lett a tarka virág a mezőkről?
Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
Oda van mind! csak az emlékezet által
Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldús, valóban,
Vállain fejér, de foltos takaró van,
Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
Ugy áll a hidegben s didereg ... az inség
Vastagon van bágyadt alakjára festve.
Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Áldja istenét, kit istene megáldott.
Adván néki meleg hajlékot s családot.
Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
S meleg szobában a barátságos család!
Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
Ha van honnan rakni a kandallóra fát,
S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
Röpűl tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkivált az esték ilyenkor mi szépek!
El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
A családfő ott fenn űl a nagy asztalnál
Bizalmas beszédben szomszéddal s komával,
Szájokban a pipa, előttök palack áll
Megtelve a pince legrégibb borával,
A palack fenekét nem lelik, akárhogy
Iparkodnak ... ujra megtelik, ha már fogy.

Kinálgatja őket a jó háziasszony,
Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulasszon
Hejh mert ő nagyon jól tudja mit mikép kell,
A kötelességét ő jól megtanulta,
Nem bánik könnyen a ház becsületével,
Nem is foghatják rá, hogy fösvény vagy lusta.
Ott sürög, ott forog, s mondja minduntalan:
„Tessék szomszéduram, tessék, komám uram!“

Azok megköszönik, s egyet hörpentenek,
S ha kiég pipájok, ujra rátöltenek,
És mint a pipafüst csavarog a légben,
Akkép csavarognak szanaszét elméik,
És ami már régen elmult, nagyon régen,
Összeszedegetik, sorra elregélik.
Akitől nincs messze az élet határa,
Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifjú s egy lyányka,
Fiatal pár, nem is a mult időt hányja.
Mit is törődnének a multtal? az élet
Előttök vagyon még, nem a hátok megett;
Lelkök a jövendő látkörébe tévedt,
Merengve nézik a rózsafelhős eget.
Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
Tudja a jó isten, mégis jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemence körűl
Az apró-cseprőség zúgva zsibongva űl,
Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
Kártyából tornyokat csinál . . . épít, rombol . . .
Űzi pillangóit a boldog jelennek,
Tennapot felejtett, holnapra nem gondol.
Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen!

Holnap kenyérsütés napja lesz, szitál a
Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
Lovait itatj' a kocsis éjszakára.
Húzzák a cigányok valami víg toron,
Távolról hangzik a bőgő mormogása.
S e különféle zaj ott benn a szobába'
Összefoly egy csendes lágy harmóniába.

Esik a hó, mégis fekete az utca,
Nagy, vastag sötétség egészen behúzta.
Járó-kelő ember nem is igen akad,
Egy-egy látogató megy csak haza felé,
Lámpája megvillan az ablakok alatt,
S fényét a sötétség hirtelen elnyelé.
Eltünik a lámpa, a bennlevők pedig
Buzgón találgatják: vajon ki ment el itt?

MINEK NEVEZZELEK?

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát
Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először . . .
E csillagot,
Amelynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha rám röpíted
Tekinteted,

Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendűlnek hangjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának,
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tüzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság — —
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Boldogságomnak édes anyja,
Egy égbe rontott képzelet
Tündér leánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,

Lelkemnek egyedűli,
De egy világnál többet érő kincse.
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzelek?

A PUSZTA, TÉLEN

Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda,
Amit a kikelet
És a nyár gyüjtöget,
Ez nagy könnyelmüen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris a fű közűl,
Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedűl.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öreg korától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson . . .
Igy sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályu elé
Hajtják este felé,
Egy-egy bozontos bús tinó el-elbődűl,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébűl.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Megvágja nagyjábul,
S a csizmaszárábul
Pipát húz ki, rátölt és lomhán szipákol,
S oda-oda néz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjök a rudat,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velök birkozni szembe jő.

Alkonyat felé ha fáradtan elűlnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló . . .
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,
S mire elér szeme a tulsó határra,
Leesik fejéről véres koronája.

SZÜLŐFÖLDEMEN

Itt születtem én ezen a tájon
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Ugy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember úgy jöttem meg.
Hejh azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel . . .
Húsz esztendő . . . az idő hogy lejár!
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
Közületek csak egyet is lássak!
Foglaljatok helyet itt mellettem,
Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
Hogy vállamon huszonöt év van már . . .
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Mint nyugtalan madár az ágakon,
Helyrül helyre röpköd gondolatom,
Szedegeti a sok szép emléket,
Mint a méh a virágról a mézet;
Minden régi kedves helyet bejár . . .
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
Lovagolok fűzfasipot fújva,
Lovagolok szilaj nádparipán,
Vályuhoz mék, lovam inni kiván,
Megitattam, gyi lovam, gyi Betyár . . .
„Cserebogár, sárga cserebogár!“

Megkondúl az esteli harangszó,
Kifáradt már a lovas és a ló,
Haza megyek, ölebe vesz dajkán,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom, s félálomban vagyok már . . .
„Cserebogár, sárga cserebogár“ . . . – –

ARANY JÁNOS
1817–1882

NÉVNAPI GONDOLATOK

Itt ülök, az órák hosszu voltát mérvén,
Minden társaságom egy homályos lámpa:
És nincs földi lélek, aki erre térvén,
Jó estét kivánni benyisson szobámba.

Nem tevék talán szert soha jó emberre?
Boldogtalan aki nem bir egy baráttal:
S én az enyéimről meghiszem, ismerve,
Hogy ők, mint szerencsém, nem fordultak háttal.

Szűk ugyan lakásom, kényelmet sem adhat,
És gazdája sorsát követi a konyha:
De egy-két barátot mégis befogadhat
S tűzhelyem hiányát kebelem pótolja.

Hát miért nem jőnek egy bizalmas szóra,
Hogy velök megosszam a kevést, amim van.
Szívemet legalább, ha egyéb nem volna . . . ?
Oh, – mivel nyugosznak néma süket sirban:

S hol a puszta domb s egyszerű faoszlop,
Mely szentté jelölje a föld egy zugolyját,
Azt, hol testi részök sár-elemre oszlott
S a feltámadásra magukat kiforrják?

Volt-e kéz, midőn a végsugár kilobbant,
Eltakarni üszkét hamvas szemeiknek?
És fohász, midőn a föld reájok dobbant,
Nyúgalmat kivánni hült tetemeiknek?

Vagy talán a szélvész s rengeteg folyói
Jöttek el – nem lévén emberekben részvét –
Temetés helyett a messzeségbe szórni
Szegény boldogoknak rothadékony részét?

De hová juték? hisz örömünnep van ma...
Ünnep? igen, az van; de öröm nincs jelen:
Nevem ünnepét én – zárkozván magamba –
Ti, kedves halottak, tinektek szentelem!

Mint az elhagyott sír, lekem oly kietlen,
Örök éjjelében csak rémeket látok:
Hadd gyujtsak ma benne – kiket ugy szerettem,
Azok emlékéül egy-egy kis világot!

Kis mécsfényt neked is, korod büszkesége,
Lángszellem! ki jövél s eltünél... de hova? –
Mint üstökös, melyet élők nemzedéke
Egyszer lát s azontul nem lát többé soha!

Oh! ha tán sok évek, tán lehunyt századok
Multán visszatérendsz, öltve más alakot:
Legyen boldog e nép s örömed oly tiszta,
Hogy ne kivánkozzál többé mennybe vissza!

FIAMNAK

Hála Isten! este van megin'.
Mával is fogyott a földi kín.
Bent magános, árva gyertya ég:
Kívül leskelődik a sötét.
Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
Vetve ágyad puha-melegen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Látod, én szegény költő vagyok:
Örökül hát nem sokat hagyok;
Legfölebb mocsoktalan nevet:
A tömegnél hitvány érdemet.
Ártatlan szived tavaszkertében
A vallást ezért öntözgetem.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Mert szegénynek drága kincs a hit,
Türni és remélni megtanit:
S néki, míg a sir rá nem lehell,
Mindig türni és remélni kell!
Oh, ha bennem is, mint egykor, épen
Élne a hit, vígaszul nekem!...
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha játszótársaid közűl
Munka hí el – úgy lehet, korán –
S idegennek szolgálsz eszközűl
Ki talán szeret... de mostohán!
Balzsamúl a hit malasztja légyen
Az elrejtett néma könyeken.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha látod, érzed a nyomort,
Melyet a becsület válla hord;
Megtiporva az erényt, az észt,
Míg a vétek irigységre készt
S a butának sorsa földi éden:
Álljon a vallás a mérlegen.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

És, ha felnövén, tapasztalod,
Hogy apáid földje nem honod
S a bölcsőd s koporsód közti űr
Századoknak szolgált mesgyeül:
Lelj vigasztalást a szent igében:
„Bujdosunk e földi téreken."
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Oh, remélj, remélj egy jobb hazát!
S benne az erény diadalát:
Mert különben sorsod és e föld
Isten ellen zúgolódni költ. —
Járj örömmel álmaid egében,
Útravalód e csókom legyen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

ŐSSZEL

Híves, borongó őszi nap;
Beült hozzám az unalom:
Mint a madár, ki bús, ki rab,
Hallgat, komor, fázik dalom.
Mit van tennem? olvasni tán . . . ?
Maradj Homér fénydús egeddel,

Maradj te most! . . . Jer Ossián
Ködös, homályos énekeddel.

Mert fájna most felhőtlen ég,
Mosolygó, sima tengerarc,
Élénk verőfényes vidék –
Oh, fájna most nekem e rajz!
Kék fátyol messze bérc fokán –
Arany hajó, mely futva szegdel
Bíbor habot . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Ott kéken a Zeüsz-lakta domb;
Itt zölden a nyájas sziget;
Fölötte lomb, alatta lomb,
Árnyas berek, zengő liget, –
Hullám-mosott gazdag virány –
Fehér juhok s tulkok sereggel –
Minő kép ez! . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Füst koronáz erdőt, bokort,
Vendégies hívójelül;
Hősek családja, vig csoport,
Áldoz, toroz máglyák körül;
Lantszóra lejt ifjú, leány;
Kettős pohár, mézízü nedvvel,
Vígan forog . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

S ha zúdulnak véres csaták,
Szabadságért nem küzdenek,
Mert elnyomás, népszolgaság
Előttük ismeretlenek.
Törvényök nincs – boldog hiány
A vének élőszája rendel

Igazságot . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oda van a szép nyár, oda!
A természet lassan kihal;
Nincs többé nagyszerü, csoda,
Többé se' napfény sem vihar;
Pacsirta nem szánt, csalogány
Nem zöngi dalját este, reggel;
Nincs délibáb . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Egyhanguság, egyformaság;
A nappal egy világos éj;
Nem kék az ég, nem zöld az ág,
Menny, föld határán semmi kéj;
Csak sír az égbolt ezután
Örök unalmu lanyha cseppel,
Míg szétolvad . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oh jer, mulattass engemet,
Húnyó dicsőség lantosa;
Érdekli mostan lelkemet
Borongó ég, kihalt tusa,
Emlékhalom a harc fián,
Ki az utolsók közt esett el,
Remény nélkül . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Felhőid és zúgó szeled,
A zizegő haraszt, mohar,
Magános tölgy a domb felett,
Bolyongó tűz, hullámmoraj –
Ez, amit lelkem most kiván!
Enyésző nép, ki méla kedvvel

Multján borong . . . Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Kinek sötétes éjjelen
A hős apákhoz költözött
Daliák lelke megjelen,
Alánéz bús felhők között
És int feléd: „jer Ossián,
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel.“

RÁCHEL SIRALMA

Puha fejér ágyam hullámos redőin
Mily szépen alusztok, én szép csecsemőim;
Édes-é az álom? . . .
Unszoló emlőmet elfogadni késtek;
Balgatag reménnyel várom ébredéstek –
De hiába várom.

Ah! hiszen nem fogtok ébredni, – tudom már, –
A ti nyúgovástok több a nyúgalomnál.
Tudok mindent – jaj – jaj!
Nevető szemememre nem nevettek vissza,
Gőgicsélő szómra nem rebegtek vissza
Csókra késztő ajkkal.

Halva vagytok, halva. Ime, itt a mély seb:
Mintha nem lett volna elegendő kisebb
Ajtó a halálnak!
Mintha gyenge csírát egy ujj nem letörne –
Mintha kis galambfi nem meg volna ölve
Kit szíven nyomának!

Oh, hadd csókolom meg e vérző sebajkat,
Mely, égre kiált bár, iszonyúan hallgat, –
Oh, hadd mossa könyem!
Kiálts fel, te nyilt seb, boszuért az égre,
Hogy kegyetlen szerződ meglakoljon végre,
Lakoljon meg szörnyen!

Mi haszna! mi haszna: nincs már nekem fiam! –
Folyna bár miattok boszuló vérfolyam,
Föl nem ébrednének:
Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja,
Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja
Óceánja vérnek.

Iszonyú Heródesz! ha már eltökéléd
Ártatlanra fenni pallosodnak élét,
Miért biztad másra?
Szomjazó szemekkel mért nem jövél magad?
Talán kőszivedből enyhe forrás fakad,
Irgalom forrása.

Oh, ha láttad volna . . . oh, fiaim, lelkem! –
Lerogyék előtte, sirva térdepeltem
A vad pribék előtt;
Kértem, hogy ne bántsa, mondtam ne ölje meg,
Mert enyéim e szép ártatlan kisdedek:
Hiába kértem őt! –

Sirt a vad poroszló, szemei könyeztek;
Azt hivém, nem bántja, azért áll oly veszteg!
Feledém, hogy szolga:
Ha te könyezél ott, kemény szivű király
Egy fiait féltő anya fájdalminál, –
Meg nem ölted volna.

Bethlehem leányi, kik anyák voltatok,
Ne irígyeljétek e kettős bánatot,
Ne irígyeljétek:

Ha nem volt oly büszke jogotok remélni
Mint Ráchelnek, ím a bánat is felényi
Részben jut tinéktek.

Temetés lesz holnap. Jertek el, oh jertek!
Látogassuk együtt a temetőkertet;
Nem irtózom többé:
Fektessük le halvány gyermekimet szépen
— Kik alusznak immár az urnak kezében
Fiaitok közzé.

Ime, a szép tavasz kiesett az évből,
Egy nemzedék holt ki az emberiségből,
Nyugszik temetőben:
Serdűl Bethlehemnek, felnő számos ifja:
De egynek se lészen születése napja
E két esztendőben.

Hah, de mily panasz, hogy e kor méhe meddő!
Ime, látok, látok . . . megnyilt a jövendő
Távolban közelben.
Kiről annyi jósnak zenge ihlett szája
Megszületett, érzem, Júdának királya
Kicsiny Bethlehemben!

Zsarnoki féltésed vérengzése volt ez:
De tudd meg, de tudd meg, vérszopó Heródesz,
Hogy ő nincs elveszve!
Napjaid számítvák, megifjult az idő,
És, kitől rettegsz, nem féli fegyverid ő,
Az Ige, az eszme!

DANTE

Állottam vizének mélységei felett.
Síma volt a fölszin, de sötét, mint árnyék,
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Acéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot – engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő – talán ő sem – ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, amely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségban és a terjedetben
És, mivel mindenik oly megfoghatatlan,
Az ember ... a költő (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borúl le, mert az Istent sejti. –

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, föllebben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben,
Nemismert világnak érezi nyomását,
Rettegő örömnek elragadja kéje,
A leviathánnak hallja hánykodását...
Az Úr lelke terült a viznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
Avvagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
A szellemvilágot, teljes öntudatban?
Évezred hanyatlik, évezred kel ujra
Míg egy földi álom e világba téved,
Hogy a hitlen ember imádni tanulja
A köd oszlopában rejlő Istenséget.

SZÉCHENYI EMLÉKEZETE

1\. Egy szó nyilallott a hazán keresztűl,
Egy röpke szóban annyi fájdalom;
Éreztük, a mint e föld szive rezdűl
És átvonaglik róna, völgy, halom.
Az első hír, midőn a szót kimondta,
Önön hangjától visszadöbbene;
Az első rémület kétségbe vonta:
Van-é még a magyarnak istene.

2\. Emlékezünk: remény ünnepe volt az,
Mely minket a kétségbe buktatott:
Gyászról, halálról, szív-lesújtva szólt az,
Napján az Úrnak, ki feltámadott.
Már a természet is, hullván bilincse,
A hosszú, téli fásúlt dermedés,
Késztité új virágit hogy behintse
Nagy ünneped, dicső Fölébredés!

3\. Immár az ég – ah, oly hideg korábban! –
Irántunk hő mosolyra engede;
A négy folyó és három bérc honában
Kilebbent a tavasz lehellete;
S melynek halálos – ugy tetszék – elaszta,
Életre pezsdűlt a kór sivatag;
Lassú folyót önérzelem dagaszta,
Büszkén rohant le a szilaj patak.

4\. S fölzenge távol a menny boltos alja,
Gyümölcshozó év biztató jele
Hallott korán megdördülő morajja –
Midőn egyszerre villám sújta le.
„Széchenyi meghalt“ – Oh, mind, mind csalékony:
Te víg tavasz-nap! ujjongó mezők!...
„Széchenyi meghalt“ – S e nagy omladékon:
„Élünk-e hát mi?“ búsan kérdezők.

5. Mert élni hogyha nem fajúlva-tengés,
Olcsó időnek hasztalan soka;
De vérben, érben a vidám kerengés,
Mely szebb jövendő biztos záloga;
Ha célra küzdvén, nagy, nemes, dicsőre,
Igy összehat kezünk, szivünk, agyunk,
Vezérszó: ildom, a zászlón: előre! –
Ő az, ki által lettünk és vagyunk.

6. Megrontva bűnöd és a régi átok,
Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;
Nép, a hazában nem volt már hazátok:
Sírt még hogy adna, állt az ős ugar.
S mint lepke a fényt elkábulva issza,
Ugy lőn nekünk a romlás – élvezet;
Egy-két kebel fájt még a múltba vissza:
Nem volt remény már, csak emlékezet.

7. De, mely a népek álmait virrasztja,
Elhagyni a szelíd ég nem kivánt;
Széchenyit küldé végtelen malasztja
E holttetembe érző sziv gyanánt,
Hogy lenne élet-ösztön a halónak,
Bénult idegre zsongító hatás,
Reménye a remény nélkül valónak:
Önérzet, öntudat, feltámadás.

8. Midőn magát ez nem tudá szeretni,
Ő megszerette pusztuló faját.
Oh, nemzetem, ha fognád elfeledni
Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
És mennyi harcot küzde önmagával?
Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
Míg bátorító Macbeth-jóslatával
Kimondá: „a magyar lesz“ – hogy legyen!

9. Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
   Azt a mi fő, s mindet befoglaló:
„Elvész az én népem, elvész – kiálta –
   Mivelhogy tudomány nélkül való."
S mig kétle a bölcs, hátrált a tevékeny,
   Bújt az önérdek, fitymált a negéd;
Ő megjelenve, mint új fény az égen,
   Felgyújtá az oltár szövétnekét.

10. És ég az oltár. Im, körébe gyűltünk,
   Szétszórt bolyongók a vész idején.
Már is tüzénél szent lángra hevűltünk,
   Fénye világol sorsunk ösvenyén.
Oh, rakjuk e tüzet, hogy estve nála
   Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
   Mit a nagy Jóltevőnek adhatunk.

11. De hogy kövesse nyomdokát az ének?
   Némúljon el, lant, gyönge szózatod.
Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!
   Klió, te készítsd legdicsőbb lapod!
Évezredek során mit összejegyzél
   Honfierény magasztos érdemét,
S arany betűkkel érctáblába metszél:
   Abból alkosd Széchenyi jellemét.

12. Ird azt, ki a pusztán népét vezérli;
   Ki kürtöl, és lerogy a régi fal;
Tarquín előtt ki arcát megcseréli;
   Fülepet ostoroz lángajkival;
Ki győzni Athént csellel is szorítja;
   Kit bősz csoport elítél, mert igaz;
Ki Róma buktán keblét felhasítja –
   Elég ... a példa fáj: Széchenyi az!

13. Ő szól: s mely szinte már kővé meredten
Csak hátra néze, mint Lóth asszonya,
A nemzet él, a nemzet összeretten,
Átfut szivén a nemlét iszonya;
Szól újra: és ím lélek űl a szemben:
Rózsát az arcra élet színe fest;
Harmadszor is szól: s büszke gerjelemben
Munkálni, hatni, küzdni vágy a test.

14. Hitel, Világ és Stádium! ti, három –
Nem kézzel írt könyv, mely bölcsel, tanít,
De a lét és nemlét közti határon
Egekbe nyuló hármas pyramid!
Ám, hadd üvöltsön a Számum viharja,
Dőljön nyugatról a sivár homok:
A bújdosók előtt el nem takarja,
Melyet ti megjelöltök, a nyomot.

15. S lőn új idő – a régi visszacsökkent –
Reményben gazdag, tettben szapora;
A „kisded makk“ merész sudárba szökkent;
Ifjú! ez a kor: „Széchenyi kora.“
Nézd ez erőt: hatása mily tömérdek –
De ne imádj: a munka emberé –
Szellem s anyag, honszeretet s önérdek
Mily biztosan lejt a közjó felé.

16. Majd elborúlni kezde láthatára:
Kik műve által lettünk magyarok,
Nem ügyelénk többé vezérnyomára,
Mi napba néző szárnyas Ikarok.
Oh, hogy riadt fel intő jós-ajakkal! –
S midőn a harc dúlt, mint vérbősz Kain,
Hogy álla tört szívvel, merev hajakkal –
Egy új Kasszándra Trója lángjain!

17. Hosszú, nehéz, sötét lőn akkor éjünk,
Nyugalma egy álarcozott halál;
S midőn a szív feldobbant, hogy reméljünk:
Nagy szellem! íme, köztünk nem valál.
Oh, mely irígy sors önző átka vett el,
Hogy ébredésünk hajnalát ne lásd? –
Vagy épen egy utolsó honfi-tettel
Tagadnod kelle – a feltámadást?...

18. Nem, Üdvezűlt, nem!... fájdalmunk hevében
Hamvad ne sértse káromló beszéd,
Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
Mely soha így még nem volt a tiéd!
Leomlunk sirodon szent döbbenéssel,
A sujtó karra félve ismerünk:
De Antéuszként majd ez illetéssel
Küzdelmeinkhez uj erőt nyerünk.

19. Emléket, oh hazám, mit adsz e sírra?
Hová tekintesz földeden, magyar,
Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva
Örök dicsőség fénysugárival?
Ha büszke méned edzi habzó pálya,
Ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz,
Ha szárnyakon röpít a gőz dagálya,
Ha tenni szépre, jóra egyesűlsz; –

20. Duna, Tisza... ez mely prüsszögve hordja
Fékét, s szabályhoz törni kénytelen;
Amannak hódol a sziklák csoportja,
S Trajánusz híre újból megjelen;
Az ífju szép Pest, ki bizton ölelve
Nyújt Corvín agg várának hű kezet,
S az édes honni szót selypíti nyelve – –
Széchenyié mind ez emlékezet!

21. Széchenyi hírét, a lángész csodáit,
Ragyogja minden, távol és közel:
Áldozni még jerünk – ah, oly sokáig
Nem értők – Széchenyi szivéhöz el.
Nem láttuk, e szív néha mit palástol
Hordván közöny havát és gúny jegét:
Hogy óvni gyönge csíráit fagyástól
Őrizze életosztó melegét.

22. Értünk hevűlt, miattunk megszakadt szív,
Te, az enyészet ágyán porladó!
Késő, de tartozott szent hódolat hív:
Egy nemzeté, ím, e hálás adó.
El kelle buknunk – haj, minő tanulmány! –
Meg kelle törnöd – óh, mily áldozat! –
Hogy romjaidra s romjainkra hullván,
Adjunk, Igaz! tenéked igazat.

23. Szentebb e föld, honunk áldott alapja,
Mióta, nagy szív, benne nyúgoszol;
Szentebb a múltak ezredévi lapja,
Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
Koszorút elő! . . . morzsoljuk el könyűnket:
Az istenűlés perci már ezek!
Borítsa ünneplő mirtusz fejünket:
Reménnyé váljon az emlékezet.

24. Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múl;
Hanem lerázván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé fínomúl,
Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

25\. Te sem haltál meg, népem nagy halottja!
Nem mindenestűl rejt a cenki sír;
Oszlásodat még a család siratja –
Oh, mert ily sebre hol van balzsamír? . . .
Mi fölkelünk: a fájdalom vigasztal:
Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal,
Van élni abban hit, jog, és erő!

REGE A CSODASZARVASRÓL

Száll a madár, ágrul ágra,
Száll az ének, szájrul szájra,
Fű kizöldül ó sirhanton,
Bajnok ébred hősi lanton.

Vadat űzni feljövének
Hős fiai szép Enéhnek:
Hunor s Magyar, két dalia,
Két egytestvér, Ménrót fia.

Ötven-ötven jó leventét
Kiszemeltek, hogy követnék;
Mint valamely véres hadra,
Fegyverkeztek könnyü vadra.

Vad előttük vérbe fekszik,
Őz vagy szarvas nem menekszik;
Elejtették már a himet –
Üldözik a szarvas-gímet.

Gím után ők egyre törnek.
Puszta martján sós tengernek,
Hol a farkas, hol a medve
Sohasem járt, eltévedne.

De a párduc, vad oroszlán,
Végig üvölt a nagy pusztán,
Sárga tigris ott kölykezik,
Fiát eszi ha éhezik.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Már a nap is, lemenőben,
Tüzet rakott a felhőben;
Ők a szarvast egyre űzik, —
Alkonyatkor im eltűnik.

Értek vala éjszakára
Kur vizének a partjára;
Folyóvíznek partja mellet
Paripájok jól legelhet.

Monda Hunor: itt leszálljunk,
Megitassunk, meg is háljunk;
Monda Magyar: viradattal
Visszatérjünk a csapattal. —

Haj, vitézek! haj, leventék!
Micsoda föld ez a vidék,
Hogy itt a nap száll keletre?
Nem, mint másutt, naplementre?

Szólt egy bajnok; én ugy nézem,
Hogy lement az déli részen.
Szólt egy másik: nem gondolnám:
Ott vöröslik éjszak ormán.

Folyamparton ők leszálltak,
Megitattak, meg is háltak,
Hogy majd reggel, viradattal
Hazatérnek a csapattal.

Szellő támad hűs hajnalra,
Bíborodik az ég alja;
Hát a szarvas nagy-merészen
Ott szökdécsel, túl a vízen.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Nosza rajta, gyors legények!
Érjük utól azt a gímet.
És–akarva, akaratlan –
Űzik ismét szakadatlan.

Kur folyót ők átalúszták,
Még vadabbak ott a puszták,
Ember ottan egy fűszálat,
Egy csöpp vizet nem találhat.

A föld háta fölomolván,
Szíksót izzad csupasz ormán.
Forrás vize nem iható,
Kénköves bűzt lehel a tó.

Forrás keble olajt buzog;
Itt is, ott is égnek azok,
Mint sok őrtűz setét éjjel
Lobban a láng szerteszélyel.

Minden este bánva bánják,
Hogy e vadat mér' kivánják,
Mért is űzik egyre, nyomba,
Tévelyítő bús vadonba.

Mégis, mégis, ha reggel lett,
A gímszarvast űzni kellett,
Mint töviset szél játéka,
Mint madarat az árnyéka.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Vadont s a Dont ők felverik
A Meóti kis tengerig;
Süppedékes mély tavaknak
Szigetére ők behatnak.

Ott a szarvas, mint a pára
— Köd előtte, köd utána —
Míg az ember szélyelnézne:
Szemök elől elenyésze.

Hóha! hóha! Hol van a vad?
Egy kiáltja: ihon szalad!
Más kiáltja: itt van, itten!
A harmadik: sehol sincsen!

Minden zugot megüldöznek,
Minden bokrot átaldöfnek;
Gyík ha rezzen, fajd ha rebben:
De a gímvad nincs ezekben.

Szóla Magyar: hej! ki tudja
Merre van a hazánk útja?
Kerek az ég mindenfelé —
Anyám, anyám meghalsz belé!

Szóla Hunor: itt maradjunk!
Tanyát verjünk; itthon vagyunk;
Selyem a fű, édes a viz,
Fa-odúból csöpög a méz,

Kék folyam ad fényes halat,
Vörhenyő vad ízes falat,
Feszes az íj, sebes a nyíl,
Harckalandon zsákmány a díj.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár, ágrul-ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hogy elúntak otthon űlni,
Halat csalni, őzet űzni:
Új kalandra, szebb csatára
Ereszkedtek a pusztára.

Puszta földön, sík fenyéren
Zene hallik sötét éjen,
Zene, síp, dob, mély vadonban,
Mintha égből, mint álomban.

Tündér lyányok ottan laknak,
Táncot ropnak, ugy mulatnak,
Szőve ködbül sátoruk van:
Úgy mulatnak sátorukban.

Férfi egy sincs közelébe';
De a földi lyányok szépe:
Lyányai Belárnak, Dúlnak,
Tündérséget ott tanulnak.

Dúl királyé, legszebb, kettő;
Agg Beláré tizenkettő;
Összesen mind: száz meg kettő
A tündérré válni kezdő.

Kemény próba: férfit ölni,
Kilenc ifjat megbüvölni,
Szerelemre csalogatni,
Szerelemtől szűz maradni.

Igy tanulnak tündérséget;
Szívszakasztó mesterséget;
Minden éjjel számot adnak,
S minden éjjel ugy vigadnak.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hang után ők, szembe széllel,
Fény után ők, födve éjjel,
Mennek óvást, mennek árnyon;
Ki lepét fog, lopva járjon.

Monda Magyar: ez a síp-hang,
Bátya, bennem végig csikland:
Monda Hunor: vérem hatja,
Szűzek árnya- fordulatja.

Haj vitézek! haj elébe!
Kiki egyet az ölébe!
Vigyük haza asszonyunkat;
Fújja felszél a nyomunkat.

Sarkantyúba lovat vesznek,
Kantárszárat megeresztnek;
A leányság bent, a körbe' —
Mind a körbe', sok az ölbe'.

Nagy silkoltás erre támad,
Futna szélyel a leányhad;
Elől tűzbe, hátul vízbe,
Mindenkép jut férfi kézbe.

Tündér lyányok ott eltűntek,
Szárnyok lévén elrepűltek;
De a többi hova legyen?
Földbe bújjon? elsülyedjen? . . .

Abbul immár nincsen semmi:
Szűzi daccal tündér lenni;
Vágtat a ló, és a pusztán
Nagy üres éj hallgat oztán.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Dúl leányi, a legszebbek,
Hunor, Magyar nője lettek;
S a leventék, épen százan,
Megosztoztak mind a százon.

Büszke lyányok ott idővel
Megbékéltek asszony fővel;
Haza többé nem készültek:
Engesztelni fiat szültek.

Tó szigetje édes honná,
Sátoruk lőn szép otthonná,
Ágyok áldott nyugalommá:
Nincs egyéb, mi őket vonná.

Fiat szűltek hősi nemre,
Szép leányt is szerelemre;
Dali törzsnek ifju ágot,
Maguk helyett szűz virágot.

Hős fiakból ketten-ketten,
Két vezéré kétszer-ketten,
Feje lőn mind egy-egy nemnek;
Száznyolc ágra ezek mennek.

Hunor ága hún fajt nemzett,
Magyaré a magyar nemzet;
Szaporúság lőn temérdek:
A szigetben nem is fértek.

Szittya földet elözönlék,
Dúl királynak dús örökjét; –
És azóta hősök párja!
Híretek száll szájrul szájra,

V. LÁSZLÓ

Sűrű setét az éj,
Dühöng a déli szél,
Jó Budavár magas
Tornyán az érckakas
Csikorog élesen.

„Ki az? mi az? vagy úgy –“
„Fordulj be és alugy
Uram László király:
A zápor majd eláll,
Az veri ablakod.“

A felhő megszakad,
Nyilása tűz, patak;
Zúgó sebes özönt
A réz csatorna önt
Budának tornyiról.

„Miért zúg a tömeg?
Kivánja esküm et?“
„A nép, uram király,
Csendes mint a halál,
Csupán a menny dörög.“

Megcsörren a bilincs.
Lehull, gazdája nincs:
Buda falán a rab
– Egy-egy felhődarab –
Ereszkedik alá.

„Hah: láncát tépi a
Hunyadi két fia –“
„Uram, uram, ne félj!
László, tudod, nem él
S a gyermek, az fogoly.“

Mélyen a vár alatt
Vonúl egy kis csapat;
Olyan rettegve lép,
Most lopja életét . . .
Kanizsa, Rozgonyi.

„Kettőzni kell az őrt,
Kivált Mátyás előtt!“
„Mátyás az itt maradt,
Hanem a többi rab —
Nincsen, uram, sehol.“

A felhő kimerült,
A szélvihar elült
Lágyan zsongó habok
Ezer kis csillagot
Rengetnek a Dunán.

„El! mig lehet s szabad!
Cseh-földön biztosabb.“
„Miért e félelem?
Hallgat minden elem
Ég s föld határa közt.“

Az alvó aluszik,
A bujdosó buvik;
Ha zörren egy levél,
Poroszlót jőni vél
Kanizsa, Rozgonyi.

„Messze még a határ?
Minden perc egy halál!“
„Legitten átkelünk,
Ne félj uram: velünk
A gyermek, a fogoly.“

Az alvó felvirad,
A bujdosó riad;

Szellő sincsen, de zúg,
Felhő sincsen, de búg,
S villámlik messziről.

„Oh adj, oh adj nekem
Hűs cseppet, hű csehem!“
„Itt a kehely, igyál,
Uram, László király,
Enyhít ... mikép a sír!“

Állj meg, boszú, megállj;
Cseh-földön űl a rab:
Cseh földben a király,
Mindég is ott marad,
De visszajő a rab ...!

SZONDI KÉT APRÓDJA

Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
Rá visszasüt a nap, ádáz tusa napja;
Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
Tetején lobogós hadi kopja.

Két ifiu térdel, kezökben a lant,
A kopja tövén, mint ha volna feszűlet.
Zsibongva hadával a völgyben alant
Ali győzelem-ünnepet űlet.

'Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?
Bülbül szavu rózsák két mennyei bokra?
Hadd fűzne dalokból gyöngysorba füzért,
Odaillőt egy huri nyakra!'

„Ott zöldel az ormó, fenn zöldel a hant
Zászlós kopiával a gyaur basa sirján:
Ott térdel a gyöngypár, kezében a lant,
És pengeti, pengeti sírván:“

. . . S hogy feljöve Márton, az oroszi pap
Kevély üzenettel a bősz Ali küldte:
Add meg kegyelemre, jó Szondi, magad!
Meg nem marad itt anyaszülte.

„Szép úrfiak! immár e puszta halom,
E kopja tövén nincs mér zengeni többet:
Jertek velem, ottlenn áll nagy vigalom,
Odalenn vár mézizü sörbet –“

Mondjad neki Márton, ím ezt felelem:
Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
Jézussa kezében kész a kegyelem:
Egyenest oda fog folyamodni.

„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,
Mit csak terem a nagy szultán birodalma,
Jó illatu fűszer és drága kenőcs . . .
Ali győzelem-ünnepe van ma!“

Hadd zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,
És pattog a bomba, és röpked a gránát;
Minden tüzes ördög népet, falat ont:
Töri Drégel sziklai várát.

„Szép úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,
Immár födi vállát bíbor szinü kaftán.
Szél zendül az erdőn, – ott leskel a hold:
Idekinn hideg éj sziszeg aztán!“

A vár piacára ezüstöt, aranyt,
Sok nagy becsü marhát máglyába kihordat;
Harcos paripái nyihognak alant:
Szügyeikben tőrt keze forgat.

„Aztán – no, hisz úgy volt! aztán elesett!
Zászlós kopiával hős Ali temette;
Itt nyugszik a halmon, – rövid az eset –;
Zengjétek Alit ma helyette!“

Két dalnoka is volt, két árva fiú:
Öltözteti cifrán bársonyba puhába:
Nem hagyta cselédit – ezért öli bú –
  Vele halni meg, ócska ruhába'!

„S küldött Alihoz ... Ali dús, Ali jó;
Lány-arcotok a nap meg nem süti nála;
Sátrában alusztok, a széltül is ó:
  Fiaim, hozzá köt a hála!"

Hogy vítt ezerekkel! hogy vítt egyedül!
Mint bástya, feszült meg romlott torony alján:
Jó kardja előtt a had rendre ledül,
  Kelevéze ragyog vala balján.

„Rusztem maga volt ő! ... s hogy harcola még,
Bár álgyugolyótul megtört ina, térde!
Én láttam e harcot! ... Azonban elég:
  Ali majd haragunni fog érte."

Mint hulla a hulla! veszett a pogány,
Kő módra befolyván a hegy menedékét:
Ő álla halála vérmosta fokán,
  Diadallal várta be végét.

„Eh! vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dicséretiből az otromba gyaurnak?
Eb a hite kölykei! vesszeje vár
  És börtöne kész Ali úrnak."

Apadjon el a szem, mely célba vevé,
Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
Irgalmad, oh Isten, ne légyen övé,
  Ki miatt lőn ily kora veszte.

BOTH BAJNOK ÖZVEGYE

Hunyad alatt, egy kis házban,
Ült az özvegy, talpig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja
Nehéz gondja, gondolatja,
   Neveletlen négy magzatja.

„Gyertek elő – monda – gyertek
Négy apátlan árva gyermek:
Hadd szelek most a kenyérből,
Nem puhából, nem fehérből,
   Csak az árvai szegényből!

Hatalommal a rokon had
Elfoglalta birtokunkat:
Ide látszik a ház orma,
Ide barnul régi tornya,
   Ide villog a vitorla.

Jaj! mert a ki védelmezne,
Messze van az tőlünk, messze!
Levél oda el nem juthat,
Izenő szó oda nem hat,
   Követ onnan hirt nem hozhat.

Mert szószóló nyelve néma,
Ótalmazó karja béna;
Sirba szállott szemünk fénye,
Az özvegynek a reménye,
   Az árvának a törvénye!

Cserna vizén zúg a malom:
Más veszi a vámot azon;
Másnak zöldell a domb hátja,
Másnak a völgy selyem ágya, –
   Még az Isten is megáldja!

Kérdezi majd a jövevény:
Bothi Bajnok hol van szegény?
Both elesett, a hű bajnok,
És az árvák, és az anyjok, –
Tudja isten, merre vannak!"

Hunyad alatt egy kis házban
Űl az özvegy, földig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja,
Nehéz gondja, gondolatja:
Neveletlen négy magzatja.

TENGERI-HÁNTÁS

Ropog a tűz, messze süt a vidékre,
Pirosan száll füstje fel a nagy égre;
Körülállja egynehány fa,
Tova nyúlik rémes árnya;
S körülűli a tanyának
Szép legénye, szép leánya.

„Szaporán, hé! nagy a rakás: mozogni!
Nem is illik összebúva susogni.
Ki először piros csőt lel,
Lakodalma lesz az ősszel.
– Tegyetek rá! hadd lobogjon:
Te gyerek, gondolj a tűzzel."

– Dalos Eszti szép leány volt, de árva,
Fiatal még a mezei munkára;
Sanyarú volt beleszokni:
Napon égni, pirosodni,
– Hüvös éj lesz, fogas a szél! –
Derekának hajladozni.

Deli karcsú derekában a salló,
Puha lábán nem teve kárt a talló;

Mint a buza, piros, teljes
Kerek arca, maga mellyes,
– Teli a hold, most buvik fel –
Az egész lyány ugyan helyes.

Tuba Ferkó juhot őriz a tájon;
Juha mételyt legel a rossz lapályon,
Maga oly bús . . . mi nem éri?
Furulyája mindég sí-ri,
– Ahá! rókát hajt a Bodré –
Dalos Esztert úgy kiséri.

Dalos Eszti – a mezőre kiment ő,
Aratókkal puha fűvön pihent ő;
De ha álom ért reájok,
Oda hagyta kis tanyájok'
– Töri a vadkan az „irtást“ –
Ne tegyétek, ti leányok!

Szeder-inda gyolcs ruháját szakasztja,
Tövis, talló piros vérit fakasztja;
Hova jár, mint kósza lélek,
Ha alusznak más cselédek? . . .
– Soha, mennyi csillag hull ma! –
Ti leányok, ne tegyétek.

Tuba Ferkó a legelőt megúnta,
Tova hajtott, furulyáját se' fútta;
Dalos Eszter nem kiséri,
Maga halvány, dala sí-ri:
– Nagy a harmat, esik egyre –
Csak az isten tudja, mér' rí.

Szomorún jár, tébolyog a mezőben,
Nem is áll jól semmi dolog kezében;
Éje hosszu, napja bágyadt,
Szive sóhajt – csak egy vágyat:
– De suhogjon az a munka! –
Te, halál, vess puha ágyat.

Ködös őszre vált az idő azonban,
Törik is már a tengerit Adonyban;
   Dalos Eszter csak nem jött ki:
   Temetőbe költözött ki;
   – Az a Lombár nagy harangja! –
   Ne gyalázza érte senki.

Tuba Ferkó haza került sokára,
Dalos Esztit hallja szegényt, hogy' jára;
   Ki-kimén a temetőbe
   Rossz időbe', jó időbe':
   – Kuvikol már, az ebanyja! –
   „Itt nyugosznak, fagyos földbe."

Maga Ferkó sem nyughatik az ágyon,
Behunyt szemmel jár-kel a holdvilágon;
   Muzsikát hall nagy-fenn, messze,
   Dalos Eszti hangja közte,
   – Ne aludj, hé! vele álmodsz –
   Azt danolja: „gyere! jöszte!"

Nosza, Ferkó felszalad a boglyára,
Azután a falu hegyes tornyára;
   Kapaszkodnék, de nem éri,
   Feje szédűl: mi nem éri? ...
   – Tizenkettőt ver Adonyban:
   Elég is volt ma regélni. –

Lohad a tűz; a legények subába –
Összebúnak a leányok csuhába;
   Magasan a levegőben
   Repül egy nagy lepedő fenn:
   Azon ülve muzsikálnak,
   Furulyálnak, eltünőben.

TETEMRE HIVÁS.

A radványi sötét erdőben
Halva találták Bárczi Benőt.
Hosszu hegyes tőr ifju szivében,
„Íme, bizonyság isten előtt:
Gyilkos erőszak ölte meg őt!“

Kastélyába vitette föl atyja,
Ott letevék a hűs palotán;
Ki se' teríttteti, meg se' mosatja:
Vérben, a hogy volt, nap nap után;
Hever egyszerű ravatalán.

Állata őrzeni négy alabárdost:
„Lélek ez ajtón se' be, se' ki!...“
„Hátha az anyja, szép huga már most
Jönne siratni?“ – „Vissza! neki;
Jaj, ki parancsom, élve, szegi!

Fojtva teremről rejti teremre
Halk zokogását asszonyi bú. –
Maga, pecséttel „hivja tetemre“,
Kit szemre vesz, ölyvként, sanda gyanú.
Legyen a seb vérzése tanú.

A palotát fedi fekete posztó,
Déli verőn sem süt oda nap;
Áll a tetemnél tiszti pörosztó,
Gyertya, feszűlet, kánoni pap;
Sárga viaszfényt nyughelye kap.

„Jöjjenek ellenségi, ha voltak!“
Jő, kit az apja rendre nevez;
Hiába! nem indúl sebe a holtnak
Állva fejénél az vagy emez;
„Gyilkosa hát nem ez ... újra nem ez.“

„Hát ki?...“ riad fel Bárczi sötéten,
„Boszulatlan nem foly ez ősi vér;
Ide a gyilkost!... bárha pecsétem
Váddal az önnön szívemig ér:
Mindenki gyanús nekem, aki él!“

„Jöjjenek úgy hát ifju baráti!“
Sorra belépdel sok dalia:
Fáj nekik a hőst véribe' látni,
S nem harc mezején elomlania.
Erre se' vérzik Bárczi fia.

„Jöjjön az udvar! apraja, nagyja..
Jöjjön elő Bárcz, a falu, mind!“
Megkönyezetlen senki se' hagyja,
Kedves urára szánva tekint.
Nem fakad a seb könnyre megint.

„Jöjjön az anyja, hajadon húga!“
Künn a leány, már messze, sikolt;
Anyja reárogy, öleli búgva:
Mindre nem érez semmit a holt,
Marad a tört vér — fekete folt.

„Jöjjön utolszor szép szeretője,
Titkos arája, Kund Abigél!“
Jő; — szeme villan s tapad a tőrre;
Arca szobor lett, lába gyökér,
Sebből pirosan buzog a vér.

Könnye se' perdül, jajja se' hallik,
Csak oda kap, hol fészkel az agy:
Iszonyu az, mi oda nyilallik!...
Döbbenet által a sziv ere fagy:
„Lányom, ez ifju gyilkosa vagy!“

Kétszeri mondást – mint lebüvölten –
   Hallgat el, aztán így rebegi:
„Bárczi Benőt én meg nem öltem,
   Tanum az Ég s minden seregi!
   Hanem e tőrt én adtam neki.

„Bírta szivem' már hű szerelemre,
   Tudhatta, közöttünk nem vala gát:
Unszola mégis szóval „igenre",
   Mert ha nem: ő kivégzi magát.
   Enyelgve adám a tőrt: nosza hát!"

S vadul a sebből a tőrt kiragadja,
   Szeme szokatlan lángot lövell,
Kacag és sír, s fenvillogtatja
   S vércse-visongással rohan el.
   Vetni kezet rá senki se' mer.

Odakinn lefut a nyilt utca során,
   Táncolni, dalolni se' szégyell;
Dala víg: „Egyszer volt egy leány,
   Ki csak úgy játszott a legénnyel,
   Mint macska szokott az egérrel!"

A TÖLGYEK ALATT

1. A tölgyek alatt
   Szeretek pihenni,
Hova el nem hat
   Város zaja semmi.
Zöld lomb közein
   „Áttörve" az égbolt,
S a rét mezein
   Vegyül árny – és fényfolt.

2. A tölgyek alatt
Oly otthonos itten!
Évem leapadt:
Ime, gyermek lettem,
Mint mikor a tölgy
Sudarát megmásztam,
Hol seregély költ –
S vígan madarásztam.

3. A tölgyek alatt
Több egykoru társsal
Madár-fiakat
Kifeszítének nyárssal;
Jó tűz lobog ott,
Zizeg a kis bogrács –
S ha bealkonyodott,
Haza már egy ugrás.

4. A tölgyek alatt
Örömest valék én,
Bár a madarat
Hagytam utóbb békén.
Gyermeki önző
Korom ifjú ábránd
Veszi ösztönző
Szárnyára, s tovább ránt . . .

5. De tölgyek alatt
Valamerre jártam,
Szűlő honomat
– Csak is ott – találtam;
S hol tengve, tunyán
Hajt s nem virul a tölgy:
Volt bár Kanaán
Nem lett honom a föld. –

6. A tölgyek alatt
Még most is elűlök;
Bűv-kép csalogat,
Ábrándba merűlök;
Hajó-kerekek
Zubogását hallom . . .
„Hajrá gyerekek:
A vízi malom!“

7. A tölgyek alatt
Im meglep az alkony,
Hűsebb fuvalat
Zörög át a parkon;
Felhők szeme rebben:
Haza sietek,
Jobb ott, melegebben,
Ki vén, ki beteg.

8. A tölgyek alatt
Vágynám lenyugodni,
Ha csontjaimat
Meg kelletik adni;
De akárhol vár
A pihenő hely rám:
Egyszerűen, bár
Tölgy lenne a fejfám!

EPILOGUS

Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
Gyalog bizon . . .
Legfölebb ha omnibuszon.

Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.

Nem törődtem bennülővel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
Hogy' áll orra
Az út szélin baktatóra.

Ha egy úri ló-csiszárral
Találkoztam s bevert sárral;
Nem pöröltem, –
Félreálltam, letöröltem.

Hiszen az útfélen itt-ott
Egy kis virág nekem nyitott:
Azt leszedve,
Megvolt szívem minden kedve.

Az életet, ím, megjártam;
Nem azt adott, a mit vártam:
Néha többet,
Kérve, kellve, kevesebbet.

Ada címet, bár nem kértem,
S több a hirnév, mint az érdem:
Nagyra vágyva,
Betelt volna keblem vágya.

Kik hiúnak és kevélynek –
Tudom, boldognak is vélnek:
S boldogságot
Irigy nélkül még ki látott?

Bárha engem titkos métely
Fölemészt: az örök kétely;
S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Mily temérdek munka várt még!...
Mily kevés a mit beváltók
Félbe'-szerbe',
S hány reményem hagyott cserbe'!...

Az életet már megjártam:
Mit szivembe vágyva zártam,
Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis független nyugalmat,
Melyben a dal megfoganhat,
Kértem kérve:
S ő halasztá évrül-évre.

Csöndes fészket zöld lomb árnyán,
Hova muzsám' el-elvárnám,
Mely sajátom;
Benne én, és kis családom.

Munkás, vídám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessek, oltsak.

Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső:
Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

TOMPA MIHÁLY
1817–1868

ŐSZI TÁJNAK

1. Őszi tájnak hervadása!
Őszi napfény ragyogása!
Hervadásból, fényből támad
Lelkemen e kedves bánat.

2. Omlik a lomb, hallgat a dal;
Visszatérek gondolattal
A tavaszra, ... ah de annál
Betegebbnek tetszik a táj!

3. Ez a rét volt olyan ékes?
Ez a határ olyan népes?
Ez a halom, völgy és tájék ...
Mintha a sírkertben járnék!

4. Lemegy a nap nem sokára ...
Haldoklásnak szent országa!
Olyan édes forró vággyal
Ölel téged lelkem által!

5. Az elmulás bája rajtad,
Lelkemen vesz mély hatalmat;
S bár meghalni kéne véled,
Mégis, mégis szeretnélek!

6. Néma a táj, arca sápadt,
Rá derengő napfény árad;
Ah, mi vonzó szép halál van
E mosolygó hervadásban!

7. Édes terhed', édes álom!
Szinte érzem szempillámon;
Hogy lehajtsam, szinte vonja
Fejem' a fák hulló lombja.

8. A fák lombja csendesen hull! . . .
Nem küzdéstül, fájdalomtul;
Itt a végharc ösmeretlen:
Lehet-e meghalni szebben . . ?!

A GÓLYÁHOZ

Megenyhült a lég, vídul a határ,
S te ujra itt vagy, jó gólya-madár!
Az ócska fészket megigazgatod,
Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod.

Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsúgár és siró patak;
Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Torony-tetőkön nézvén nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, ugy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodol,
De melyiken tudsz fészket rakni, hol
Kétségb'esést ne hallanál alól
S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár,
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted,
Nekünk csak egy – volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk;
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk . . .!

Sokra sír, sokra vak börtön borul,
Kik élünk, járunk búsan, szótlanul;
Van, aki felkél és sírván, megyen
Uj hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
Szüle nem zokog holt magzat felett,
A vén lelke örömmel eltelik:
Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah ...! hogy ... gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
A kidűlt fában őrlő szú lakik ...
A honfi honfira vádaskodik.

Testvért testvér, apát fiú elad ...
Mégis, ne szóljon erről ajakad,
Nehogy, ki távol sír e nemzeten:
Megutálni is kénytelen legyen!

A MADÁR, FIAIHOZ

Száraz ágon, hallgató ajakkal
Meddig ültök, csüggedt madarak?
Nincs talán még elfeledve a dal,
Melyre egykor tanitottalak?!
Vagy ha elmult s többé vissza nem jő
A vig ének s régi kedvetek:
Legyen a dal fájdalmas, merengő,
Fiaim, csak énekeljetek!

Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad,
S ti hallgattok? elkészültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!

Más berekben másképp szól az ének,
Ott nem értik a ti nyelvetek' . . .
Puszta bár, az otthonos vidéknek,
Fiaim, csak énekeljetek!

Hozzatok dalt emlékül, a hajdan
Lomb- s virággal gazdag tájirul;
Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
E kopár föld újra felvirul.
Dalotokra könnyebben derül fény,
Hamarabb kihajt a holt berek;
A jelennek búját édesítvén:
Fiaim, csak énekeljetek!

A bokorban itt az ősi fészek,
Mely növelte könnyű szárnyatok':
Megpihenni most is abba tértek,
Bár a fellegek közt járjatok!
S most, hogy a szél összevissza tépte:
Ugy tennétek mint az emberek?
Itt hagynátok, idegent cserélve . . .
— Fiaim, csak énekeljetek!

IKARUS

Vergődöm a tenger dagályán,
Sirom nem lát remegni gyáván,
    Bátran nézek bele . . .
A mélységtől sem fél, ki mint én,
Föl a napig repűle szintén,
    És nem szédült feje.

Fent, fent valék . . . alázuhantam;
Elmúlhatok: megvan jutalmam;
    Jelezve a siker . . .

Szép: akinek jut a dicső vég,
De azzal is köz a dicsőség,
Ki gondol, kezd, – ki mer.

Ülénk a bús sziget homokján,
S a vízre bámultunk . . . okolván
Sokért a végzetet;
A túlpart . . .! a tenger-nyomta távol,
Mit nem repül át, meg se lábol,
Ki földre született!

Repűlni . . .! hah . . .! teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
S én, – szárnyat alkoték;
A föld szinét elhagyva lábam;
Győzelmi zaj hangzék utánam . . .
– Hódítva volt a lég.

A szárny emelt, – vágytam s repültem,
Lázas gyönyörtől részegülten,
Nem félve, látva bajt;
Fent a magasban, mint magasabban . . .
A föld fiát, hogy béavassam
A lég titkába majd.

De, – illetvén, mi illethetlen:
A büszke nap bosszús-ijedten
Kél, üldöz és nyilaz . . .
Szárnyam sivít, ízekre tágúl
S leválik . . . a tüzes sugártúl
Megolvadt a viasz!

. . . Vergődöm – vívok szél- s dagállyal,
De rajtam új kéj futkos által;
Mily fennség . . .! mily esés . . .!
Hogy ezt felejtéssel takarja,
Tenger mélysége, ég haragja,
S vesztem: – mind, mind kevés!

A hullám a száraz felé tart,
S titkát fű-fával közli a part,
Énekli a madár;
Völgybe s oromra könnyen ér el,
S a szívbe szállván ingerével:
Tenyészt, mint napsugár.

Élet jön a meddő szünetre . . .
A gondolat, meg van születve,
Nagy, munkás és örök;
Leend sok, a ki fenn se szédűl,
Nem retteg a menny fellegétűl,
Bár villámlik, dörög.

Betöltve éltem hívatása! –
A víz sirom' hadd ássa, ássa . . .
Kőszirt leszek neki;
Habját, melyet szétzúza bennem,
Ijedt, zajongó rendületben
A felhőkig veti.

S lész a hab is, mely rám özönlék,
Hogy elrejtsen: – felőlem emlék.
Vész, víz, ha szendereg,
Vagy foly köztük szilaj csatázás,
Örökre zeng itt a kiáltás:
Halandók, merjetek!

ISTEN AKARATJA

Elhervad a virág, kidől a büszke cser
Mélység lesz a tető a tenger fenekén;
Ama törvényt, mely szül, változtat, elseper,
Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. –

Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
Meghal az átkozott, meghal a siratott;
Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatlanul...
És mindez oh uram! a te akaratod.

A te akaratod! s midőn a fájdalom
Tőrével a szíven nagy, mély sebet vere:
Kemény szó támad a békétlen ajkakon
S ég-földet vád alá fog a kín embere!
Hab s örvénnyel dacol, széllel szemközt evez,
Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
Hanem e gondolat: az úr tetszése ez...
Kemény hideg kőszirt — és nem mehet tovább.

Járván a temetőn tanutlan éjjeken,
Egy kisded sír felett törnek meg térdeim,
S felháborult elmém ugyan hányom-vetem
Az élet és halál örök kérdésein!
Mért is végződtek oly kevéssel évei?
Mig kérdezem fanyar leckén tanít az ész...
Születtünk, meghalunk! ezt könnyű érteni;
Azon megnyugodni nehéz, nagyon nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
S az őszi lomb is ád hulltában gyenge neszt:
Embernek, ami fáj, fájlalni nem szabad?
Hisz egy bús öröme a szivnek ez, ha veszt!
Az nem bölcselkedik, csak érez és szeret...
S ki nem szól jobb-e az, különb-e, aki tűr?
Míg a hivatlan könny szeméből megered
S nyilt árulást tesz a kebel küzdelmirűl!?

Ah! én is érzem a rejtett vihar dühét
S kiontom lelkemet nehéz fájdalmival!
Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
A sír süket; mégis van engem, aki hall!

Te szám szerint tudod fejünk hajszálait
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod! . . .
Ezernyi könny s nyomor mégis honnét van itt . . . !?
— Uram nem érthetem a te akaratod! —

Mégis bár utaid titkát feszengetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram haragra ellenem;
Mely bennem igy zajong, az a por . . . a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutám,
Keresve enyhülést fájdalmam közepett,
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyíthat meg más, mint ki megsebhetett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár:
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is a keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.
Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segíts, hogy elbírjam viselni, ami ért!
S bár mit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem miért? —

Virágok és füvek harmatban ferdenek,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, —
Ahonnan áldással száll e lágy permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hűs gyepén nyugtatva homlokom,
Higyjek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd megtalálom ott . . . !
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!!

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF
1813—1871

BÚCSÚ

Isten veled, hazám, bátrak hazája,
Isten veled, te völgy, ti zöld hegyek!
Gyermek-reményim s bánatim tanyája,
Isten veled, én messze elmegyek;
Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon.

Nem, mint Helvécia hótakart tetői,
Nem nyúlnak oly magasra bérceid,
S tán szebbek a Provence daltelt mezői,
Mint zöld kalászt hullámzó téreid:
Virág mit ér, mit ér a bérc nekem?
Hazát kiván, hazáért ver szivem.

Az ég egy kincset ád minden hazának,
S a nemzet híven őrzi birtokát;
Császárról szól a francia fiának,
Büszkén mutatja Róma ó falát,
Hellásznak kincse egy elomló rom,
Tiéd, hazám, egy szentelt fájdalom.

Hallgatva áll Rákosnak szent határa,
Ah régen hallgat immár a magyar!
S az ősök elenyészett nyomdokára
Az esti szellő új fövényt takar;
Hallgatva áll a tér, szivünk szorul,
S egy könny beszél hazánk nagyságirul.

S egy könny Budáról, mely magas tetőjén
Sötéten áll: egy bús emlékezet,
Nagy sírköve hazámnak temetőjén,
S ráírva mind, mi véle elveszett,

Régen szétdönté az idő falát,
Kövén meglátni a csaták nyomát.

S még áll Mohács, még áll! magasbra nőnek
Az új barázdán s régi hősökön
Kalászai, erőt ád a mezőnek,
Bár rég lefolyt, a férfi vérözön;
Nincs kő határán, nincsen kúnhalom,
De áll a tér s nem vész a fájdalom!

S nem veszhet el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen.
S magyar lakik a parton, s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen.
Buda-, Mohács-, Nándornál elfutó
Tán honom könnye vagy te, nagy folyó?

S oh én szeretlek néma bánatodban,
Hazám, szeretlek könnyeid között,
Égőn szeretlek özvegy-fátyolodban,
Nehéz keserved, melybe öltözött;
Bájlón mosolyogsz, mert bár sorsod kemény,
Él még a sír felett is egy remény.

És most isten veled; talán sokára,
Örökre tán; hazám, isten veled!
Rég eltűnt ismert bérceid kék határa
S tovább siet vándorló gyermeked:
Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon!

VÉGRENDELET

Ha majdan átfutottam
Göröngyös útamat,
S hová fáradtan érek,
A sír nyugalmat ad:

Márványszobor helyébe,
Ha fennmarad nevem,
Eszméim győzedelme
Legyen emlékjelem.

S ha majd kijőtök néha
S megálltok síromon,
Zengjétek el a legszebb
Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
Melynél a szív dobog,
Tán halva is megértem,
S keblem hevűlni fog.

És sírjatok egy könnyet
Barátotok felett:
Dalt érdemelt, mert költő,
Könnyet, mert szeretett.

GYULAI PÁL
1826–1909

HADNAGY URAM

„Hadnagy uram, hadnagy uram!“
„„Mi bajod van, édes fiam?““
„Piros vér foly a mentére.“
„„Ne bánd, csak az orrom vére.““

„Hadnagy uram, hadnagy uram!
El ne essék itt az útban."
„„Belebotlám egy nagy kőbe;
Szegezz szuronyt s csak előre!""

Megy a honvéd, áll a hadnagy,
Mély sebében összeroskad.
„Hadnagy uram, hadnagy uram!"
„„Csak előre, édes fiam!""

MARGIT SZIGETÉN

Az alkonyfényen rezdül a fa lombja,
És nyájasan behajlik ablakomba,
Derűs árnyéka arcomon lebeg,
Suttogva kérd: hogy' vagy szegény beteg?
Jobban vagyok, enyhűlt a fájdalom,
S el-elszunyadva ébren álmodom.
Mily szép lehet most ott kinn a világ:
Kék ég, zöld fű, ezer nyiló virág,
Szökőkút cseppje és árnyas liget,
Calypso kertje e tündér sziget!
Nem láthatom, de hallom benn a zajt,
Mit kinn az élet ablakomra hajt;
Hallom beszédit, a mint föl- s lejárnak,
Újabb meg újabb vidám társaságnak;
Nő, férfi mind örűl, tréfál, nevet.
A jó kedv meg nem illet engemet,
S ki tudja: vaj' lesz-é még helyem ott,
Ma csak beteg, holnap talán halott...
Hallom csendűlni csalogány dalát,
Szivem' egy édes emlék hatja át!
Ébrednek ujra eltünt boldog évek,
Egymásba folyva, mint ködfátyolképek,

Ébred kihalt vágy, vesztett szerelem,
Illatmaradvány hervadt levelen...
Hallom zaját játszó kis gyermekeknek.
A fűben ott futkosnak, enyelegnek;
Oh gyermekim, mikor még élt anyátok,
Mikor ti is még kicsinyek valátok,
S igy játsztatok!... Az alkony elborúl,
Sötétedik, szemembe könny tolúl.
De szél fuvall, s a lombok zúdulása,
Csapongó hullám méla mormolása,
Gőzös robajja, közbe távol ének,
S tört hangjai el-elhaló zenének
Elrengetik ez éber álmu főt,
Mint dajkaszó a síró csecsemőt.

VIRÁGNAK MONDANÁLAK

Virágnak mondanálak,
A rózsa, liliom,
Mint egy tőnek virági,
Virúlnak arcodon.
De a virág nem érez,
Ne légy virág nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Csillagnak mondanálak,
Mely est koránya lett,
Virasztva édes álom
S édesb titok felett,
A csillagfény hideg fény,
Ne légy csillag nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem...

Hajnalnak mondanálak
Mely hogyha felköszönt,
Ég és föld mosolyogva
Örömkönyűket önt.
A hajnalláng muló láng,
Ne légy hajnal nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Vagy légy virág s virúlj fel,
Itt híved kebelén;
Légy csillag, fényt sugárzó,
Balsorsom éjjelén;
S hajnal, mely harmatot hoz,
Örömkönyűt nekem:
Oh légy a nagy világon
Egyetlen mindenem!

LÉVAY JÓZSEF
1825—1918

SZÜRETÜNK

1. Gondolatim mostan
Mulatozva járnak,
Csekély gazdasága
Körül éd'sapámnak;
Csak oda tér lelkem,
Mikoron elfárad,
Mikor másutt rajta
A búbaj megárad,
Ott nyugtot találhat.

2. Látom szerettimet,
Együttülnek épen,
Szőlőhegyünkön a

Körtvefa tövében.
Középen egy nagy tál,
Tálban izes étek
És körülte vidám
Megelégült képek
Nevető cselédek.

3. Szüreti szint ölte
Két kis hugom ajka,
Meglátszik a szőlő
Édessége rajta . . .
Pörölnek egymás közt
Pajzán kedvteléssel,
Egyik megharagszik
S azt mondja bus képpel,
Hogy nem kell az étel.

4. Édes apám pedig
A kulacsot kapja
S kitekeri nyakát;
Hogy lelkét kiadja;
Felköszönti szépen,
Ez a köszöntője:
„Adjon isten bővebb
Szüretet jövőre!"
S ugy iszik belőle.

5. És ekkor a pásztor,
A ki oda surran,
Elsüti puskáját,
Puska nagyot durran . . .
A fehérnép sikolt
Apám iszik elébb,
Azután azt mondja:
„Jőjjön kend közelébb!"
S a pásztor odalép.

6. Felhajt egy pohárbort,
Azután tovább megy;
Mert most igy adózik
Neki az egész hegy . . .
Már is félre billent
Fejében a kalap,
De nem gondol vele,
Mindig iszik, ha kap,
S olyan lesz mint a csap.

7. Oszlik a társaság
Az ebédnek vége;
Ujra daltól hangzik
A hegyek vidéke . . .
Ujra neki esnek
A termő tőkének
És míg fosztogatják,
Tréfálnak, mesélnek
A vidám cselédek.

8. Csak édesanyámnak
Felhős itt a képe,
Mivel én jutottam
Talán az eszébe!
Ha szép gerezdet lát,
Azt is nekem szánja . . .
Áldja meg az isten,
Mikor nem is várja,
Mikor nem is látja.

MIKES

Egyedűl hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zugását . . .
Egyedűl, egyedűl
A bujdosók közűl
Nagy Törökországban,
Ha csak itt nem lebeg sirjában nyugovó
Rákóczinak lelke, az eget csapkodó
Tenger haragjában!

Peregnek a fákról az őszi levelek,
Kit erre, kit arra kergetnek a szelek
S más vidékre száll a
Csevegő madárka
Nagy Törökországból . . .
Hát én merre menjek, hát én merre szálljak,
Melyik szögletébe a széles világnak
Idegen hazámból!?

Zágon felé mutat egy halovány csillag,
Hol a bércek fején hókorona csillog
S a bércek aljában
Tavaszi pompában
Virágok feselnek . . .
Erdély felé mutat, hol minden virágon
Tarka pillangóként első ifjuságom
Emléki repkednek!

Ah mért nem szállhatok hozzád szülőföldem,
Mikor minden bokrod régi ismerősem!
Mért vagy szolgaságban,
Gyászos rabigában,
Oly hosszu időkig!?
Ha feléd indulok, lelkem visszatartja,
Az édes szabadság büvös bájos karja,
Vissza mind a sírig.

Itt eszem kenyerét a török császárnak,
Ablakomra titkos poroszlók nem járnak
Éjjeli sötétben
Hallgatni beszédem'
Beárulás végett . . .
Magános fa vagyok, melyre villám szakad,
Melyet vihar tördel, de legalább szabad
Levegővel élhet.

Egyedűl hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zugását
Egyedűl, egyedűl
A bujdosók közűl
Nagy Törökországban,
Körülöttem lebeg sírjában nyugovó
Rákóczinak lelke az eget csapkodó
Tenger haragjában.

TÓTH KÁLMÁN
1831–1881

KI VOLT NAGYOBB?

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb,
Az-e, aki bedöngette
Keleten a nagy érckaput.

Az-e, aki hét vezérrel
Döntő karján sebet vágott,
Hogy halálig védelmezik
Ezt a dicső, szép országot.

Az-e, aki réges régen
Olyan nehéz halált tűrt el,
Hanem akkor is még egyet
Leütött a táborkürttel.

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Talán az a híres László,
Aki kivált seregéből
Oly magasan, mint egy zászló;

S mikor királynál is nagyobb
Úrrá akarták őt tenni,
El nem ment egy tapodtat sem,
Mert csak magyar akart lenni.

Vagy az, aki isten után
A legnagyobb csodát tette,
Mikor Nándorfehérvárnál
Reá rohant Mahomedre.

Avagy az, ki a zászlóval,
Melyen volt a szent szűz képe,
Hogy ne jusson más kezébe,
Úgy ugrott le a mélységbe.

Vagy az, aki Buda-várban
Vérhalálát úgy fogadta:
Hédervári, öreg apám
Valamelyik öregapja.

Avagy az-e, ki félkézzel
Malomkövet hengergetett,
Két nagy karddal verekedett,
Holtak hátán ivott, evett.

Vagy az volt-e a legdicsőbb,
Hősebb, nagyobb mindannyinál,
Az a nemes fiuból lett
Világverő hollós király,

Vagy az, aki várfalánál
Karjaiban jobban bízván,
Szigetvárnál kirohant és
Úgy halt meg a holtak hídján,

Vagy az, aki . . . Sokan voltak!
Nem tudom, hogy ki volt nagyobb,
Csak áldom az istenemet,
A mért én is magyar vagyok.

VAJDA JÁNOS
1827—1897

SZÁLL A HEGYRE

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak:
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet-szántva röpdes,
Minden oly merengő, csöndes,

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kisért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen . . .

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer –

Az a nagy bú, amely téged
Vádol, örök nagy természet;
Mely kiégett szívvel kérdi:
Mért születni? minek élni?

HÚSZ ÉV MULVA

Mint a Montblanc csucsán a jég
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szivem, többé nem ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kacérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül –
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szivem kigyúl,
Mint hosszu téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen . . .

A VIRRASZTÓK

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon,
Talán mi se volnánk ébren
Hanem mert a torban, éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát – ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
„Elég volt a gyász, a dal.
A mi megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!“

Ilyen szelet hallunk is már,
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a mult elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök
Kik szerezték vérökön
Azt is, a min ők mulatnak . . .
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi – álmodunk.

Álmodunk mi hihetetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami . . .

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.

Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakas szóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménnyel, vak reménnyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit látunk, az se csillag;
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csöndes ne volna!
De ez ugy fojt, ugy ijeszt...
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot ...
Égen földön semmi nesz ...

Szempillánk is csuklik immár ...
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden –
Mozdulhat a tetszhalott! ...

HARMINC ÉV UTÁN

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk – irgalmas végezet! –
Utolszor, egyszer még, a – sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.

Én látok itt olyant, mit senki más:
Csodákat mível emlékezetem.
A multból fölmerűl egy pillanat,
Mint oceánból elsülyedt sziget;
És látom ujra ifju arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban ...
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szivébe temetett;
Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
És nézzük egymást hosszan, szótalan ...
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy űl a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült, nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amig a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkan hullanak ...

A VAÁLI ERDŐBEN

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrü árnyak enyhelyében;

Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben! . .

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háboritlan,
Ami immár közelebb van . . .

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövendőkbe . . .

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfáról . . .

S ismeretlen sirgödörbe,
Elalunni mindörökre . . .
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni . . .

REVICZKY GYULA
1855—1889

PÁN HALÁLA

Alkonybíborban úszik a hajó.
A tenger keble álmodón piheg.
Csélcsap zefir, az arra illanó
Hableplét pajkosan lebbenti meg.
Langyos párázat rezg a légben;
A holdtányér az alkonyégen
Bágyadt szinéből lángba olvad át . . .
Köröskörül merengő némaság.

Lent a hajóba
Pattog a nóta.
Durva hajósnak
Vig lakomátul
Keble kitágul;
Szűk nyaku korsók összekocódnak.
Perdül a kocka, csalfa szerencse
Pörgeti arra, pörgeti erre.
Ölben a lányok
Ing a ruhájok.
Szív az ajak hiblájai mézet.
„Lezbia, csókolj! éljen az élet!
Éljen a kedvnek mámora, gőze,
Éljen a vágy, mely minden időbe',
Inni mohón kéjserleget unszol.
Nincs zene, bor, lány, hol Kocitusz foly!"

S még hangosabb lesz a hajófenék.
Szitok, kurjantás röpköd szerteszét.
Padlóra öntik a caecubumit,
Tiberiust, a császárt, igy köszöntve . . .
Egy ifju pár függöny mögé buvik;
Pajkos manó incselkedik körötte.
Mások szilaj cordaxot lejtenek,

S a gondtalan, a dévaj istenek
Látatlanul vegyülnek el e körbe.

És hallga a hajó kormányosa . . .
Hangot hall, mely nevén szólítja zordul,
„Thamus?“ . . . Ki az? Ki volna? Nem csoda,
Csak feje zúg, csak füle cseng a bortul.
De ni! Nem volt ez az előbbi hang?
„Thamus!“ . . . „No várj, nem tréfálsz meg, bitang!“
S fölmegy, hogy lássa. Gyönyörü éj:
Ezüstszegélyü a hullámkaréj.
A tengerből lágyan kirezgenek
A csillagok, vagy tán najádszemek?
S távol, hová a szem sötétben ér,
Etoliának partja feketél.

Thamus körültekint figyelmesen.
Lélek se. Minden néma, nesztelen.
Csalódott mégis; s már indulna vissza.
Lent kocka várja, bor s tüzes Melissza.
De ím, a titkos hang az éjhomályba',
Harmadszor is Thamus nevét kiáltja.
„A földi hang embertől jő; ez égi.
Ki vagy? Mi kell?“ – Thamus szepegve kérdi.

Harsány szózat zúg erre át a légen;
Meghallják lenn is a hajófenéken.
S ez ige hallik: „Thamus, vén hajós,
Légy tudtodon kivül ma jós.
Elérve Palodesz magaslatot
Add hirül: „A nagy Pán halott!“

S elnémul a duhajkodó csapat.
Nem kell a korty, nem izlik a falat.
Thamusnak nem jön álom a szemére;
Magába száll, merengő, meghatott;

S midőn Palodeszt a hajó elérte:
A part felé
Kiáltja,
Mint a szózat rendelé:
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!“

S egyszerre – ily csodát ugyan ki látott? –
Megindulnak fák, bokrok és kövek,
Halk zokogás kél; elhaló sirámot
Kínos nyöszörgés, jajgatás követ.
Velőt rázó, mély sóhajok keringnek,
Sirás hangzik fel, csukló, szaggatott.
De kétségbe'sve túlzokogja mindet:
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!“

„Némán hever hétcsövü fuvolája,
Amellyel nimfákat rémítgetett.
A föld mátul rideg, zord, néma, árva;
Nem élnek rajt' a játszi istenek.
A szatirok, szilvánok és najádok.
– Minden bokorban istenség lakott –
Ott hagytak fát, füvet, forrást, virágot . . .
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!“

A természetből elszállott a lélek;
Eztán a földön isten nem mulat.
Nem lesznek többé gondtalan kedélyek;
Jön a szivet fásító öntudat.
Egyhanguság, elmélkedés unalma . . .
Oh Thamus, ezt jelenti jóslatod!
Megszünt az istenek pogány uralma,
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!“

Hallják ezt a hajósok, de nem értik.
„Meghalt a nagy Pán?“ álmélkodva kérdik.
Ki fejti meg e százhangu siralmat? . . .
Ti embersorsot intéző hatalmak,

Oh küldjetek fényjelt e vak homályba,
Hogy mit jelent a természet sirάma.

Ez zúg az erdő, hűs szellőcske támad,
Az éj sötétje szürkeségre bágyad,
A lejtőn finom ködburok lapul
S titkos szózat kél ime válaszul:

„Pán és családja meghalt. Él az isten;
Nem fűben, fában, kőben, de szívben.
A kicsapongó istenek halottak,
Kora lejárt a dölyfös boldogoknak.
A szenvedők birják eztán a földet.
Édes gyönyör leszen hullatni könnyet.
Az erdő hallgatag szelid magánya,
A búsulóknak lesz vigasztalása.
Ki szomorú nem volt, az mind pogány.
Ő rendelé ezt igy a Golgothán,
Ő aki jámbor, irgalmas, szelid
S elvette a világnak bűneit."

És im kelet felől, ahol pirosra
Leget, párát, a hajnal fénye fest.
Az ég alján a földdel összefolyva
Feltűnik a kereszt.

KOMJÁTHY JENŐ
1858–1895

ÓDA A NAPHOZ

Üdvöz légy, csillagok királya, büszke hatalom!
Lángszekerén a lelkesedésnek
Tündöklő trónodig emelkedem
Zengeni s áldani téged, ó dicső!
A mozdulatlan, ős világtalan világot
Lángra te gyujtád;
Harmatcsepp, orkán, kedv, sirám, a bűn s a pompa
A virág és a gondolat, az állat és az eszme:
Mind a te munkád.

Te vagy az Isten! Mint a többi, én nem alkotok
Magamnak semmiféle bálványt
Se holt kövekből, sem a gondolat
Kiszáradt, zörgő, síri vázıból.
Ők lelket tüzarany kohódban nem keresnek,
Mert vakok arra;
De látom én sugárzó csillagtermedben
Az örök tűzmagot, s az ősi, az isteni lelket
Ömleni abba!

Mert te vagy Adonáj s te vagy a sokszemű Ozír.
El-Saddaj is te vagy, a szörnyű,
A halhatatlan Jehovah te vagy
És te vagy Moloch is, a tűz, az úr;
Te vagy a fénylő Juppiter, Zeüsz, az égi
S te vagy Apolló!
A pusztító, a zord, a sivatag Azázel
S a ragyogó, a lobogó Bál – jól tudom – te vagy mind
Lángokat oldó!

Lobognak más napok, tündöklő csillagistenek,
De egy sem áll olyan közel szívemhez

És senki sincs nálad jóságosabb.
De vészt szemöldököd egyetlen rándulása hozhat
És semmi sem lehet fönségesebb az űrben
A te haragodnál.
Óh, boldog én, kinek szerelmed óriási terhe könnyű!
Úgy érzem olykor, mintha egyesülnénk és szivemben
Mintha te lobognál.

Üdvöz légy csillagok királya, büszke hatalom!
Lángszekerén a lelkesedésnek
Tündöklő trónodig emelkedém
S dicsőitve zengtelek, atyám!
Gyujts halhatatlan lángokat te bennem,
Örökre lássalak!
Csókolj és ostorozz, szívd, égesd föl lelkemet bár,
Ölelj, vagy ölj meg: üdvözítesz; sujts vagy emelj bár:
Tégedet áldalak.

ÉLOA

Álmatlan, hosszú éjszakákon
Neved' susogja lázas ajkam
Gyötörve édes izgalomtól
S ha tombol vágyak vésze rajtam.

Ha rettegek, sírok, sohajtok,
Ha szivem dobban: mind csak érted;
S szivem viharló lüktetését
Te látod, érzed és megérted.

Ha lelkem mély gyönyörbe szédül
S magamat istenülni érzem:
Ha szakgató, forró, kegyetlen
Kínoktól roskad porba térdem:

Ha üdvösség, csodák varázsa,
Vagy sorsverés ragad magával:
Neved' kiáltom lelkesedve,
Versent a lelkek szent karával.

Neved' kiáltom esdekelve,
Ujongva, sírva; alva, ébren;
S neved fog élni túl időkön,
Túl minden véges szenvedélyen.

És gyönyöröktől haldokolva
Ha fejemet a sírba hajtom:
Szerelmes lelkem' kilehelve,
Éloa! szép neved' sohajtom.

KISS JÓZSEF
1843—1921

Ó MÉRT OLY KÉSŐN

Ó mért oly későn, levelek hullása,
Daru távozása idején;
Mért nem találkoztam rózsanyiláskor,
Hajnalhasadásakor veled én?

Mért nem hallgathattuk édes-kettesbe,
A pacsirtát lesbe' te meg én?
Mért nem találkoztunk a mámor, a vágyak
Az ifjú álmok idején!...

TÜZEK

Ismeritek a vidám rőzselángot
S ropogását a vályog-tüzhelyen?
A nyilt arcokat, a nyájas világot,
Hol tréfa és dal önként megterem?
Recsegő gallytól, pattogó szilánktól
Lestem el egykor a dal ütemét,
Hol az a tűz? Mi lett a rőzselángból?
Nekem elhamvadt – talán másnak ég.

S hova lett, aki játszva élesztgette
Kis tarka kötennyel, a gyermekleány?
És hova tünt a fiú méla kedve,
Ki ott lebzselt a leány oldalán?
Együtt dobáltuk a háncsot a tűzre,
A redveset úgy mint a nyirkosat,
És találgattuk, boldog álmot fűzve,
Hogy a siró fa vajjon kit sirat?

Szálló időnek suhogó fövénye –
Minek bolygatni, amit betemet?
A rőzselángra más tüzek jövének.
Emésztőbb láng ragadta lelkemet
Hirért lobogni – istenem, mi dőre!
Az igazságért – ó mily elfogult!
S mig örök lázban törtettem előre,
Hajam megszürkült, lelkem elborult.

Az én mezőmön nem értek kalászok,
Az én aratásom egy marék virág,
Az én gyönyöröm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág. – –
Kialvó lángok pernyéje szitálva,
Szürkén, szomorún, csak esik, esik, –
Félek, hogy álmaim összezilálja,
S elhagynak, mire beesteledik.

Hideg van ... Fázom ... Friss szenet a tűzre!
Gyilkos melegét hadd fújja reám,
Mint macska teszi a madarat űzve,
Akit felvert gyanútlan éjszakán.
Ó milyen tűz ez! Mi más, mint a régi!
Nem erdőn termett, a mélység dobta ki:
Világforrongás volt az anyja néki
És forradalmak az ő fiai.

Hogy zúg, hogy dohog, hogy kattog, hogy lármáz
Hogy mormol veszekszik a kürtő alatt!
Mintha rab démonok az ajtót ráznák,
Hogy börtönükből szabaduljanak.
Haragvó isten! Mi lesz a világból,
Ha egyszer a kőszén öntudatra jut,
S a buta rög megindul magától,
S a sistergő katlan majd egyszer kifut.

Ha összeomlik mindaz, ami korhadt,
Mi évezredek véres bálványa volt,
És oduikból elővánszorognak
A rászedett, a megcsalt milliók ...
Látom mozdulni — — látom keveredni — —
Egy új Marseillaise gyujtó hanginál,
Az ócska tetőkbe üszköket vetni,
Míg az utolsó is véres lángban áll!

— — S amig lelkemmel káprázatok játsznak,
S jövendő tüzek délibábja von,
Amelyek távol ég alján cikáznak — —
Valamikor — — beomlott siromon:
Itt ülök némán, magamba rogyva,
Míg száll az óra mint egy pillanat,
És félig ébren és félig álomba'
Piszkálgatom a húnyó parazsat.

A NAPHOZ

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
Legizzóbb lángod, te nap! ide vesd,
Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
Delelő fényed, nyugvásod harmatja
A mi ezüstünk, a mi aranyunk –
S ha a föld egyszer tejét le nem adja,
Mi oly inséges szegények vagyunk.

Tápláló anyja más népnek a tenger,
Sós habja drága, apadatlan kincs,
Mi kulcslyukon át nézzük sovár szemmel,
De a karunknak hozzá köze nincs.
Hatalmas rajban járnak a hajók kinn:
Visszatérőben ide egy se tart –
Az Oceánok nagy végtelenségin
Ki is ösmerné a szegény magyart?

Hol évmilliók ősvetése hűlt le:
Gyémántmezőkön ásónk nem kutat.
Másé a Dél – rejtelmesen terülve,
S művészetével gőgös Nyugat.
Lomhán gomolyg a gyárkéményünk füstje,
Versenyre brittel, frankkal nem kelünk –
A hármas hegy – a négy folyam ezüstje –
Oly szűk világ, de nekünk mindenünk!

És mienk vagy te örök nap az égen! –
Oly éltetőn nem sütsz te sehova,
És lángod lüktet a férfi szívében
S fényedtől édes a nő mosolya.
Nem vág oly rendet, mint minálunk, senki,
Rendet a réten, rendet a csatán,
És könnyű vérrel úgy gondot temetni,
Sírva vigadni sem tud senki ám!

Kelet pusztáin már téged imádtunk
És pogány sorban neked áldozánk,
A termő róna napsütötte álmunk:
E föld élt bennünk sejtelem gyanánt.
Sokszor lehunytál véres alkonyatban.
Sokszor kerestünk: nem voltál sehol.
Mint a szerelmes, ki búvik, felbukkan,
S párjával végül mégis egybeforr.

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
Legizzóbb lángod, te nap! ide vesd;
Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
Forrald merész nagy tettekre a vérünk,
Ha lankad a hit s csügged a remény –
És aranyozd be a mi szegénységünk,
Te arany nap, az égbolt tetején!

AZ ÖRÖK SZÉPNEK

Az örök szépnek, örök ifjúságnak
Utolsó álmát veled álmodom,
Te elmúlhatsz, te elhervadhatsz másnak;
Én hervadásod látni nem fogom.

A szellő, melyre te a kelyhed bontod,
Melytől szépséged telje teljesül:
Éltem fájáról az utolsó lombot
Rázza le lassan, kérlelhetlenül . . .

Te, válladon a királyi palásttal,
Bevonulsz büszkén, diadalmasan,
Míg engemet a tulsó kapun által
Már kifelé visz magányos utam.

ENDRŐDI SÁNDOR
1850–1920

HAJÓK TALÁLKOZÁSA

Éjjel, ha tengeren
Két gálya egymás mellett elmegyen,
Árbóclámpájuk rögtön felrepűl,
Köszöntik egymást ismeretlenűl,
Ottkünn a tengeren.

Sötéten, hallgatag
Bolyongjuk át a földi utakat;
Van fájó szivünk, könnyező szemünk,
És egymás mellett mégis elmegyünk
Sötéten, hallgatag . . .

CINKA PANNA

Cinka Panna hegedűje,
Hegedűje –
Mintha csak a sátán maga
Hegedűlne:
Bűbájol a ringatója,
Bolondit a keserűje.

Ha vigan szól az a nóta,
Az a nóta:
Szent Dávid is táncra perdül
Fenn a holdba:
A kerek ég csupa csillag,
A kerek föld csupa rózsa.

De mikor bús a nótája,
A nótája:
Beborul a csillagos ég
Nagy rónája, –

S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna . . .

SZABOLCSKA MIHÁLY
* 1862

A GRAND CAFÉBAN

Sír a nóta, magyar nóta
Muzsikálnak este óta
Messze, messze, idegenben
Mesebeli tündérkertben,
Egy párisi fogadóba;
– Fogadóba!

Mennyi érzés, mennyi bánat,
Szíve van tán a nótának.
Oly szomorún sírdogálja:
Miben áll a mulatsága,
Kondoroson a bojtárnak,
– A bojtárnak!

A teremnek minden lángja,
Mintha pásztortűzzé válna
– Csak itt lent a cifra lányok
Fényes urak, asszonyságok,
Nem figyelnek a nótára,
– A nótára!

Nevetgélnek, beszélgetnek,
De ők arról nem tehetnek.
– Tudja a jó Mindenható,
Mi is azon sírnivaló!
Hogy a ménes ott delelget,
Valahol egy csárda mellett,
– Csárda mellett!

DAL A KIS DEMETER RÓZSIKÁRÓL

Uram, a telet Te formáltad,
A zivatarnak Te adsz szárnyat...
S gondod kinek kiterjed mindenekre,
Tudod-e, hogy meghalt az este
A kis Demeter Rózsika?

Még bizonyosan emlékszel rá.
Maga az élet lehellett rá.
Szép szeme mosolygott unosuntalan,
Ott ült mindig az első padban
A kis Demeter Rózsika!

S oh, hogy tudott kérlelni Téged,
Az ártatlan, ki sohse vétett.
Anyja, az esztendős nagy betegágyon,
Biztatta, hogy Téged csak áldjon;
Mert Te az árvák atyja vagy.

...Hozzánk a város nagy közel van;
S ma mégis úgy lelték meg holtan.
Anyjának orvosságért tipegett be,
S jövet a vihar útba lepte
A kis Demeter Rózsikát.

...És most nekem kell majd felette
Hirdetnem, Uram, hogy bölcs vagy te!
Hogy jó vagy, és irgalmas véghetetlen,
Hogy végig ott volt kegyelmedben
A kis Demeter Rózsika.

Én Istenem, oh feddj meg engem,
Hadd tudjak hinni rendületlen!
Nehogy majd én is pogány zokogással,
Oda boruljak vétkes gyásszal,
A kis Demeter Rózsira!

VARGHA GYULA

*1853

SZÉLMALOM

Hej halom, hej halom, kis kávai halom,
Mikor még tetődön ott állt a szélmalom!
Mátra felől mérges szél kapott alája,
S forgott, forgott, forgott széles vitorlája.

Rakott szekér oda ritkán szokott állni,
Csak a szegénység járt őrölni, darálni;
Síró taligáját, darabocska zsákkal,
Egy-egy zsellérasszony tolta fáradtsággal.

De azért a rozzant, rozoga malomban
Mégsem telt az idő álmos unalomban;
Pergett a sok szomszéd- s komaasszony nyelve,
S járt a garat folyvást, vígan kelepelve.

Járt, amikor szél fújt; de gyakorta nyáron
Egy levél se mozdult az egész határon.
S állt a malom búsan, ajtaja bezárva,
Hetekig sem lendült leeresztett szárnya . . .

A hogy' alácsüngött nagy szárnya erőtlen,
Mintha ma is tisztán itt állna előttem.
Körül a kerek ég egy ragyogó ráma,
S a fénysugaras táj színes panoráma.

Malom közelében legeltet a csordás,
S széles, poros úton ép most foly a hordás;
Magasan megrakott kocsik sorát látom
Lefelé sietni a napos dombháton.

Üres kocsik szemben hordásra szerelve
Futtatnak az úton, repülő port verve,
Áll a kocsis hetyke, lobogó gatyával,
Néha egyet-egyet csördít ostorával.

Szélmalom lábánál, napnyugatnak dőlő
Oldalán a dombnak hogy' zöldel a szőlő.
Lángol a nap, lángol, pörzsölve, aszalva,
Lombos venyigék közt sietek az aljba . . .

Selymes, puha fűben jó itt heverészni,
S a ragyogó mennybolt kék magasát nézni.
De mi ez?... Szememre mintha homály szállna,
Tovatűnik a kép, multam derüs álma . . .

Csak a malmot látom. Mintha nőttön-nőne
Nagy, sötét, morajló felhőkre vetődve;
Az éjbe bukó nap vörösen süt rája
S forog, forog, forog véres vitorlája.

(1917)

KEVÉS A VETÉS

Ülök szomorún a vonatban
S egy daltöredék kisér szakadatlan,
Tört hangja egy bús, panaszos dalnak:
Kevés a vetés, sok a parlag.

Fut a táj, hegy-völgy váltja a síkot,
Nagy tábla után jönnek pici csíkok;
Tarlón, ugaron fel-felröppennek a varjak.
Kevés a vetés, sok a parlag.

A föld csupa gaz, csupa kóró,
Magvát a szelekbe kiszóró.
Hol a szél vet, ugyan ki arathat? —
Kevés a vetés, sok a parlag.

Kihalt a mező, elvétve ha egy-két
Gyerek zavarász kócos tehenecskét,
Vagy roskatagon öreg ember ballag.
Kevés a vetés, sok a parlag.

Szomorú ősz, a felleg a tájra
Ködesőjét egyre szitálja,
Siratja talán, kik többé nem aratnak . . .
Kevés a vetés, sok a parlag.
(1918)

KOZMA ANDOR
*1861

MAGYAR PUSZTÁN

Ébreszti a földet
Piros nyári hajnal.
Teli van a szívem
Szerelemmel, dallal.
Ragyogó reménnyel,
Merész ifjú hévvel –
Teli van a szívem
Petőfi versével.

Napisten az égen
Egyre följebb vágtat,
Fényözönbe vonja
A magyar pusztákat.
Utjába gyülemlő
Vad vihart ver széjjel –
Teli van a szívem
Petőfi versével.

Piros nap búcsúzik
Nyugati határon,
Sejtelmes alkonyban
Éj sötétjét várom.
Kifogyott szivemből
Hangja tűzes dalnak,
De a magyar puszta
Hallga! – most sem hallgat.

Titokzatos hangok
Nagy összhangja támad,
Borús-derűs tréfa,
Nemes, méla bánat.
Megtelik az éjjel
Hősi szép regével, –
Teli van a szívem
Arany énekével.

IGNOTUS
*1869

TAVASZI BOR

Gyenge rügyek, halványzöld levelek,
Sorsomba negyvenedszer visszatérők,
Uj tavaszok, elvonuló telek,
Lemondva múlók, követelve kérők,
Késségek, miknek hűse is meleg,
És meghalások, szürkeségbe térők – –
Mit tudom én, mi az, ami ragyog,
Mit tudom én, ki az, aki vagyok!

Részeg vagyok, mondjátok. Az lehet,
Gondolom is a bort, ami megejtett,
Torkomba érzek gyülni könyeket,
Miket a húnyt szem gőgje visszarejtett:
Őrületet, mely az agyban rekedt,
Csókot, amely csattanni elfelejtett
És életet, életet, életet,
Amelyeket aki élt, nem élhetett.

Ó szép tavasz, ó gyönyörű világ,
Ó paradicsom annak, aki birja,
Asszonymosoly és almafavirág,

Vizek esése, illanatok írja,
Ó vágy, mi fülleszt, ó kín, ami rág,
Lételek ágya, rothadások sírja — —
Éjféli csöndek, hajnali zenék:
Feleljetek nekem: vagyok-e még?

Vagyok-e még és voltam-e vajon,
S nem csak a magam álma-é, hogy voltam,
S nem itt viaszlik-e önágyamon
A halott, kinek fölibe hajoltam,
Én vagyok-e, ki ballag utamon
S nem porlok-e rég valamerre, holtan,
Pályám — — én vagyok-é, aki futom?
Nem tudom — — ha megöltök, se tudom.

Jaj, megvesznek a tavaszi fagyok
Megújra, míg tavaszvirágra várok,
S koporsófödél, ami fönn ragyog
És lenn az utca temetői árok;
Kezdettől fogva én nem én vagyok,
Kezdettől fogva én csak hazajárok — —
S tavasz s virág s napfény és szerelem:
Élj és ragyogj és ne törődj velem!

HELTAI JENŐ
* 1871

A VÉN KOCSIS DALA

Van nekem egy öreg lovam
Meg egy rozzant szekerem,
Jó időbe, rossz időbe
Mindig vígan terelem.
Semmi bajom, semmi gondom,
A lovamnak csak aszondom:

–Gyű Madár, hej Madár!
És a többit tudja már,

Napestig a bakon ülök,
Szundikálok, pipázok,
Jó időbe sütkérezek,
Rossz időbe megázok.
Így megy ez már évek óta,
Nem változik már a nóta,
–Gyű Madár, hej Madár!
Nem változtam én se már.

Egyre vénebb lesz a szerszám,
Egyre vénebb lesz a ló,
Kocsi-húzni, utca-futni –
Néki az már nem való.
Így azután mindegy nékem:
Van vendégem, nincs vendégem,
–Gyű Madár, hej Madár!
Se nagy haszon, se nagy kár!

Válogatós úri népség
A kocsimba be nem ül,
Igaz is, hogy cifra rajta
Nincs se kivül, se belül.
Nem is igen kinálgatom,
Meg se billen a kalapom,
–Gyű Madár, hej Madár!
Megélek én így is már!

Néha mégis beletéved
Egy szerelmes ifju pár,
Készülődök, kászolódok:
Gyű Madár és hej Madár!
Mire lassan nekivágok,
Elfelejtik a világot,
–Gyű Madár, hej Madár!
Édes a csók, csattan már.

Vén lovam is, ahogy hallja,
A világnak nekivág,
Mint amikor a huszárló
Meghallja a trombitát.
Ahogy büszkén lépegetne,
Visszatér a régi kedve,
– Gyű Madár, hej Madár!
De sok csókot hallott már.

Eszébe jut a lovamnak
Az a csók . . . és az a nyár . . .
Az a nyár és az az eskü . . .
Gyű Madár és hej Madár!
Oly tüzes lesz, amilyen volt,
A gazdája is ilyen volt,
– Gyű Madár, hej Madár!
Bizony annak vége már.

Jobb lesz nekünk lassan menni,
Vén szekerem, vén lovam
Jobb lesz nekünk megpihenni,
Öreg idő, este van.
Lassan menni, megpihenni,
Hogy ne bántson senki, semmi,
– Gyű Madár, hej Madár!
Miértünk már úgyse kár!

ADY ENDRE

1877–1919

GÓG ÉS MAGÓG FIA VAGYOK ÉN

Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat
S mégis megkérdtem tőletek:
Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
Fülembe még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévényél betörnöm
Új időknek új dalaival?

Fülembe forró ólmot öntsetek,
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne halljam az élet új dalait,
Tiporjatok reám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit se várva
Mégis csak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.

A MAGYAR MESSIÁSOK

Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalmak is mások.
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnek,
Mert semmit se tehettek,
Óh semmit se tehettek.

ELILLANT ÉVEK SZŐLŐHEGYÉN

Tort ülök az elillant évek
Szőlőhegyén s vidáman buggyan
Torkomon a szüreti ének.

Ónos, csapó esőben ázom
S vörös-kék szőlőlevelekkel
Hajló fejem megkoronázom.

Nézem a tépett venyigéket,
Hajtogatom részeg korsómat
S lassan, gőggel magasra lépek.

A csúcson majd talán megállok,
Földhöz vágom a boros-korsót
S vidám jóéjszakát kivánok.

JÓ CSÖND-HERCEG ELŐTT

Holdfény alatt járom az erdőt.
Vacog a fogam s fütyörészek.
Hátam mögött jön tiz-öles,
Jó Csönd-herceg
És jaj nekem, ha visszanézek.

Oh, jaj nekem, ha elnémulnék,
Vagy fölbámulnék, föl a Holdra:
Egy jajgatás, egy roppanás.
Jó Csönd-herceg
Nagyot lépne és eltiporna.

SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.

De, jaj, nem tudok igy maradni,
Szeretném magam megmutatni,

Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak.

Ezért minden: önkinzás, ének,
Szeretném, hogyha szeretnének
S lennék valakié,
Lennék valakié.

SÍRÁS AZ ÉLET-FA ALATT.

Lentről nézem ős terebélyed,
Piros csodákkal rakott Élet.
Óh jaj,
Te hitvány, te hitvány, te hitvány.

Nem áhított így soha senki,
Nem tud téged más így szeretni.
Óh jaj,
Hiába, hiába, hiába.

Csodáidból csak egyszer adnál,
Fiadnak csak egyszer fogadnál.
Óh jaj,
Be várom, be várom, be várom.

Véremmel hivlak, csallak, várlak.
Véremmel gyűlöllek, imádlak.
Óh jaj,
Csak nézlek, csak nézlek, csak nézlek.

És itt maradok, itt a porban.
Tudom, én tudom, eltiportan.
Óh jaj,
Halálig, halálig, halálig.

A FÖL-FÖLDOBOTT KŐ

Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, ujra meg ujra
Hazajön a fiad.

Messze tornyokat látogat sorba,
Szédül, elbúsong s lehull a porba,
Amelyből vétetett.

Mindig elvágyik s nem menekülhet,
Magyar vágyakkal, melyek elülnek
S fölhorgadnak megint.

Tied vagyok én nagy haragomban,
Nagy hütlenségben, szerelmes gondban
Szomorúan magyar.

Föl-fölhajtott kő, bús-akaratlan,
Kicsi országom, példás alakban
Te orcádra ütök.

És, jaj, hiába, mindenha szándék,
Százszor földobnál, én visszaszállnék
Százszor is, végül is.

NÉGY-ÖT MAGYAR ÖSSZEHAJOL

Itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol
S kicsordul gúnyos fájdalmukból
Egy ifju-ősi könny, magyar könny:
Miért is?

És utána, mint a zápor
Jön a többi könny:
Miért is, miért is, miért is?
S nincs vége könnynek és miértnek,
Fölöttük hahota köszön,
Hahotája, akik nem értnek
S akik sohase kérdik s kérdték:
Miért is?

És csöpög a könny:
Miért is, miért is, miért is?
És hömpölyög fönt a hahota,
Hogy soha, soha, soha.

Ennyi búsulással fényesen
Nyilnék meg az Ég,
Ahol csak Ég és okos üdvösség van
S itt nem elég.
Itt nem kell csak a könny
S itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol.
Miért is, miért is, miért is?

AZ ILLÉS SZEKERÉN

Az Úr Illésként elviszi mind,
Kiket nagyon sujt és szeret:
Tüzes, gyors szíveket ad nekik,
Ezek a tüzes szekerek.

Az Illés-nép Ég felé rohan
S megáll ott, hol a tél örök,
A Himaláják jégcsúcsain
Porzik szekerük és zörög.

Ég s Föld között, bús-hazátlanul
Hajtja őket a Sors szele.
Gonosz, hűvös szépségek felé
Száguld az Illés szekere.

Szívük izzik, agyuk jégcsapos,
A Föld reájuk fölkacag
S jég-útjukat szánva szórja be
Hideg gyémántporral a Nap.

MÁJUSI ZÁPOR UTÁN

Nagymessziről ködölt a Bükk,
Gőzölt a sík, áradt az Ér
S fáradt testemben hirtelen
Ott, a záporverte mezőn
Piros dalra gyujtott a vér,
Piros dalra gyujtott a vér.

Szinte sercent, hogy nőtt a fű,
Zengett a fény, tüzelt a Nap,
Szökkent a lomb, virult a föld,
Táncolt a Föld, táncolt az Ég
S csókolt minden az Ég alatt
S csókolt minden az Ég alatt.

Káprázó városi szemem
Behunyom ennyi csók előtt
Rebegőn és nyugtalanul
És halkan kérem az Urat:
„Áldd meg ezt a csókos mezőt,
Áldd meg ezt a csókos mezőt.“

Itt is, ott is asszony-csapat
Kapál, hol majd élet terem.
(Óh mégis-mégis élni jó.)

Erősek és fiatalok
S a lábuk térdig meztelen
S a lábuk térdig meztelen.

HA HOLTAN TALÁLKOZUNK

Áldj meg, ha itthagysz, áldj akkor is,
Ha rossz voltam.
Nem nézhetünk egymás szemébe
Majd egykor holtan.

Fölpattant, nagy, halott szemeink
Kérdve világítják az éjünk:
Miért nem voltunk jók egymáshoz,
Amikor éltünk?

A HALÁL LOVAI

Holdvilágos, fehér uton,
Mikor az égi pásztorok
Kergetik felhő-nyájokat,
Patkótlanul felénk-felénk
Ügetnek a halál-lovak.

Nesztelen, gyilkos paripák
S árnyék-lovagok hátukon,
Bús néma árnyék-lovagok.
A Hold is fél és elbuvik,
Ha jönnek a fehér uton.

Honnan jönnek, ki tudja azt?
Az egész világ szendereg:
Kengyelt oldnak, megállanak.

Mindíg van szabad paripa
S mindíg van gazdátlan nyereg.

S aki előtt megállanak,
Elsáppad és nyeregbe száll
S fehér úton nyargal vele
Holdvilágos éjjeleken
Új utasokért a Halál.

IFJÚ KAROK KIKÖTŐJÉBEN

Gyuladj föl karcsú, piros Fároszom,
Fiatal évek büszke toronyrabja,
Lángoló arcod pírban hogy fogadja
Dacos arcú, vén bolyongóját
Földöntúli, titkos, ős tengereknek.

Hol ájult, szent kikötőkben szeretnek
S lecsavarják az Ég rossz lámpáit,
Hol lángolnak Napok gyanánt a csókok,
Onnan jött meg a te bódult hajósod.
Szökött, futott, hogy szent, ellopott Éjben
Mesékkel és csókokkal bújjon el
Friss karjaid meleg kikötőjében.

Aromáját számon mért keresed
Exótikus illatú, messzi nőknek?
Minden más nőt azért csókoltam én,
Hogy buja, nagy virágzásban előtted
Büszkén álljak tudós kertű szívemmel.
Ezer virágot nyit a szerelem
S én összeszedtem valamennyit: vedd el.

Titkon, míg vén arcom símogatod,
Ifju lyányság-kincseiddel ne kérkedj,

Látod ezt az erős bordás hajót,
Alig születtél, hogy elindult érted
S világokat járt, hogy hozzád térhessen
S nézd vakító, nagy gyémánt-hitemet,
Benne ragyog hozzám-hajlandóságod
S nézd e rabolt, telt aranyserleget,
Felében vér, felében Te jóságod.

Éveink számát ravasz kis fejed
Mért vonja, tépi, töprengi, bogozza?
Hozzám-vénülőn el kell majd, hogy érj,
Bolondságok közt fogyva, okosodva,
De Te leszel legszeretettebb asszony.
Minden más asszonyt megloptam miattad.

Ha csókunk közt titkos jajok riadnak,
Légy büszke, boldog, kacagj föl, örülj:
Urad siratják: engemet siratnak.
S ha kisért a kiváncsi szerte-vágy,
Öld magadba, mert úgy se lehetsz másé
Kikötőjéből ékes szerelemnek,
Csodának, szépnek, mámornak és jónak
Nincs Isten, Erő, Csók, Csoda, Halál,
Mely kivontassa briganti-hajómat.

SIPJA RÉGI BABONÁNAK

Csak magamban sírom sorsod,
Vérem népe, magyar népem,
Sátor-sarkon bort nyakalva
Koldus-vásár közepében,
Már menőben bús világgá,
Fáradt lábbal útrakészen.

Köröskörül kavarognak
Béna árnyak, rongyos árnyak,

Nótát sípol a fülembe
Sípja régi babonának,
Édes népem, szól a sípszó,
Sohse lesz jól, soh'se látlak.

Szól a sípszó: átkozott nép,
Ne hagyja az Úr veretlen,
Uralkodást magán nem tűr
S szabadságra érdemetlen,
Ha boszút áll, gyáva, lankadt
S ha kegyet ád, rossz, kegyetlen.

Üzenhettek már utánam,
Késmárk hegye, Majtény sikja,
Határ-szélen botot vágok,
Vérem többé sohse issza
Veszett népem, veszett földje
Sohse nézek többé vissza.

A HALOTTAK ÉLÉN

Most a mezőn mindenki veszt
S vér-felhők futnak szabadon
S hű csapatomat most leltem meg
Most leltem meg a csapatom,
Az Életből kikényszerültet.

Életes, drága jó fiuk,
Óh, halottakként ébredők,
Be szeretőn rántom ki kardom
Árnyas, szent rangotok előtt
S benneteket meg most talállak.

Nem voltak hősibb társaim
Soha, mint a mostaniak,

Fejükön az éjféli holdfény
Eget-verő fényes sísak,
S fejüket friss sírból hozták föl.

Be sokáig várakozék
Én, árvult, társtalan Kain
S ím, hirtelen érkeztek hozzám
A társaim, a társaim
Levitézlettjei a kedvnek.

Mint néztek, hajh, ők valaha,
Mint járták velem a mezőt
Szegény hozzám-testvérisültek,
Jámbor élet-levetkezők
S ím, meredt szemmel mosolyognak.

Mert mind az Életé valánk
S ha lelkünk meg-megütközött:
Csak az élet áradt túl bennünk,
S ugye, most a sirok fölött
Szeretjük egymás tarka célját?

Be szép, kisértetes világ.
Be jó nekem, be szép nekem:
Most az igazi halaványak
Táborában vezérkedem,
Hogy az Életre mosolyogjunk.

EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA

Az Égből dühödt angyal dobolt
Riadót a szomorú földre,
Legalább száz ifjú bomolt,
Legalább száz csillag lehullott,
Legalább száz párta omolt:

Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Kigyuladt öreg méhesünk,
Legszebb csikónk a lábát törte,
Álmomban élő volt a holt,
Jó kutyánk, Burkus, elveszett
S Mári szolgálónk, a néma,
Hirtelen, hars nótákat dalolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Csörtettek bátran a senkik
És meglapult az igaz ember
S a kényes rabló is rabolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Tudtuk, hogy az ember esendő
S nagyon adós a szeretettel:
Hiába, mégis furcsa volt,
Fordulása élt s volt világnak.
Csufolódóbb sohse volt a Hold:
Sohse volt még kisebb az ember,
Mint azon az éjszaka volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Az iszonyúság a lelkekre
Kaján örömmel ráhajolt,
Minden emberbe beköltözött
Minden ősének titkos sorsa,
Véres, szörnyü lakodalomba
Részegen indult a Gondolat,
Az Ember büszke legénye,
Ki, íme, senki béna volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Azt hittem, akkor azt hittem,
Valamely elhanyagolt Isten

Életre kap s halálba visz
S, íme, mindmostanig itt élek
Akként, amaz éjszaka kivé tett
S Isten-váron emlékezem
Egy világot elsülyesztő
Rettenetes éjszakára;
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.

AZ ŐSZ DICSÉRETE

I

Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött,
Talán legszebbik ősze a világnak,
Ma, mosoly-csokrát szórom szét a számnak
(Megint virul e búra görbedett):
Evoé, Nap, nincsen baj égen-földön.
Evoé, Vágy, a Mind igazolója:
Él az Élet s az Élet nem beteg.
Csuklástól csókon-megistenülésig
Élet, ma hallom csengőn a szavad:
Nem milliónyi ilyen-olyan ember,
De Ember az Isten igérete
S míg ember él, minden győzve halad
Teljesülésig, mit csak ember élt
S a legkülönbek szent vágy-zászlait
Továbbviszik a legkülönb maradtak
S Halál nincs a legfurcsább vágyra itt.
Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

II

Ma belül és hősön élnek a hősök,
Igaz romlása nincsen semminek,

Az ősz megint csiklandós-szomorú,
Ragyogásos, nagy szívek a mezők
S ragyogásos, nagy mezők a szívek.
S ha fájtak a tikkadt, ősi legendák,
Hát új legenda kerül, ami lázaszt.
Talál a vágy új legyürnivalót,
Rettegő bút és aggodalmat százat
S a vígságos, hatalmas Úr előtt
Az Élet mit öröm-földbe vetett,
Ma is drága és ma is szeretett,
Bár egy magyarul is megkötött sorsra
Minden egyéb ezerszer könnyebb volna,
De él az Élet s be gyönyörű ősz jött.

III

Támadjatok föl, jól-figyelő ősök:
Én tömeg-Mának nem adtam magam,
Nekem az Ember egy folytonos ember
S nekem semmi ma sem vigasztalan.
Most építem vulkánokra a fészkem,
De fajtámra is mostan figyelek
S most hiszem el, hogy elhinni szabad,
Hogy milliókért élhet egy-néhány.
Dajka-nóták és tanító szavak,
Fölzuhognak bíborban egybe forrva:
Sohse vághat rosszat az Ember sorsa:
Im, tábor vagyok, gőgben, egyedül
(Be jól van vélem, minden, ami van)
Szívem napos, víg rétként elterül.
(Hallom, hogy az egész föld dübörög
És átkozódnak, kik máskor imáznak):
Ma mosoly-csokrát szórom szét a számnak,
Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

BABITS MIHÁLY
* 1883

AESTATI HIEMS

Elszállt a nyárnak utolsó viharja
Nyúlt jegenye szomjasan andalog,
Sárgúlva rogynak árva kazalok,
Sárgúl a nyírott róna törpe sarja.

A gép a búzát álmosan hadarja
Szíján suhogva vaskerék forog;
Unt hő az égből lankatag csorog
S a földet már az őszi érc takarja.

S az őszi szél is nemsokára nyalja
S tétúl üres marékkal kavarog;
Horgolva űzik csókák, karvalyok.

Múl a szüret, fonnyad a róna tarja;
Tanyában járja alsós és tarokk;
S az élet emlékét a hó takarja.

A DANAIDÁK

Lenn a csöndes alvilágban, szellőtlen, bús alvilágban, asphodelosok között, hol asphodelos meg se moccan, gyászfa nem bókol galyával, mákvirág szirmát nem ejti, mert a szél ott mélyen alszik, alszik asphodeloságyban, mélyen alszik, nem beszél,
hol a tók acéltükörként mozdulatlan elterülnek, pillák könnyen szenderülnek, mert a pillák legyezője, habszövetnek fodrozója sohase jár ott, a szél:
óriási amphorákba, alabastrom amphorákba ötven asszony, bűnös asszony karcsu vázát megmeritve, majd meritve, majd üritve kárhozott bús ötven asszony mindörökre töltöget,

ötven kárhozott bús asszony óriási alabastrom amphorákba mindhiába töltögeti drága nedvét, drága Léthéből merített sohasem elég vizet.
Óriási karcsu gyászfák ágaikat sohse rázzák: [minden águk egy-egy lélek, öngyilkos bús régi lélek, mely most néma fán tenyész;
érzőn, mégis öntudatlan nyujtja lombját mozdulatlan, mozdulatlan és sötéten, át a réten,
át a réten, hol a Léthe (mert e rét a Léthe réte) száz belémosott bünöktől szennyes vizzel, elfelejtett ős bünöktől szennyes vizzel körbe folyva nem enyész,
nem enyész, nem ér tengerbe, hanem hétszer körbe-körbe, vissza önmagába]: ottan ötven asszony kárhozottan ötven órjás amphorába mindhiába, mindhiába tölti könnyét és vizét,
Majd meritve, majd üritve, mindhiába, mert az ötven bűvös edény tölthetetlen, mint a tenger önmagától megapad és elhuzódik és az ötven bűnös asszony Léthe vizét alabastrom amphorákba mindörökre csak hiába tölti szét.
Ötven asszony, alabastrom testtel, ébenszínü hajjal érzőn, mégis öntudatlan öntögetve szakadatlan félig értett dalra kel,
ötven kárhozott bús asszony felvilágból lehozott és lelkeikbe visszajáró félig értett félemléket fojtott hangon énekel:
„Meggyilkoltuk férjeinket, ötven daliás nagy férfit és szerettünk, csak szerettünk, Isten tudja, kit szerettünk, vágykancsóból meritettünk, meritettünk, üritettünk, fenn a zöldvilágu földön, az aranyos nap alatt — —
Régi szavak járnak vissza elsötétült lelkeinkbe, mint sötétben nagy szobákba utcáról behullott fények; mit jelentenek? hiába próbálunk rá emlékezni; mit jelent az, hogy: szeretni? mit: kivánni?

és: ölelni? a homályban mindhiába kérdezzük
az árnyakat.
Csak daloljunk: Meggyilkoltuk — — s emlékezzünk:
férjeinket — — csak daloljunk, bár nem értjük
és meritsünk és üritsünk; ugy sem tudjuk abba-
hagyni; és daloljunk, bár nem értjük, mert
külömben némaság van, és a némaság oly félős!
néma, rengeteg sötétség: a sötétség nem be-
szél — —"
Igy dalolt az ötven asszony, ötven kárhozott bús asz-
szony, egymáshoz mind oly hasonló ébenfürtü,
alabastrom testü ötven testvérasszony igy dalolt
a Léthe-réten, lélekfák közt, mákvirág közt,
óriási amphorák közt, Léthe mellett, hol a szél
lenn a csöndes alvilágban, szellőtlen bús alvilágban
alszik asphodelos-ágyban, mélyen alszik, nem
beszél.

KÉT NŐVÉR

Két nővér megy, ó Lélek örökkön, az egyik előtted,
a másik utánad:
az egyik a fekete Bánat, másik a vérszinü Vágy.
S szól néha könyezve a Vágy: „Én vagyok a Bánat."
S szól néha nevetve a Bánat: „Én vagyok a Vágy."

Két komoly árvaleány, termetre meg arcra hasonlók,
tekintetük üldöz, nyugtot sohse hágy:
a holt Szerelem leányai ők, galambszinű hollók,
és kinál borral a Bánat, és kinál vérrel a Vágy.

A zord Szerelem leányai, hajdan lakodalmadnak ko-
szorus nyoszolói
vezettek a méccsel a szoba felé, hol vetve a
menyasszonyi ágy.

Anyagyilkos lányok majdan a holt Szerelem gyilkosai
és ugyanők boszulói
Százvágyú Bánat, százbánatú Vágy.

Egymást szeretik, soha el nem válnak, összefogódnak,
a Vágy foga éles, a Bánat ajaka lágy.
Egymást szeretik testvériesen és véreden osztakozódnak
és csókol a Bánat, és harap a Vágy.

Fekete hunyorból van koszorújok, nagy árnyakat ingat a mécsük utánad
s jön egyre mögötted a fekete Bánat, előtted a vérszinü Vágy.
S szól néha könyezve a Vágy: „Én vagyok a Bánat.“
S szól néha nevetve a Bánat: „Én vagyok a Vágy.“

ESTI KÉRDÉS

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatosan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenesen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszti a szivárványos zománcot
és ugy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyü, síma, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bus szobádban,
vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyujtják sorban a napfényü gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán ebeddel
nézzed a lombon át a lusta holdat;

vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszu fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,
merengj a messze multba visszaríván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmult korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe, van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted;
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván·
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván;
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, a bus Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizifuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad,
miért szárad le, hogyha ujra nő?

RECITATIV

Ó mért nem lettem én muzsikus?
A szerelemnek e tengerén
elúszni — nem mint barna madár
fehér egen; vagy azur vizen,
mely tollát kivül nedvezi csak
s zsírjáról minden gyöngy lepörög,
hanem (keserves lelkem üröm-
cseppjével) átitatva puhán,
átjárva egészen, szíva és
foszlódva lassan, omladozón,
eltünve, — nem befulva, hanem
beléolvadva! . . .
Ó ti kemény
magvak, ti lelkem magvai, szók!
művészetemnek nincs sava hát,
mely felolvasszon annyira csak,
hogy a gondolat salakja szent
italomnak színét és izét
el ne busítsa? Szók, keserű
ős tengerekből üllepedett
szók, rég kiszáradt tengerek alja, ti
felejtett könnyek alja, ti gondolat
kegyetlen izgatói, — ha szótalan
tudnám zenémnek önteni gyógyvizét
tán elringatna — de balzsamomul
szók emlékittas mérgeit oldozám
s fürdőmnek annyi éles a kavicsa,
hogy lábam egy seb — s szemvizem oly teli
homokkal, hogy szemem csupa vér.
Ó szótlan, tiszta, homoktalan
zene! mért nem lettem én zenész?!

Ha festő volnék, tengeri tájt,
hegyekre mászó fák sorait,
hajófüst árnyát, barna csikot

az áttetsző kék tinta vízen
s fehér sirályt a vizre, fehér
felhőt az égre, sötét romot
hegyem csucsára, víg barikat
az oldalára játszani festenék.
Ó kép! ó színek! ó vigasz: alkotás.
Hanem beszédben mondva el, annyi jaj
ahány szó benne: várrom, Itália,
hajók és tenger: tünt nyarak, életem
s más kedves élet rémei, háboruk,
emlékek, álmok, izgalom, uj halál
minden szótagban, uj sebek, uj kinok
s nem élhetendő életek eleje:
nem a holt színek élete, nyúgalom,
tárgyak nyugalma, vig barik írigyelt
tudatlansága, állati szent öröm,
sem a virágok illatos élete
sem szirmok élő selyme, sem ős kövek
vak boldogsága: rejtekes istenek
életlen élte, nagy zene, szent
halál, vak fények, szótalan olvadás. –
Ó mért nem lettem én muzsikus?!

HUSVÉT ELŐTT

S ha kiszakad ajkam, akkor is,
e vad, vad március évadán,
izgatva bellül az izgatott
fákkal, a harci márciusi
inni való
sós, vérizü széltől részegen
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü malomnak:
    ha szétszakad ajkam, akkor is,
    ha vérbe lábbad a dallal és

magam sem hallva a nagy Malom
zugásán át, dalomnak izét
a kínnak izén
tudnám csak érzeni, akkor is
– mennyi a vér! –
szakadjon a véres ének!
Van most dicsérni hősöket, Istenem!
van óriások vak diadalmait
zengeni, gépeket, ádáz
munkára hülni borogatott
ágyuk izzó torkait:
de nem győzelmi ének az énekem,
érctalpait a tipró diadalnak
nem tisztelem én,
sem az önkény pokoli malmát:
mert rejtek élet száz szele, március
friss vérizgalma nem türi géphalált
zengeni, malmokat; inkább
szerelmet, embert, életeket,
meg nem alvadt fürge vért:
s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is
ez inni való sós vérizü szélben,
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü Malomnak,
mely trónokat őröl, nemzeteket,
százados korlátokat
roppantva tör szét, érczabolát,
multak acél hiteit,
s lélekkel a testet, dupla halál
vércafatává
morzsolva a szüz Hold arcába köpi
s egy nemzedéket egy kerék-
forgása lejárat:
én mégsem a gépet énekelem
márciusba, most mikor
a levegőn, a szél erején

érzeni nedves izét
vérünk nedvének, drága magyar
vér italának;
nekem mikor ittam e sós levegőt,
kisebzett szájam és a szók
most fájnak e szájnak:
de ha szétszakad ajkam, akkor is,
magyar dal márciusi évadán,
szélnek tör a véres ének!
Én nem a győztest énekelem,
nem a nép-gépet, a vak hőst,
kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgaság,
hanem azt, aki lesz, akárki,
ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani,
kiáltani, bátor, bátor,
azt a varázsszót, százezrek
várta lélekzetadó szent
embermegváltó, visszaadó,
nemzetmegmentő, kapunyitó,
szabadító drága szót,
hogy elég! hogy elég! elég volt!
hogy béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!
Aki alszik, aludjon,
aki él, az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen.
Szóljanak a harangok,
szóljon allelujja!
mire jön uj március,
viruljunk ki ujra!
egyik rész a munkára,

másik temetésre
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!
Ó béke! béke!
legyen béke már!
Legyen vége már!
Aki halott, megbocsát,
ragyog az ég sátra.
Testvérek, ha tul leszünk,
sohse nézünk hátra!
Ki a bünös, ne kérdjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértsük
az egész világot:
egyik rész a munkára,
másik temetésre:
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

A LYRIKUS EPILÓGJA

Csak én birok versemnek hőse lenni
első és utolsó mindenik dalomban;
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kivül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
S törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm,
Csak nyilam szökhet rajta át: a vágy –
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy.
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
* 1885

A HÚGOMAT A BÁNAT ELJEGYEZTE

A húgomat a bánat eljegyezte
És most csak ül, szelíden, csendben ül
Virágai közt, mindig egyedül.
Ő is virág. Hervadt virág a lelke.
A húgomat a bánat eljegyezte.

Az ablakunk mellett csak vár szegény,
A szenvedés hajol szive fölé
S ha rózsa nyílik ki, nem az övé.

Csendes, komoly hajfürtje a fején
Szegényesen búsong – fakulva s árván –
Mint holt leányé a koporsópárnán.

És néz. Szelíden, békült tiszta szemmel.
Zokogni nem tud és nevetni nem mer.

De hogyha nem lát a szobába senkit
És elmotoz, vagy ó szekrényeket nyit,
Siratja bús, koszorútlan fejét
És hogyha körülömli a setét,
A könnye vén csipkék közt hulldogál
S a szíve, jaj, mint megrepedt pohár –
Gyémántpohár – babonásan csilingel,
Mert valaki játszott e tiszta szivvel,
Széttörte s most olyan a sóhaja

Hogy néha, ha az én szobámba téved,
Rémült imákat suttogok az éjnek
S nem alszom el az éjszaka.

Ő meg csak nézi, hogy a kert alatt,
Hogy éled újra szüntelen a nap –
Bús sárga nap – s hogy száll a lomha este

És vár.
Mivel a bánat eljegyezte.

MÉZ

A fájdalmam oly érett, mint a méz már,
És bölcs és mély és terhes száz titokkal
És minden kincseket magába foglal
És hallgat és vár, sehovase néz már.

Virágtalan bánat. De ez: a minden.
Méz, tiszta méz, méz, mennyei ital,
Több mint a föld tünő virágaival,
Ambrózia, virágok lelke, kincsem.
Gyümölcs, nektár, amit imád a hívő,
Minden cukrot magába édesítő.
Én csak röpültem és ezt szüreteltem
Kalászos rónán és szőllős hegyekben,
Ezt szüreteltem, mert én csak röpültem,
És életem nehéz mézzé köpültem,
Bánattá, jajjá, könnyé, tiszta mézzé,
Egy csonk világban egy fájó egésszé.
Ó lankák, ó virágok messze tája,
Ti telt gyümölcsök korhadt rudakon,
S ó, könny, te élet mély esszenciája,
Megölt virágok méze, fájdalom.

SZÉP ERNŐ
* 1884

MINT MAGÁNYOS LOVAST AZ ESTE

Mint magányos lovast az este,
Ugy ér a bánat engemet,
Gyereksírás jön fel szívemből,
Könnyűim csöpp csengői csengenek.

Apám után szeretnék futni,
Ki a városba vezetett,
S mig a boltok közt elbámultam,
Egyszer elengedte a kezemet.

GYERMEKJÁTÉK

Mikor én kis fiú voltam,
Kis lovon nem lovagoltam,
Nem volt nékem ponnilovam,
Ponnilovam,
Ponnilovam,
Pedig de szép mikor rohan.

Ponnilovon sose ültem,
Kis biciklin se repültem,
Nem volt szép kis kerékpárom
Kerékpárom,
Kerékpárom,
Pedig de jó rajta nyáron.

Nem volt nékem meséskönyvem,
Nem volt csak iskoláskönyvem,
Pedig de jó otthon este,
Otthon este,
Otthon este,
Lapozni ábrát keresve.

Sohase volt cifra kockám,
Kis kastélyom meg tornyocskám,
Kis hajócskám, kis vasútam,
Kis vasútam,
Kis vasútam,
Elútazni sose tudtam.

Én nem kaptam kardot, csákót,
Sárgarézbűl messzilátót,
Sose vittek hippodromba,
Hippodromba,
Hippodromba,
Jó hogy lyukas volt a ponyva.

Az a ponyva szétment régen,
Elmúlt az én gyermekségem,
Én már régen felserdűltem,
Felserdűltem,
Felserdűltem,
A nagyok közé kerűltem.

Én játékot már nem kérek,
A sok gondtól rá se érek,
De meghalok én is egyszer,
Én is egyszer,
Én is egyszer,
S a mennyországba megyek fel.

Kiállok majd a tejútra
Arra visz az isten útja,
Az újjamat majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Ha elsétál a tejúton.

Észrevesz az isten engem,
Megszólalok szépen, csendben:
„Kérem én még nem játszottam

Nem játszottam,
Nem játszottam,
Játszani szeretnék mostan."

Megfogja majd a kezemet,
Angyalok közt maga vezet
Szegény gyerek otthonába,
Otthonába,
Otthonába,
Mennyei gyerekszobába.

Megkapom ott kardom, csákóm,
Sárgarézbűl messzilátóm,
Képes könyvem, cifra kockám,
Cifra kockám,
Cifra kockám,
Lesz kastélyom meg tornyocskám.

Ami nem volt, lesz ott jócskán,
Kis vasutam meg hajócskám,
Beűltetnek hippodromba,
Hippodromba,
Én élvezem azt magamba.

Hogyha kedvem abban telik,
Ponnilovam megnyergelik,
Kis biciklim előhozzák,
Előhozzák,
Előhozzák,
Úgy járom a mező hosszát.

Égmezőben alkonyatban
Szép pillangót fogok ottan,
Ujjamon lesz arany pora,
Arany pora,
Arany pora,
Le nem mosom róla soha.

KAFFKA MARGIT
1880–1918

LACKÓ

Jött egy csoda! Harmatlágy pici jószág,
Édes, pihegő, bimbószinű lény.
Vér lüktet benne! Eleven valóság!
S nézem kétkedve, tanakodva én.
Vánkospihéit elzilálni félek,
Már szétterült az álmaim felett,
Már átölelem féltve, mikor ébred:
Ó, el ne rebbenj tőlem, új igézet!
– A te szemeid a leggyönyörűbb szemek.

Jött valakim, aki nem volt idáig,
– Felém rajzó, bomlott vágyakkal telten,
(Bár öltögettem hószin, csöpp ruháit)
Csak nemrég is, be messzi járt a lelkem!
Hát vége volna a titáni hévnek?
Nagy száguldásnak viharparipán?
Közelebb jöttek-é a messzeségek?
Nem – Csakhogy itt . . . engem keres az Élet.
. . . Az csak a párna fodra, Csacsikám!

Már halkan úszik a soktornyú város,
A légemelte, rezgő, csalfa kép
Mindegyre messzebb. És nyomába szálldos
A vágy, – szétfoszló, lenge párakép.
Viharzó tapsok zaja szerteszéled,
Homályba hullnak kisértő szemek,
Kilobban a tüz, elhallgat az ének.
– Itthon maradtam, – mindörökre véled.
Egy álom int még . . . Ne sirj, nem megyek!

No lám. Elgörbült kedves gyűszüszád!
Ne sirj, kis ember, én gyönyörűségem!
Se lát, se hall egyébrül az anyád.

Tejszagú, édes kis testeden át,
Csak azon át szabad az ut már nékem.
– Halkan hivó szók még kisértenek
De a kiáltásnak ereje nincsen.
Szeme lezárul – Nem, nem mehetek!
Csitt . . . aluszik! És akkor jól van minden.

LESZNAI ANNA
* 1885

ISTEN ASZTALÁT TERÍTEM

Mióta elejtett engem titkos ágom,
Mióta a buja barna földet hágom,
A tejizű álomburkot szívós ajkkal feltöröm,
S elindúltam Isten felé,
Gyenge gyermekkorom óta
Ő volt szomjúm s örömöm . . .

Kerestem a napnak pengő lépte táján,
Égnek tülekedő bikkes lajtorjáján,
Tükrös kékjét mély kutakban,
Éj erdejét felkutattam.
Rám borúlt a déli réten,
Térdig tüzes lóherében,
Buzgó boldogságom.
Menny harangja zengte: „Hála, hála néked,
Ki öledben ringatsz tentermette néped,
Ki szent köldököddel ezer eget táplálsz,
Magot, szárnyat, lelket tenyeredben számlálsz.“
Tüzes lóherében ígyen énekeltem:
„Te ki bennem reszketsz, pedig benned keltem,
A verőfény rajtam a te olvadt tested,
Benned fürdő orcám szinörömre fested,
Tizenöttesztendős nyári aranyalma,

Legyek asztalodon ujjongásba halva
Isten csemegéje."
Kenyeret az Úrnak, mert az Isten éhes
Férfi vágyódásra, asszony szerelemre,
Ölelések malmán ő feléje ömlő
Áldozattá őrölt csók gerjedelemre.
Magját elhintettem utam barázdáján,
Első füve serkedt anyám csókja táján,
Hajnalt lestem, bimbók kelyhüket hogy oldják,
Madárfészek bújva tanultam meg módját:
Hogy telítsek fészket pici puha testtel,
Játszó szeretettel ki fájni se restel;
Szökkenő mezőkön szemet szaporázzak
Hült csók hava alól új tavaszba fázzak.
És amiért magam alázattal adtam,
Ajándokúl öröm őrlő tenyerének,
Bennem kalász keljen, életszemmel teljen
Örök arany mára Isten asztalára
Valóság-kenyérnek.

Hogy szüretre értem, szőlőhegyre tértem
A szivemet piros Kánaánban értem:
Néma tőke tövén szóló szőlőfürtöt.
Nedvemet facsartam felhők játékából;
Ereimbe bíbort arany égikürtök
Ontottak riadva hol az alkony lábol.
Színem szegfűveknek színsujtásos leplén
Kisarjadzott vérem mindeneknek testén
Kezemnek nyomából mustot serkentettem
Ajakam szavából mámort merítettem
Dolgok öröméből magam mélységéből
Édes boritalúl a lelkemet mértem
Isten asztalára.

Melyik édenkertben gyüjtöttem a mézem,
Dolgok édes szívét sejtő méheimmel?

Mikor szomjúhozva önmagamba néztem
Láttam, hogy a szívem ezer szívet mímel.
Ember, állat, növény s a kövek, a holtak
Százszirmú szivemben egybefogva voltak.
Százszirmú szivemnek zengő rózsájában
Ezer harmatcseppban ezer képük úszott.
Bennem hazajártak, bennem hazagyűltek,
Csöppbe kerekedtek, egygyé édesűltek.
És mert én is, én is mindenekben alszom
Ime minden küldött, hogy feleljen rólam
Szívem trónusához egy-egy drága túszot.
. . . . Létre riogatva ezer álomlepkét
Kibontom most szívem százszín rózsaleplét
Ajándékba virúlt nyílás örömében
Szívetrejtő szívem száz szиromra tépem,
Szívszirommal hintem az Úr asztalát én
Isten abroszáúl.

Még egy kicsit várok a nap erre járjon
Aratás térdeljen megérett határon.
Még egy kicsit várok delelőre érjek
Áldozatra édes teljességgel térjek,
Orcám kivirítson békés belátással
Könnyem keljen egybe minden vágyódással
Építsem önmagam szeretettel épre,
Akkor két kezemet mosom tiszta szépre
Bizalom tejével, tejjé olvadt vérrel
S felemelem őket áldó mozdulattal
Rakodt asztal felé, melyet terítettem,

Melyre lelkem adtam, melyre testem tettem
S ráolvasom halkan csekély imádságom:
„Isten ki leszálltál, nékem testté váltál,
Testeddel etettél, véreddel itattál,
Ne tagadd meg tőlem áldott éhességed,
A szivemnél állj meg, asztalomhoz térjél,

Fogadd szolgálódat, aki szólít téged
Szerény lakomádul."

KEMÉNY SIMON
* 1883

NAPOS FEBRUÁRI DÉL A DUNAPARTON

Egy nagy kék nevetés az ég.
A fájdalmas, hegyes távol opálos,
Fehér és színes házakkal a város
Hideg napfényben: ez a messzeség.
Oly messze látni, oly jó messze nézni;
A befagyott folyón csillog a jég,
S fáj, hogy elvágy s itthagyna ha lehetne,
A szívem, ez a hű özvegy cseléd.
Túl a hegyen most vonatok sietnek,
Fehér mezőkön, fényes sineken,
A kerekek dalolnak és nevetnek
És csábitón izengetnek nekem.
Csak ne volna a levegő oly tiszta,
Csak ne égne minden szín oly nagyon,
A kocsinyom oly különös ne volna
A mint barnán fut a fehér havon.
S a miket máskor még csak megse látok,
Ne rikoltoznának úgy a plakátok:
Mily szép sárgák a villamos kocsik,
Mily kékek, barnák, szürkék a szemek!
Egy tábornok agg lábán a vörös stráf
Ifjan, szépen a világba nevet.
Jó volna most egy pejlovon ügetni,
Távol pusztákon vígan, egymagam;
A déli napban a lovam ragyogna
S ha nevetnék villogna a fogam.
Ó szép volna a korai sötétben

Nézni kék füstöt a házam felett,
És hallgatni a hosszu néma éjben,
Hogy ugatnak a nagy, bundás ebek.
Gyertya égne fehér, meszelt szobámban,
Nagy árnyékom feküdne a falon,
Mint a hogy egy agyonzaklatott élet
Némán fekszik a lágy ravatalon.
Sokat lennék egyedül a sötétben,
És végtelen szép téli éjeken
Félve emlékezném, lustán tünődnék
A messzi, messzi, messzi életen.

BALÁZS BÉLA
* 1884

HAJ, NAPJAIM

Haj napjaim, szép, fényes katonáim
Minden hajnalban indultok velem
Arany fegyverben, lázongó zenével
Az életem rohamra vezetem
Minden hajnalban ujra, ujra

Viszem rohamra, s minden, minden este
Takarodó búg bús mező felett.
Haj barna vérben tántorog napom
S beszennyezi az arcom s lelkemet
Vad barna vérrel és hiába minden

Csak hulltok, haltok s én hiába állok
Elhagytok engem egy a más után
Az éji szélben kérdi lelketek:
Ki volt ellenség a szörnyű csatán?
Az éji szélben elsápad az arcom

És némán állok, keserű vezér
Az éj üres rónáin egyedül
Sápadtan nézve sápad-e az ég?
Jön-e új harcra új fényes napom?
És némán állok az új véres estén.

Haj, nő lelkemben véres temető
S ki tudja meddig férnek új napok?
Mert kérdő éji széllel harcolok
Sápadtan várva, sápadjon az ég.

Haj, napjaim, szép fényes katonáim.

TÓTH ÁRPÁD
* 1886

RÍMES, FURCSA JÁTÉK

Szeszélyes, bús ajándék
E rímes, furcsa játék,
Óh, zokog, bár negédes, –
Fogadd szívedbe édes!

Mert csupa szívbe vert seb
Vérszínezi e verset,
Mint halvány őszi rózsa
Szirmát az őszi rozsda.

De lásd, egyebem nincsen,
Se birtokom, se kincsem,
Nem adhatok tenéked,
Csak ily borús zenéket.

Szebb volna büszke kastély
Termen egy fényes estély,
Vagy lágy keréken zajló
Kocsidba drága pejló...

Vagy elrobajló fülke
Ringó pamlagján dűlve
Elnézni, merre foszlott
A sok táviró-oszlop...

Vagy űzni falka fürtjét,
Hallani hallali kürtjét,
Míg elfakúl porosra
A frakk vidám pirossa...

Vagy tán az volna szebb lét:
Nézni istennők keblét,
Hol antik ívek árnyán
Mereng sok régi márvány...

Vagy Svájcban lenni vendég:
Csodálni naplementét,
Vagy vinne halk fedélzet,
Hol a banános dél szebb...

Oh mind e rím mi kába,
Oh mind e vágy hiába,
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak...

De hallgasd most e verset,
E torz kedvvel kevertet,
Zsongítson furcsa hangja,
Mint füstös képü banda:

Itt flóta, okarina
S hegedük soka rí ma,
Száz hangszer, minden rím más,
S vén bánatom a primás.

Izzék a dal duhajja,
Csattanjon vad csuhajja,
Majd haljon el sóhajtón,
Fejem öledbe hajtom.

Csönd. Ajkaim lezárvák.
Ringass: árva az árvát,
Így, sirj csak, rámhajolva,
Meghalni volna jó ma...

NAGY ZOLTÁN
* 1884

SZEPTEMBERI ÉNEK A FÜVÉSZKERTBEN

A füvészkertet járom
Szeptember délutánon.
Hullott levél az úton, felverte őszi gaz.
Tüzel az árnyak rése,
Szeptember napsütése
Ragyog mint jó vigasz.

Táblák a fák tövében.
Rá volt pingálva szépen
A multkor még nevük s virágos volt az ág,
De az eső lemosta
S befedte barna rozsda:
Rég voltam kis diák.

Huszonöt éve épen
Hogy az útjára léptem.
Zendüljetek zizegve őszi melódiák!
Ó elhagyott kert csendje!
Magam járok csak benne
Meg néhány kis diák.

Nekik most zöldül fájuk
S kerengve hull le rájuk
Emlékeim holt lombja, mit őszi galy lehint.
Ó szeptember szent láza!
Új könyv, tabula rasa
Az életük megint.

Most emlékszem reátok.
Ti régi könyv-vásárok!
Új kosztos-hely varázsa, szobám kis ablaka!
Új szívem új regénye!
Ó körzőm sárga fénye,
Rajztáblám jószaga!

Már nyújtja lankadón itt
A bodza bús bogyóit
Sötétlő koszorúnak hajlott fejem fölött.
Ó elvirágzott múltam!
Fanyar bogyók konyultan
Piros lombok között.

Isten, kegyelmed kérem,
Adj új Szeptembert nékem,
Adj vídám újrakezdést, új szivet, új erőt,
Újuljon hervadt ágod,
Te vén, örök diákod,
Fakult, kisült meződ.

GYÓNI GÉZA
1884—1917

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A pártoskodókat, a vitézkedőket.
Csak egy éjszakára:
Akik fent hirdetik, hogy – mi nem felejtünk,
Mikor a halálgép muzsikál felettünk,
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
Gerendatöréskor szálka-keresőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor siketitőn bőgni kezd a gránát
S ugy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák;
Robbanó golyónak mikor fénye támad
S véres vize kicsap a vén Visztulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Az uzsoragarast fogukhoz verőket.
Csak egy éjszakára:
Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Ugy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyu omlás, —
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A hitetleneket s az üzérkedőket.
Csak egy éjszakára:
Mikor a pokolnak égő torka tárul,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben
S haló honvéd sóhajt: fiam . . . feleségem . . .

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszu csahos nyelvvel hazaszeretőket.
Csak egy éjszakára:
Vakitó csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sirva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kinjára.
Csak egy éjszakára:
Hogy bujnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiáltná bőgve: Krisztusom, mi kell még!

Krisztusom, mi kell még! Véreim, mit adjak
Arjáért a vérnek, csak én megmaradjak!
Hogy esküdne mind-mind;
S hitetlen gőgjében akit sosem ismert,
Hogy hivná a Krisztust, hogy hivná az Istent:
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
— — Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

KASSÁK LAJOS

MESTEREMBEREK

Mi nem vagyunk tudósok, se méla, aranyszájú papok és hősök sem vagyunk, kiket vad csinadratta kisért a csatába s akik most ájultan hevernek a tengerek fenekén, napos hegyeken és a ménkővert mezőkön szerte, szerte az egész világban.
A kék firmamentum alatt most bitang vérben fürdenek az órák. De mi már távol vagyunk mindentől.
Ülünk a sötét bérkaszárnyák alján: szótlanul és teljesen, mint maga a megbontatlan anyag.
Tegnap még sírtunk s holnap, holnap talán a mi dolgunkat csodálja a század.
Igen! Mert a mi tompa, csúnya újjainkról már pendül a friss erő,
s holnap már áldomást tartunk az új falakon.
Holnap azbesztből, vasból és roppant gránitból életet dobunk a romokra,
s félre az államdekorációkkal! a holdvilággal! és az orfeumokkal!
Hatalmas felhőkarcolókat épitünk majd és játéknak az Eifel-torony mását.
Bazalt talpu hidakat, a terekre új jeleket zengő acélból,

s a döglött sinekre üvöltő, tüzes lokomotivokat lökünk,
hogy ragyogjanak és fussák be a pályát,
mint az ég szédületes meteorjai.
Uj szineket keresünk s a tenger alá uj kábeleket huzunk
és megejtjük az érett, pártalan asszonyokat, hogy uj fajtát dajkáljon a föld
s örüljenek az uj költők, akik az idő uj arcát énekelik előttünk:
Rómában, Párisban, Moszkvában, Berlinben, Londonban és Budapesten.

VÉGVÁRI

EREDJ, HA TUDSZ!

(Egy szivnek, mely épp ugy fáj, mint az enyém)

Eredj, ha tudsz...
Eredj, ha gondolod,
Hogy valahol, bárhol a nagy világon
Könnyebb lesz majd a sorsot hordanod,
Eredj...
Szállj mint a fecske délnek,
Vagy északnak, mint a viharmadár,
Magasából a mérhetetlen égnek
Kémleld a pontot,
Hol fészekrakó vágyaid kibontod.
Eredj, ha tudsz.

Eredj, ha hittelen
Hiszed: a hontalanság odakünn
Nem keserűbb, mint idebenn.
Eredj, ha azt hiszed,
Hogy odakünn a világban nem ácsol
A lelkedből, ez érző, élő fából

Az emlékezés uj kereszteket.
A lelked csillapuló viharának
Észrevétlen ezer uj hangja támad,
Süvít, sikolt,
S az emlékezés keresztfáira
Téged feszít a honvágy és a bánat.
Eredj, ha nem hiszed.

Hajdanában Mikes se hitte ezt,
Ki rab hazában élni nem tudott,
De vállán égett az örök kereszt
S egy csillag Zágon felé mutatott.
Ha esténként a csillagok
Füródni a Márványtengerbe jártak,
Meglátogatták az itthoni árnyak,
Szelid emlékek: eszeveszett hordák,
A szívét kitépték.
S hegyeken, tengereken túlra hordták ...
Eredj, ha tudsz.

Ha majd úgy látod, minden elveszett: –
Inkább, semmint hordani itt a jármot,
Szórd a szelekbe minden régi álmod;
Ha úgy látod, hogy minden elveszett,
Menj őserdőkön, tengereken túlra
Ajánlani fel két munkás kezed.
Menj hát, ha teheted.

Itthon maradok én!
Károgva és sötéten,
Mint téli varju száraz jegenyén.
Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De itthon maradok.

Leszek őrlő szú az idegen fában,
Leszek az alj a felhajtott kupában,

Az idegen vérben leszek a méreg,
Miazma, láz, orozva dúló féreg,
De itthon maradok!

Akarok lenni a halálharang,
Mely temet bár: halló fülekbe cseng
És lázit: visszavenni a mienk!
Akarok lenni a gyujtózsinór,
A kanóc része, lángralobbant vér,
Mely titkon kúszik tíz-száz évekig
Hamuban, éjben,
Mig a keservek lőporához ér
És akkor . . .!!

Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De addig, varjú a száraz jegenyén:
Én itthon maradok.

SZÉKELY NÉPBALLADÁK

KÁDÁR KATA

„Anyám, anyám, éde a nyám,
Gyulainé édes anyám!
Én elveszem Kádár Katát
Jobbágyunknak szép leányát.“
„Nem engedem, édes fiam,
Gyula Márton!
Hanem vedd el nagy uraknak
Szép leányát.“
„Nem kell nekem nagy uraknak
Szép leánya,
Csak kell nekem Kádár Kata,
Jobbágyunknak szép leánya.“

„Elmehetsz hát, édes fiam,
Gyula Márton!
Kitagadlak, nem vagy fiam,
Sem egyszer, sem másszor.“

„Inasom, inasom, kedvesebb inasom,
Húzd elő hintómat, fogd bé lovaimat!“
Lovakat béfogták, útnak indúltanak.
Egy kezkenyőt adott neki Kádár Kata:
„Mikor e’ szinibe vörösre változik,
Akkor életem is, tudd meg, megváltozik.“

Megyen Gyula Márton hegyeken, völgyeken,
Egyszer változást lát a cifra kezkenyőn.
„Inasom, inasom, kedvesebb inasom!
A föld az istené, a ló az ebeké.
Fordúljunk, mert vörös szin már a kezkenyő,
Kádár Katának is immár rég vége lett.“

A falu véginél volt a disznópásztor:
„Hallod-e, jó pásztor, mi ujság nállatok?“
„Nálunk jó ujság van, de neked rossz vagyon,
Mert Kádár Katának immár vége vagyon.
A te édes anyád őtet elvitette,
Feneketlen tóba belé is vetette.“
„Jó pásztor, mutasd meg, hol vagyon az a tó,
Arannyim mind tiéd, a lovam s a hintó.“

El is menének ők a tónak szélire:
„Kádár Kata lelkem, szólj egyet, itt vagy-e?“
A tóba’ megszólalt Kádár Kata neki,
Hozzája beugrék hamar Gyula Márton.

Édes anyja vízi buvárokat küldött;
Megkapták meghalva, összeölelkezve.

Egyiket temették oltár eleibe,
Másikat temették oltár háta mögé.

A kettőből kinőtt két kápolna-virág,
Az oltár tetején összekapcsolódtak,
Az anyjok odament, le is szakasztotta.
A kápolna-virág hozzá igy szólala:
„Átkozott légy, átkozott légy,
Édes anyám, Gyulainé!
Életembe rossz voltál,
Most is meggyilkoltál!"

FOGARASI ISTVÁN

Áblakba könyököl Fogarasi István,
Mellette könyököl az ő testvérhuga.
„Hallottad-e hírit, édes testvérhugom,
Elköteleztelek bé Törökországba,
Nagy török császárnak, jegybeli mátkának?"

„Nem hallottam hírit, édes testvérbátyám!
Adjon isten nékem inkább víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba' világból kimulást."

Meghallgatá isten az ő kévánságát,
Ada isten neki egy jó víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba' világból kimulást.

Eljöve, eljöve a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon gyürüsöm, jegyösöm?"
„Virágos kertiben virágokat plántál."
Odamene, oda a nagy török császár;
Hát a virágok is mind elhervadoztak,
Az ő szeretője pedig sehol sincsen.

Visszajöve, vissza a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon, gyürüsöm, jegyösöm?"

„Leányok házában magát öltözteti.“
Oda mene, oda a nagy török császár,
Hát a leányok is mind gyászba öltöztek
S az ő szeretője nyújtópadon fekszik.

Add ide, add ide, Fogarasi sógor,
Add ide énnékem, gyürüsöm, jegyösöm!
Csináltatok néki márvánkő koporsót,
Bé is béhuzatom földig bakacsínnal,
Meg is megveretöm aranyfejü szeggel,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával.“

„Nem adom, nem adom, te nagy török császár,
Csináltatok én is márvánkő koporsót,
Bé is béhuzatom földig bakacsínnal,
Meg is megveretöm aranyfejü szöggel,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával,
Hadd nyugodjék itten apjával, anyjával,
Apjával, anyjával szülötte földében.“

MOLNÁR ANNA

Elindúla Ajgó Márton
Hosszú útra, rengetegre;
Megtalálta Molnár Annát:
„Gyere velem Molnár Anna,
Hosszú útra, rengetegre.“
„Nem mehetek, Ajgó Márton:
Vagyon nékem csendes házam,
Csendes uram, jámbor uram,
Karon ülő kicsi fiam.“

Hívta, nem jött, elrabolta.

Elindúltak most már ketten
Hosszú útra, rengetegre;

Megtaláltak egy burus fát,
Leülének árnyékába.
„Nézz egy kicsit a fejembe.“
Hullni kezd az asszony könnye.
„Mér' sirsz, mér' sirsz, Molnár Anna?“
„Nem sirok én Ajgó Márton,
A mi hull, a fa harmatja.“
„Nem hull most a fa harmatja,
Mert épen álló dél vagyon.“

Fölindúla Ajgó Márton
Ekkor a fa tetejébe;
Visszaejté a pallosát.
„Add fel, add fel pallosomat!“
Felhajítja a pallosát,
Ketté vágja az derekát.
Felöltözik ruhájába,
Térdig érő angliába.
Elindula hazájába,
Megállott a kapujába'.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Adsz-e szállást az éjtszaka?“
„Nem adhatok vitéz uram,
Vagyon nekem síró fiam.“
Addig kérte, mig megadta.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Van-e jó bor a faluba?
Hozz egy kupát vacsorára.“
Mig az ura borért jára,
Kigombolta a dolmányát,
Megszoptatta síró fiát.

BORISKA

„Boriska, Boriska szép lyányodért jöttünk,
Törökök kezébe szép lyányodat add ki!“
'Állj fel lyányom, állj fel, állj fel a kőpadra,
Nézz ki az ablakon, mit látsz-e alatta'.
„Három üveghintót, kilenc arany zászlót
Hát nem volt-e kendnek egy darab kenyere,
Egy darab kenyere, egy pohárnyi bora,
Hogy ne adjon engem törökök kezébe.“
Kimegyen a kertbe, leborúl a gyepre,
Zokogva kiáltja: „Virágim, virágim,
Tőbűl hervadjatok, földig száradjatok,
Hadd lássa meg minden, hogy engem gyászoltok!“
Bemenyen a házba, leborul az ágyba,
Zokogva kiáltja: „Gunyáim, gunyáim,
Szegrül lehulljatok, földön rothadjatok,
Hadd lássa mostohám, hogy engem gyászoltok.“

KIS JULIA

„Hallod-e te király-urfi!
Jere este guzsalyasba.“
„Nem mehetek te király-lány,
Hogy' juthatnék túl a Dunán,
Este későn sötét leszen,
S a Dunába belé esem.“
„Vagyon nekem szövétnekem,
Tornácomba kitétetem,
S meg is gyujtom, mihelyt lehet,
Világánál átal jöhetsz.“
Megindula király-urfi
Este későn guzsalyasba;
S belé esék a Dunába,
A Dunának közepibe.

Ugy sír, ugy sír király- leány
Király-leány kis Júlia.
Szóval kérdi asszony-anyja:
„Mér' sírsz, fiam, kis Júlia?"
'Hogy ne sírnék asszony-anyám,
Elvesztettem gyöngyös pártám,
Belé esett a Dunába,
A Dunának közepibe'.
„Vagyon nekem gyöngyös pártám,
Azt én mindjárt neked adom."
„Nem kell nekem senki másé,
Csak kell nekem a magamé.
Hallod-e te asszony-anyám!
Hivassuk fel Bíró Jankót,
Bíró Jankót, vízi búvárt,
Hogy fogja ki gyöngyös pártám.
Hallod-e te Bíró Jankó,
Vedd ki az én gyöngyös pártám!"
„Nem kapok én gyöngyös pártát,
Csak kapok én király fiát."
„A' kell, a' kell Bíró Jankó,
Bíró Jankó vízi buvár.
Hozd fel ide palotámba,
Tedd fel ide én ágyamba."
Ugy sír, ugy sír király-leány,
Király-leány kis Júlia:
Neki szive meghasada,
Mindjárt szörnyű halált hala.
Az egyiknek csináltattak
Fejér márvány kőkoporsót,
A másiknak csináltattak
Vörös márvány kőkoporsót,
Virágos kertbe temették,
Egymás mellé elültették,
Az egyikre palántáltak
Fejér csíkos tulipántot,

A másikra palántáltak
Tiszta vörös tulipántot.
A szerelmeseknek lelke
Élő tulipánttá leve,
S addig s addig nevelkedtek,
Amíg összeölelkeztek.

NÉPDALOK

TÚL A TISZÁN

Túl a Tiszán, Tisza szélén,
Ott terem a magyar legény,
Vékony mint a vékony nádszál,
Hajlik mint a rozmaringszál.

Túl a Tiszán, Tisza partján,
Ott terem a szép magyar lány,
Vékony, karcsu a dereka,
Csókra termett piciny szája.

NEM ANYÁTÓL LETTÉL

Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél,
Piros pünkösd napján,
Hajnalban születtél.

Orcáid rózsái
Ha közel volnának,
Égő szivem mellé
Tűzném bokrétának.

NE MENJ RÓZSÁM A TARLÓRA

Ne menj rózsám a tarlóra;
Gyönge vagy még a sarlóra!
Ha megvágod kis kezedet,
Ki süt nékem lágy kenyeret?

Én ültettem a rózsafát;
Más szedi le a virágát;
Én szerettem meg a kis lányt:
Más éli vele világát.

NINCS SZEBB VIRÁG

Nincs szebb virág, mint a fehér liliom,
Nincs szebb leány, mint az én kis galambom,
Nem is adnám egész világ kincséért,
A tengernek valamennyi gyöngyéért.

CSILLAG SEM SZERETNÉK

Csillag sem szeretnék
Az égen lenni,
Nálad nélkül rózsám,
Oda fenn lenni.

Nálad nélkül rózsám
Mit ér mennyország?
Éjjel nappal járnék
Szárnyon le hozzád.

KIS KACSA FÜRDIK

Kis kacsa fürdik fekete tóba,
Fiához készül Lengyelországba,
Kelj fel, mosdjál kis menyecske,
Öleld, csókold akit szeretsz.
Ezt ölelem, azt csókolom,
Az asszonyom lányát,
A Zsuzsikáját.

A FEKETE HOLLÓ

A fekete holló gyászt visel magáért,
Én is gyászt viselek jegybeli mátkámért,
Jegybeli mátkámért mit nem cselekedném,
Tenger sűrű habját kalánnal kimerném,
Tenger fenekében gyöngyszemeket szedném,
Jegybeli mátkámnak gyöngybokrétát kötnék.

Küküllő kövecse kalamáris volna,
Tenger sűrű habja mind tintalé volna,
Mezőn mennyi fűszál mind pennaszál volna,
Fán a mennyi levél mind papiros volna,
Bánatom leírni annak is sok volna.

TÚL AZ ÓTON

Túl az Óton zërgő malom,
Bút s bánatot törnek azon;
Bár az enyimet törné mëg,
Hogy bús szüvem ne ölné mëg.

Tul az Óton van ëgy füzfa,
Alatta ëgy szép lëányka,
Homloka fejer mind márván,
Szëmődöke mind szivárván.

A hód a homlokán vagyon,
Azért fémlik ojan nagyon,
Ha a nap ott járna s kelne,
Még annál fényesebb lenne.

Az ajaka bazsarózsa,
Az orra pedig muskáta;
Héj de kevéj, nem jő hezzám,
Ásd még siromot jó anyám.

MIÉRT RAGYOG

Miért ragyog a sok csillag az égen?
Miért nyílik a sok virág a réten?
Miért újul ki tavasszal az erdő? — —
Hogy ha nincsen igaz szivű szerető!

ERDŐ, ERDŐ

Erdő, erdő, de magas vagy,
Kedves rózsám! de messze vagy,
Ha az erdőt levághatnám,
A galambom megláthatnám,
Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

Erdő nincsen zöld ág nélkül,
Mező nincsen virág nélkül,
Az én szivem sincs bú nélkül,
Mert távol van kedvesétül,
Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

KIDŐLT A FA

Kidőlt a fa mandolástúl,
Elszakadtam a rózsámtúl,
Úgy elszakadtam szegénytűl,
Mint ősszel fa levelétűl
Elválik.

HÁROM FEHÉR KENDŐT VESZEK

Három fehér kendőt veszek,
Ha felveszem, fehér leszek,
Fehér leszek mint a hattyú, mint a hattyú,
Nem ölel meg minden fattyú.

Három piros kendőt veszek,
Ha felveszem piros leszek,
Piros leszek mint a rózsa, mint a rózsa,
Rám illik a babám csókja.

Három sárga kendőt veszek,
Ha felveszem sárga leszek,
Sárga leszek, mint a virág, mint a virág,
Leányoknak áll a világ.

Három barna kendőt veszek,
Ha felveszem, barna leszek,
Barna leszek mint a csóka, mint a csóka,
Nem kell nekem senki csókja.

KUTÁGASRA SZÁLLOTT A SAS

Kutágasra szállott a sas . . .
Engem, rózsám, ne csalogass!
Mert én szegény legény vagyok,
Nem tehozzád való vagyok.

Édes anyám rózsafája,
Engem nyitott utoljára.
Bár sohase nyitott volna,
Maradtam volna – bimbóba!

A CSAP-UTCÁN VÉGIG

A Csap-utcán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban virág nyilik,
Minden kis kapuban kettő, három,
Csak az enyém száradt el a nyáron.

BORUL A KÁPOSZTA

Borul a káposzta, hajlik a levele,
Búsul a kis legény, hogy nincs szeretője, –
Ne búsulj, ne bánkodj', ne is siránkozzál,
Megsegít az isten, csak jól imádkozzál.

Dombon van a háza, szélnek van fordítva,
Kerek az ablakja, engem néznek rajta;
Titkos a szerelem, fél az árulástól, – –
Édes kis angyalom, váljunk el egymástól.

Két út van előttem, nem tom, merre menjek,– –
Megházasodjam-e, vagy egyedűl éljek? – –
Ha megházasodom, az a magam kára,
Ha egyedűl élek, az isten is bánja.

HÁROM CSILLAG VAN AZ ÉGEN

Három csillag van az égen egy sorba',
Három szeretőm van nekem egyforma,
Három között azt az árvát szeretem,
Édes anyja árván hagyta énnekem.

Három dinnye van egy száron, mind sárga,
Három szeretőm van mostan, mind árva,
Három közűl a legszebbik halovány,
Arra illik az én csókom igazán.

Három levele vagyon az epernek,
Három szeretője van a legénynek;
Szétszakasztom az epernek levelét,
Elhagyom a szeretőmnek kettejét.

SZÉLES AZ ÖKRÖM SZARVA

Széles az ökröm szarva,
Nem fér az istállómba;
A babámnak két karja
Nem ölel meg hajnalba.

Hat ökröm a járomba,
Magam az áristomba,
Gyere babám, váltsál ki,
Ne hagyjál elhervadni!

Kiváltalak, ki, ki, ki,
Nem hagylak elhervadni,
Adok olyan pár csókot:
Megér ezer forintot!

SZABAD A MADÁRNAK

Szabad a madárnak ágról ágra szállni,
Csak nekem nem szabad szeretőmhöz járni.

Áldd meg isten, áldd meg! a szeretőm házát;
Verd meg isten, verd meg! a benne lakóját – –

Azt se mindeniket, csak az édes anyját, – –
Mért nem adta nekem az ő kedves lányát?!

Ha neki lyánya volt, nekem szeretőm volt;
Ha neki kedves volt, nekem kedvesebb volt!..

FAKÓ LOVAM

Fakó lovam, föl van kantározva,
El is megyek a rózsámhoz rajta,
Repülj fakó, szikrázik a patkó...
Ez a kis lyány, de kedvemre való!

MOST JÖTTEM A TETÉTLENI PUSZTÁRÓL

Most jöttem a tetétleni pusztáról,
Leesett a vas a lovam lábáról,
Mig a kovács vasalja a lovamat,
Nálad, rózsám, kimulatom magamat.

Verjed kovács, verjed soká a patkót,
Úgy kapsz tőlem gavallér borravalót;
A mennyit ütsz kis pej lovam lábára,
Annyi csók jár addig rózsám szájára.

ESTE VAN MÁR

Este van már, hull a csillag,
Szőke legény haza ballag,
Nehéz neki még a szó is,
Kifutna a világból is.

Este van már, hull a csillag,
Fehér házban gyertya hamvad;
Virág van az ágyra hintve,
Barna kis lyány kiterítve.

MÉG AZT MONDJÁK: INGADOZOM

Még azt mondják: ingadozom
Ha egy pohár bort megiszom.
Hej, a nád is ingadozik,
Pedig mindig vizet iszik.

Még azt mondják: az orromon
Piros bor virága vagyon.
Hej, piros a liba orra,
Pedig soh' se mártja borba!

BOGÁR PISTA

Bogár Pista szép legény volt,
Az dolmányán hat pityke volt,
Nadrágszija hét lyukra volt,
Hej, beh gyönyörű legény volt!

Által is ment a Kőrösön,
Bele is hót örökösön,

Nyárfalevél, fűzfalevél,
Mindet összesodri a szél...

KÉRI PUSZTÁN

Kéri pusztán az endrédi határban
Leveledzik egy nagy hársfa javában.
Hej endrédi határ öreg hársfája,
Búsulni jár a kis bojtár alája.

Ég a gyertya ha meggyujtják odabe',
Barna kis lány szomorkodik mellette.
– Barna kis lány, ne szomorkodj, gyere ki;
Vár tégedet a kis bojtár ideki.

Kinyílott a tiszttartó-ház ablaka,
A kisasszony maga nézett ki rajta.
Felsóhajtott a kisasszony magába':
„Mért is vagyok a tiszttartó leánya.“

A JUHÁSZNAK

A juhásznak jól megy dolga,
Egyik dombról a másikra
Terelgeti nyáját,
Fujja furulyáját,
Bú nélkül éli világát.

Ha megúnta furulyáját,
Előveszi bőrdudáját,
Belefújja búját,
A birka bőrébe,
Szélnek ereszti belőle.

SEM ESŐ NEM ESIK

Sem eső nem esik, sem felhő nem látszik,
Mégis az én bundám két oldalról ázik.

Sír az egyik szemem, a másik könnyezik,
Sírjon mind a kettő, mint a sebes eső.

Lehajtom fejemet, rózsám, a válladra,
Hullatom könnyemet hószinű nyakadra.

Zápereső után eszterhaj megcsordul –
Talán még idővel szived hozzám fordúl.

AMERRE ÉN JÁROK

Amerre én járok, még a fák is sírnak,
Gyenge ágaikról a levelek hullnak.

Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én galambom sírva keres engem.

Hulljatok, levelek, sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám: merre ment galambja.

FELSZÁLLOTT A PÁVA

Felszállott a páva vármegye házára,
Sok szegény legénynek szabadulására.

Várj meg páva, várj meg, hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak, szivbeli mátkámnak!

Ha kérdik: hogy vagyok? Mondjad, hogy rab vagyok.
A jó isten tudja, mikor szabadulok.

Rab vagy rózsám, rab vagy, én meg beteg vagyok,
Ha el nem jösz hozzám, talán meg is halok.

SZÁRNYA, SZÁRNYA

Szárnya, szárnya, szárnya a madárnak,
Fáj a szive sok édes anyának,
Fáj a szive sok édes anyának,
Mikor fiát viszik katonának.

Szárnya, szárnya, szárnya a verébnek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Mikor fűzik bakancsát szegénynek.

Mikor visznek Lengyelország felé,
Visszanézek magyar hazám felé,
De sajnálom apámat, anyámat,
De még jobban a kedves babámat.

Ha majd Lengyelországba kell mennem:
Hogy' kell ott majd lengyel lányt ölelnem?
Ha ölelem: fájnak a karjaim,
Ha csókolom: hullnak a könnyeim...

MIKOR VISZNEK OLMÜC FELÉ

Mikor visznek Olmüc felé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Boruljon be mindenfelé,
Boruljon be mindenfelé!

Ez az utca jaj de röges,
Akin Olmüc felé visznek,
Jaj de röges, jaj de köves,
Ez az utca jaj de röges,
Akin Olmüc felé visznek!

NAGY-ABONYBAN

Nagy-Abonyban csak két torony látszik,
De Majlandban harminckettő látszik.
Inkább nézném az abonyi kettőt,
Mint Majlandban ezt a harminckettőt!

A BAKANCSOM EL AKARNÁM CSERÉLNI

A bakancsom el akarnám cserélni,
De már látom, el kell aztat viselni;
Jaj de rövid az én bakancsom szára,
Esik a hó, fázik a lábam szára.

Hej a bunda, az a bunda, a bunda ––
Mikor ketten melegedtünk alatta!
Hej istenem! minek is jut eszembe, ––
Tán azóta menyecske lett belőle!

MIKOR ÉN MÉG LEGÉNY VOLTAM

Mikor én még legény voltam,
A kapuba kiállottam,
Egyet-kettőt kurjantottam,
Mindjárt tudták, hogy én voltam.

De mióta házas vagyok,
A kapuba kiállhatok,
Akárhányszor kurjanthatok,
Még sem tudják, hogy én vagyok.

KALAPOM SZEMEMRE VÁGOM

Kalapom szememre vágom,
Mellette hervad virágom,
Sírva nézem.
Igy mulik el ifjuságom,
Ma-holnap oda világom,
Oh be érzem!
Fogd meg, pajtás, a vasvesszőt,
Verd meg véle a temetőt.
Mert nem kedvez semmi szépnek,
Semmi épnek.

Oh ne bántsd, pajtás, azokat
A mohosult sirhantokat
Vasvesszővel,
Keress inkább az út mellett
Kettőnknek egy nyugvóhelyet
S majd idővel
Tűzz mellé egy száraz ágat,
Hadd példázza e világot,
Melyet ketten kinevettünk,
Föl sem vettünk!

TARTALOM

Székely népballadák

Népdalok

LIPCSE. SPAMER NYOMDÁJA